



---

# VAPAAN SIVISTYSTYÖN oppilaitosfuusiot

---

*Aaro Harju & Leena Saloheimo*

Vapaa Sivistystyö ry  
ISBN 978-952-5349-29-0

Paino Picaset Oy  
Helsinki 2016

Ulkoasu:  
Marika Kaarlela/Gekkografia

# VAAPAAN SIVISTYSTYÖN OPPILAITOSFUUSIOT

1

Opistosta oppimiskeskukseksi.  
Esimerkkejä vapaan sivistystyön oppilaitosten  
rakenteellisesta kehittämisestä.

*Leena Saloheimo*

SIVU 4

2

Selvitys vapaan sivistystyön  
oppilaitosfuusioista ja yhteistyöverkostoista

*Aaro Harju*

SIVU 65

# OPISTOSTA OPPIMISKESKUKSEKSI

Esimerkkitapauksia  
vapaan sivistystyön oppilaitosten  
rakenteellisesta kehittämisestä

## SISÄLLYS

Johdanto	6
<b>1.</b> Vapaan sivistystyön oppilaitoksien ylläpitäjäyhteisömuodot ja koulutusmuodot	7
<b>2.</b> Kunta- ja palvelurakenteen kehittämisen vaikutukset kansalaisopistokentässä	8
<b>3.</b> Vapaan sivistystyön ylläpitäjä- ja oppilaitos- rakenteen kehittämisen tavoitteet ja toteutus	9
<b>4.</b> Julkisen talouden leikkaukset vapaan sivistystyön määrärahoissa	13
<b>5.</b> Selvityksiä, arviointia, kokemuksia rakenteellisesta kehittämisestä	8
<b>6.</b> Oppilaitosten ja ylläpitäjien sekä osallistujien lukumäärien muutokset	19
<b>7.</b> Kartoitus vapaan sivistystyön oppilaitosten yhdistämisistä ja yhteistyöstä	22

<b>8.</b>		
Esimerkkitapaukset		25
8.1. Soisalo-opisto: koulutuspalvelujen saatavuuden alueellinen turvaaminen		26
8.2. Närpes vuxeninstitut: kansanopiston pelastaminen kaupungin maahanmuuttostrategiaan kytkemällä		30
8.3. Kuusamo-opisto: monipuolisen koulutus- ja kulttuurilaitoksen rakentaminen kaupungin palveluvalikoimaan		34
8.4. Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylahti ja Pohjois-Karjalan kesäyliopisto: synergiaa ja olemassaolon edellytyksiä toiminnan keskittämisellä		38
8.5. Seurakuntaopisto: yhteiseen arvopohjaan perustuva kasvun strategia		42
8.6. Espoon työväenopisto Omnia: alueellisella koulutuksen osaamiskeskukseksi kehittämisen kärkeen		48
<b>9.</b>		
Yhdistämiseen vaikuttaneita tekijöitä esimerkkitapausten pohjalta		53
<b>10.</b>		
Yhteenveto ja johtopäätöksiä		54
Lähteet		58
Liitteet		60

# JOHDANTO

---

**V**apaan sivistystyön oppilaitoskenttä on muuttamassa muotoaan. Ylläpitäjien ja oppilaitosten määrät ovat vähentyneet merkittävästi. Myös ylläpitäjäsuhteissa ja organisaatorakenteissa on tapahtunut monia muutoksia. Muutoksiin ovat vaikuttaneet monet oppilaitosten ulkopuoliset kehityskulut, mm. kunta- ja palvelurakenteen uudistaminen ja koulutuksen rakenteellinen uudistaminen sekä julkisen talouden säästöt. Vapaan sivistystyön lainsäädäntöä ja rahoitusjärjestelmää on uudistettu. Osana opetus- ja kulttuuriministeriön vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaa on toteutettu ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen uudistamista, joka on edelleen menossa. Ulkoisten tekijöiden lisäksi kehitykseen ovat vaikuttaneet ylläpitäjien omat tavoitteet ja strategiset valinnat.

**Oppilaitosten lukumäärien** pienentyminen ei ole tarkoittanut vapaan sivistystyön koulutustoiminnan lopettamista, vaan usean oppilaitoksen toiminnot on koottu yhden ylläpitäjän alle uudeksi oppilaitokseksi. Uusi oppilaitos saattaa tarjota yhden tai usean vapaan sivistystyön oppilaitosmuodon koulutusta. Joillakin ylläpitäjillä on useita vapaan sivistystyön oppilaitoksia. Monet vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat jo aiemminkin tarjonneet myös esimerkiksi taiteen perusopetusta, ammatillista koulutusta. Uusissa yhdistetyissä oppilaitoksissa monialaisuus voi tuottaa myös uudenlais-

Selvityksen on teettänyt  
Vapaa Sivistystyö ry ja se on  
toteutettu syksyllä 2016  
opetus- ja kulttuuriministeriön  
avustuksen turvin.

ta koulutusmuutorajat ylittävää yhteistyötä. Muutokset ovat koskeneet ennen kaikkea kansalaisopistoja ja kansanopistoja. Kesäyliopistot ja liikunnan koulutuskeskukset ovat pääasiassa sivussa rakenteellisista muutoksista. Opintokeskusten lukumäärä ei ole pienentynyt, mutta niiden aluetoimistojen määrä on vähentynyt merkittävästi.

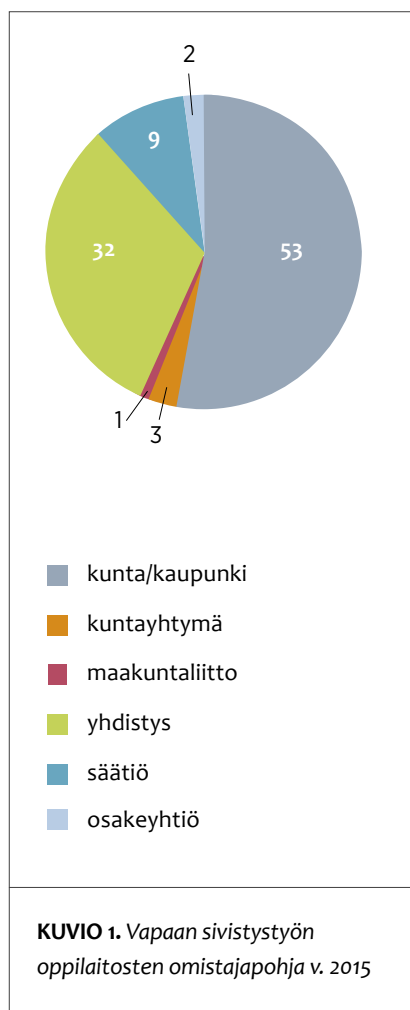
**Oppilaitosten yhdistäminen** on yksi tapa tiivistää oppilaitoskentän rakennetta ja parantaa oppilaitosten toimintakykyä. Tässä selvityksessä esitetään kuusi erilaista tapauskuvausta viime aikoina tehdyistä vapaan sivistystyön koulutuksen uudesta yhdistelmästä ja organisointitavasta. Esimerkkitapauksissa on samaan oppilaitokseen yhdistetty kaksi tai kolme vapaan sivistystyön koulutusmuotoa, tai vapaan sivistystyön koulutus on yhdistetty jonkin muun koulutusmuodon kanssa samaan organisaatioon. Neljä esimerkkioppilaitosta on saavuttanut uudistuksen jälkeen jo vakiintuneen toiminnan tason, kahdessa yhdistymisprosessi on vielä kesken. Tapauskuvausten taustaksi on koottu tietoja vapaan sivistystyön ylläpitäjien ja oppilaitosten lukumäärien muutoksista ja niihin vaikuttaneista seikoista, mm. vapaan sivistystyön ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittämisohjelmasta.

# 1. Vapaan sivistystyön oppilaitoksien ylläpitäjäyhteisömuodot ja koulutusmuodot

Vapaan sivistystyön oppilaitosmuotoja ovat kansalaisopisto, kansanopisto, kesäyliopisto, liikunnan koulutuskeskus ja opistokeskus. Kansalaisopistot ovat pääosin kuntien tai kuntien yhteenliittymien omistuksessa. Muiden oppilaitosmuotojen ylläpitäjäpohja on pääasiassa yksityinen. Yli puolella kansanopistoista ylläpitäjällä on uskonnollinen tai poliittinen arvopohja. Opintokeskusten ylläpitäjistä yli puolet on lähellä poliittisia puolueita. Oppilaitoskentällä meneillään oleva rakenteellinen muutos on jossain määrin muuttamassa perinteisiä julkisen ja yksityisen omistuksen jakoja.

Puolet vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjistä oli vuonna 2015 kuntia tai kaupunkia, kolmannes oli yhdistyksiä, kymmenes osa säätiöitä. Omistajissa oli myös kuntayhtymiä, maakuntaliittoja ja osakeyhtiöitä. Kaaviossa näkyy vapaan sivistystyön omistajapohjan jakautuminen eri muotoihin.

**Vapaan sivistystyön lain** (632/1998) mukaan oppilaitos tarvitsee opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän ylläpitämisluvan, jossa määritellään oppilaitoksen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Vapaan sivistystyön lain mukainen ylläpitämislupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Vapaana sivistystyönä järjestetty koulutus on useimpien vapaan sivistystyön oppilaitosten pääasiallinen koulutusmuoto, mutta monet niistä järjestävät myös ammatillista koulutusta, yleissivistävää koulutusta, taiteen perusopetusta tai avoimen korkeakoulun koulutusta sekä



työvoimapolitiittista ja tilauskoulutusta. Ne ovat siis jo pitkään olleet koulutustarjonnaltaan monialaisia.

**Järjestämislupa** ammatillisen peruskoulutuksen tai ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle, säätiölle tai valtion liikelaitokselle. Tällaisia järjestämislupia on 38 kansanopiston ylläpitäjällä, 11 liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjällä ja kolmen opinto-keskuksen ylläpitäjällä. Viiden kansanopiston ylläpitäjällä on myös lukiokoulutuksen ja 23 kansanopistoylläpitäjällä perusopetuksen tai perusopetuksen lisäopetuksen järjestämislupa. Perus-

opetuksen järjestämislupa on yhdellä yksityisen kansalaisopiston ylläpitäjällä. Useat kunnat järjestävät perusopetusta maahanmuuttajaryhmi-  
le omilla kansalaisopistoissaan. (Tiedot Suomen Kansanopistoyhdistyksestä ja Kansalaisopistojen Liitosta.)

**Taiteen perusopetusta** järjestetään noin 70 prosentissa kansalaisopistoista, monissa sekä yleisen että laajan oppimäärän mukaista opetusta. Avoimen korkeakoulun opintoja järjestetään kaikissa kesäyliopistoissa sekä 30 kansanopistossa ja noin 30 kansalaisopistoissa. (Tiedot Suomen Kansanopistoyhdistyksestä ja Kansalaisopistojen Liitosta.)

## 2. Kunta- ja palvelurakenteen kehittämisen vaikutukset kansalaisopistokentässä

**K**unta- ja palvelurakenteen kehittämisen PARAS-hankkeella (vv. 2006–2011) tähdättiin malliin, jossa vahvat peruskunnat muodostuisivat työssäkäynti- tai asiointialueista, joiden asukasmäärä on riittävä peruspalvelujen turvaamiseksi. Hankkeen toteuttamista ohjaava puitelaki tuli voimaan vuoden 2007 helmikuussa ja oli voimassa vuoden 2012 loppuun. Tavoite ei sellaisenaan toteutunut, mutta monet kunnat muodostivat laajoja yhteistoiminta-alueita (Suomen Kuntaliitto 2013). Noina vuosina toteutettiin myös kymmeniä kuntaliitoksia. Suomen kuntien lukumäärä putosi 108:llä vuosina 2004–2012. (Suomen Kuntaliitto.)

**Pääasiassa kunnallisista** oppilaitoksista koostuva kansalaisopistokenttä muuttui, kun kuntaliitosten yhteydessä kuntien kansalaisopistotoimintoja yhdistettiin tai järjestettiin uudella tavalla. Samaan aikaan muodostettiin myös monia usean kunnan alueella toimivia seutu- ja alueopistoja, joiden perusta oli usein luotu jo 1990-luvulla alueellisia yhteistyöverkostoja kokoamalla. Kansalaisopistojen lukumäärä laski tuona aikana 66:lla. Oppilaitosten lukumäärien muutokset on laskettu Tilastokeskuksen oppilaitostilastoista.



### 3.

## Vapaan sivistystyön ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittämisen tavoitteet ja toteutus

**O**petus- ja kulttuuriministeriön johtama vapaan sivistystyön oppilaitos- ja ylläpitäjä-rakenteen uudistaminen on ollut monivaiheinen prosessi, joka jatkuu tätä kirjoitettaessa. Ensimmäinen rakenteellinen kehittämisohjelma toteutettiin vuorovaikutteisena prosessina opetusministeriön, vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotoja ja ylläpitäjiä edustavien järjestöjen kanssa vuosina 2009-2012. Sen tavoitteena oli kehittää ylläpitäjä- ja oppilaitosrakennetta niin, että vapaa sivistystyö pystyy vastaamaan kasvaviin ja uudistuviin tehtäviin myös jatkossa. Rakenteellisen kehittämisen ja alueellisen yhteistyön vahvistamisen lähtökohtana oli vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotojen ja ylläpitäjien omien pyrkimysten huomioonottaminen sekä tältä pohjalta syntyneiden aloitteiden ja yhteistyösuunnitelmien tukeminen. Rakenteellisen kehittämisen ohjelma perustui johtaja Marita Savolan johtaman vapaan sivistystyön kehittämisohjelman valmisteluryhmän loppuraportin ehdotuksille ja toimenpideohjelmalle. Ehdotukset jakoutuivat 1) vapaan sivistystyön tehtäviä ja lainsäädännön uudistamistarpeita koskeviin ehdotuksiin, 2) rahoitusjärjestelmän uudistamista koskeviin ehdotuksiin, 3) oppilaitos- ja ylläpitäjä-rakenteen keittämistä koskeviin ehdotuksiin sekä 4) laatua ja vaikuttavuutta parantaviin toimenpiteisiin. (Opetusministeriö 2009b.)

**Ammatillisen koulutuksen** järjestäjäverkon kokoamista koskevassa suosituksessa (Opetusministeriö 2009a) todetaan, että 23 kansanopistoa toimi ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjinä. Näistä yhdeksällä ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen osuus oli 52–96 prosenttia niiden saamasta kokonaisrahoituksesta vuoden 2007

Ministeriön näkemyksen mukaan ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittämistarpeet koskivat tuolloin konkreettisimmin kansanopistoja. Kansanopistoja pyydettiin toimittamaan ministeriölle yhteistyössä Suomen Kansanopistoyhdistyksen kanssa tehtävät selvitykset opiston

1) ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen nykyisestä tilasta,

2) vapaan sivistystyön tehtävien ja kysynnän sekä toimintaympäristön muutoksen kannalta tarpeellisista rakenteen kehittämistarpeista,

3) vapaan sivistystyön osuudesta oppilaitoksen toiminnassa ja rahoituksessa ja suunnitelmista ministeriön ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamista koskevien suositusten johdosta sekä

4) meneillään ja vireillä olevista rakenteellista kehittämistä ja yhteistyötä koskevista suunnitelmista sekä niistä saaduista kokemuksista. (Opetusministeriö 2009c.)

rahoitustietojen perusteella. Suosituksessa esitellään valtioneuvoston vuosille 2007–2012 vahvistaman koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukainen ammattiopistostrategia, jonka mukaan koulutuksen järjestäjistä muodostetaan alueellisia tai muutoin vahvoja ammattiopistoja. Siinä myös suositellaan, että osa kansanopistoista selvittää yhdistymismahdollisuudet alueellisiin ammattiopistoihin. (Opetusministeriö 2009a.)

**Ministeriö toivoi** rakenteellista kehittämistä ja yhteistyön syventämistä koskevia ehdotuksia erityisesti samaa arvopohjaa, kieliryhmää tai toimintamallia edustavilta kansanopistoilta. Pyydettiin myös konkreettisia suunnitelmia kansanopistojen yhteistyöstä muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten, lukioiden, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen kanssa (Opetusministeriö 2010c). Suomen Kansanopistoyhdistys toimi aktiivisesti oppilaitoskenttänsä kanssa ja ministeriö sai oppilaitoksilta tarvittavat asiakirjat. Niiden perusteella valittiin 29 pientä ja vähän vapaan sivistystyön koulutusta järjestävää kansanopistoa, joiden tilanteesta selvitysmies teki analyysin ja esitti kehittämis ehdotuk-

sia (ks. luku 5). Tämä muodosti yhden toimenpidekokonaisuuden.

**Toinen toimenpidekokonaisuus** oli myöntää ylläpitäjille rakenteellisen kehittämisen avustuksia. Vuonna 2010 valittiin kahdeksan mallihankeä, jotka saivat avustusta yhdistymissuunnitelmien valmisteluun ja konkretisointiin. Hankkeista useat olivat arvopohjaltaan samanlaisten kansanopistoryhmien toteuttamia, mm. ”grundtvigilaisten” opistojen, evankelisuuden, herännäisyyden ja lestadiolaisuuden arvopohjilla toimivien opistojen sekä lähellä työväenliikettä toimivien opistojen hankkeet. Vain yhdessä hankkeessa oli mukana muita oppilaitosmuotoja (Etelä-Pohjanmaan vapaan sivistystyön konsortio, ks. luku 5). Kansanopistojen pilottihankkeista ei mikään ole johtanut yhdistymisen toteuttamiseen, mutta niiden pohjalta opistoverkoston yhteistyö tiivistyi ja joitakin konsortiosopimuksia syntyi. Osa verkostoista toimii edelleen, vaikka kokoonpano on voinut muuttua.

**Ministeriö pyysi** myös neljää muuta vapaan sivistystyön oppilaitosjärjestöä toimittamaan ministeriölle analyysit oppilaitosten siihen mennessä

toteutetuista rakenteellisen kehittämisen toimista, arvio niiden vaikutuksista vapaan sivistystyön voimavaroihin ja keskeisten tavoitteiden toteutumiseen sekä yhteenveto suunnitteilla olevista rakenteellisen kehittämisen toimenpiteistä vuosille 2009–2012. Kullekin oppilaitosmuodolle annettiin erityisiä mm. saavutettavuuteen ja asemaan (kansalaisopistot), alueelliseen yhteistyöhön ja työnjakoon (kesäyliopistot), koulutuksen järjestäjäverkon kokoamissuositusten ja vapaan sivistystyön kehittämisohjelman tavoitteiden yhteensovittamiseen (liikunnan koulutuskeskukset) liittyviä painotuksia. Oppilaitosjärjestöt toimittivat ministeriölle pyydetyt selvitykset.

**Vapaan sivistystyön** lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmän uudistamista sekä laadun ja vaikuttavuuden parantamista valmisteltiin työryhmissä, joissa olivat edustettuina oppilaitosmuotojen, ylläpitäjien ja opetushallinnon edustajat. Vapaan sivistystyön lakia uudistettiin tarkoituksen ja tavoitteiden kohdalta ja lakiin lisättiin yhteistyövelvoite vuonna 2009. Kaikkien vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitämisluvut muutettiin uudistettujen säännösten mukaisiksi vuosina

2012 (kansanopistot) ja 2013 (muut oppilaitosmuodot).

**Vapaan sivistystyön** oppilaitosverkon rakenteellinen kehittäminen pysyi opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuoden 2012 jälkeenkin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012). Vuonna 2013 vapaan sivistystyön rakenne- ja rahoitusuudistus liitettiin julkisen talouden kestävyysvaajeen korjaamiseen tähtäävän rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon. Tavoitteena oli luoda toiminnan laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi riittävän suuret vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä selkeyttää ja ajantasaistaa rahoituksen määräytymisperusteet. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti joulukuussa 2013 vapaan sivistystyön rakenne- ja rahoitustyöryhmän, jossa olivat edustettuina ylläpitäjien, oppilaitosmuotojen ja opetushallinnon edustajat. Puheenjohtajana toimi johtaja Kirsi Kangaspunta opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Työryhmän tuli tehdä selvitykset ja ehdotukset vapaan sivistystyön oppilaitosten rakenteellisesta kehittämisestä, kansalaisopistojen, kansanopistojen, kesäyliopistojen ja opintokeskusten rahoitusperusteiden muutos-

tarpeista, etä- ja monimuoto-opetuksen rahoitusperusteista sekä tehdä ehdotukset lainsäädännön muuttamiseksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014b.) Työryhmä perusti oppilaitosmuotokohtaiset jaostot, jotka tuottivat omat muistionsa, ja järjesti kolme alueellista kuulemistilaisuutta oppilaitosten edustajille.

**Rakenne- ja rahoitustyöryhmä esitti muistiossaan (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014b) ehdotukset toimeksiannon mukaisesti asioista. Rakenteellisesta uudistamisesta työryhmä esitti, että se toteutetaan ylläpitäjälähtöisesti ja että ministeriö pyytää selvitykset ylläpitäjien taloudellisten edellytysten täyttymisestä uudessa rahoituksellisessa tilanteessa. Jos taloudelliset edellytykset eivät täyty, opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa ylläpitämisluvan.**

**Muistiossa todettiin** myös, että vapaan sivistystyön ylläpitäjiin kohdistui rakenteellisen kehittämisen paineita myös ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja lukiokoulutuksen sekä kuntien yhdistymisprosessien kautta. Muiden koulutusmuotojen määrärahavähennykset vaikuttivat myös vapaan sivistystyön ylläpitäjien

toimintaedellytyksiin. Ylläpitäjät joutuivat työstämään useita samanaikaisia prosesseja rinnakkain. Valtionosuuksien leikkaukset vaikuttivat oleellisesti vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjien vakauteen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014b.) Tämä koski erityisesti monialaisia kansanopistoja.

**Ylläpitäjiä kehoitettiin** tarpeen vaatiessa harkitsemaan toimintansa yhdistämistä muihin saman koulutusmuodon, toisten vapaan sivistystyön koulutusmuotojen tai muiden alojen koulutusmuotojen yhteyteen. Ehdotettiin yhdistymistä esim. aatteellisella pohjalla toimivaan ylläpitäjäorganisaatioon, alueelliseen vapaan sivistystyön ylläpitäjään, muun aikuiskoulutuksen järjestäjään tai alueelliseen monialaisen ammatillisen koulutuksen järjestäjään. Yhdistäminen voisi tarpeen vaatiessa lähteä liikkeelle yhteistyösopimuksesta, jossa sovitaan esim. kiinteistöjen tai henkilökunnan yhteiskäytöstä, josta edetään yhdistymiseen. Tavoitteeksi asetettiin elinvoimainen koulutuksen ylläpitäjäverkko, jossa ylläpitäjien määrä on nykyistä alhaisempi ja jossa ylläpitäjämäärä pienenee edelleen vuodesta 2017 eteenpäin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014b.)

Valtionhallinto yhdisti vapaan sivistystyön ja toisen asteen koulutuksen rakenteen ja rahoituksen uudistamisen yhdeksi hankkeeksi v. 2014.

Ministeriö asetti valmistelulle ja toimeenpanolle ohjausryhmän, jota veti kanslia-päällikkö Anita Lehikoinen. Tavoitteeksi asetettiin vahvat koulutuksen järjestäjät ja ylläpitäjät, jotka kykenevät vastaamaan työelämän, yksilöiden ja yhteiskunnan muuttuviin ja kasvaviin osaamis- ja koulutustarpeisiin sekä ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen, lukiokoulutuksen ja vapaan sivistystyön verkon tiivistäminen. Taustalla olivat julkisen talouden kestävyysvaje sekä koulutukseen kohdenneet menosäästöt. Vapaata sivistystyötä koskevat toimenpiteet tähtäsivät elinvoimaisen ja vahvan ylläpitäjaverkon aikaansaamiseen. Ylläpitölupia arvioitaessa (taloudelliset edellytykset) oli tarkoitus ottaa huomioon ylläpitäjän koko toiminta, mukaan lukien tutkintoon johtava koulutus, sekä arvo- tai aatetausta ja muu koulutustehtävän tuoma erityisyys sekä syrjäytymistä ehkäisevät työ. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014a.) Järjestämis- ja ylläpitämisverkkoa ja -lupia koskeva hallituksen esitys raukesi ja eduskunta kumosi äänestyksessä toisen asteen koulutusrahoitusta koskeneet muutosesitykset. Eduskunta kuitenkin hyväksyi vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisen (HE 309/2014 vp), joka oli rahoitus- ja rakennetyöryhmän rahoitusjärjestelmän uudistamista koskevan esityksen mukainen, ja laki tuli voimaan 1.1.2016.

tusjärjestelmän uudistamista koskevan esityksen mukainen, ja laki tuli voimaan 1.1.2016.

**Vapaan sivistystyön** oppilaitoskenttä ehti jonkin verran valmistautua järjestämis- ja ylläpitämisverkkojen ja -lupien uudistamiseen sekä ylläpitäjien taloudellisten ja toiminnallisten voimavarojen arviointiin. Osin valmistelut raukesivat esitysten rauetessa, mutta kentällä on siitä huolimatta käynnissä työryhmän ehdotuksen mukaista liikehdintää.

**Opetushallituksen** myöntämiä laatu- ja kehittämisavustuksia on suunnattu mm. yhteistyöverkostojen rakenteelliseen kehittämiseen ja yhdistämällä muodostettujen oppilaitosten organisaation ja työyhteisön kehittämishankkeisiin. Vuosina 2014 ja 2015 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi rakenteellisen kehittämisen avustusta kolmelle oppilaitoksen ylläpitäjälle näiden talousselvitysten pohjalta. Avustusta voi käyttää ainoastaan kehittämisestä syntyneisiin lisäkustannuksiin (asiantuntijapalkkiot, atk-verkkojen rakentamisen kustannukset jne.) tai ylityöpalkkioihin, irtisanomisajan palkkakuluihin ja irtisanomisajoista syntyneisiin ylimääräisiin vuokratuluihin. (Bussman, sähköpostiviesti 4.10.2016.)

## 4.

# Julkisen talouden leikkaukset vapaan sivistystyön määrärahoissa

**V**altion budjetin säästökuuri on osunut samoille vuosille, joi-  
na on toteutettu koulutuksen rakenteellisen kehittämisen toimenpitei-  
tä. Vuosina 2012 ja 2015 vapaan sivistystyön valtionrahoituksessa  
tehtiin 11,5 ja 10 miljoonan euron rakennepoliittiset leikkaukset.

Taulukossa näkyy valtionrahoituksen leikkausten vaikutus yksikköhintojen  
indeksitarkistuksien jälkeen vuosina 2011–2016.

**TAULUKKO 1.** Vapaan sivistystyön määrärahat valtion budjetissa vuosina 2011–2016.

Vuosi	Vapaan sivistystyön valtionosuudet ja -avustukset yhteensä
2011	167 109 000
2012	164 442 000
2013	164 818 000
2014	164 818 000 (sisältää opintokeskuksien 200 000 euron ek-lisäyksen)
2015	156 545 000 (sisältää opintokeskuksien 200 000 euron ek-lisäyksen)
2016	157 920 000 (sisältää Iso Kirja-opiston 100 000 euron ek-lisäyksen)
Erotus 2011–2016	- 9 189 000

Leikkaukset ovat johtaneet vapaan sivistystyön oppilaitoksissa yhteistoimin-  
taneuvotteluihin sekä hallinnon ja myös koulutustarjonnan karsimiseen. Ne  
ovat myös siivittäneet yhteistyön tiivistämistä ja yhdistymisneuvotteluja.

## 5. Selvityksiä, arviointia, kokemuksia rakenteellisesta kehittämisestä

**V**apaan sivistystyön rakenteellisen kehittämisen tueksi on tehty erilaisia selvityksiä ja arviointoja. Ne kohdistuvat kansanopistojen ja kansalaisopistojen tilanteeseen ja tulevaisuuden suunnitelmiin ja tarpeisiin. Selvityksiä ovat teettäneet opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi Suomen Kansanopistoyhdistys, Kansalaisopistojen Liitto, Suomen Kuntaliitto ja Suomen Setlementtiliitto. Seuraavassa esitellään joitakin selvityksiä ja niiden tuloksia

### Kansanopistot

Suomen Kansanopistoyhdistys on viime vuosina teettänyt useita selvityksiä kansanopistotoiminnan kehittämistä silmällä pitäen. Ruotsinkielisiä kansanopistoja on tarkasteltu myös erikseen. Renata Svedlin vieraili yhdeksässä ruotsinkielisessä kansanopistossa loppuvuodesta 2010 ja kirjoitti raportin (Svedlin 2011) niiden tilanteesta, mm. omistajarakenteesta, toiminnan kohdentumisesta ja alueellisesta yhteistyöstä, sekä tulevaisuusnäkymistä. Raportissa otetaan kantaa vapaan sivistystyön organisointiin alueellisen oppimiskeskuksen malliin ja siihen liittyviin yhteistyömuotoihin. Svedlinin mukaan kansanopistoille sopivia yhteistyön kohteita operatiivisessa toiminnassa ovat räätälöityjen koulutuspolkujen rakentaminen tietyille

kohderyhmille, toisen asteen koulutuksen valinnaisten kurssien tarjonnan laajentaminen ja yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Hallinnon alueella oppilaitokset voisivat järjestää ja hankkia yhdessä tarvittavia palveluita ja jakaa tiloja, välineitä ja opettajaresursseja, sekä hoitaa yhdessä koulutustiedotusta, opinto-ohjausta ja oppimisen tukijärjestelyitä. Strategisen alueellisen suunnittelun alueella voitaisiin analysoida koulutustarpeita ja kohderyhmiä sekä pohtia, voisiko kansanopisto päätehtävänsä rinnalla ottaa muita koulutusmuotoja toteuttaakseen. Mahdollisina yhteistyökumppaneina mainitaan mm. muut kansanopistot, lukio, ammatillinen oppilaitos, peruskoulu, korkeakoulu, työpajatoiminta, nuorisotoimi, kolmannen sektorin toimijat, työvoimatoimisto ja kansalaisopisto.

**Svedlin toteaa**, että oppilaitoksen toiminnan legitimeetti syntyy sen kyvystä palvella asiakasryhmäänsä niin hyvin kuin mahdollista. Tarvitaan uusia toiminta- ja yhteistyömalleja, jotka ovat herkkiä paikallisille tilanteille, kielellisille ja kulttuurisille erityispiirteille ja jotka antavat mahdollisuuksia tarpeiden täyttämiseen, innovaatioiden tuottamiseen ja laajempaan yhteiseen kehittämistyöhön. Kysymykseen valitako yhden organisaati-

Valtionhallinto yhdisti  
vapaan sivistystyön ja  
toisen asteen koulutuksen  
rakenteen ja rahoituksen  
uudistamisen yhdeksi  
hankkeeksi v. 2014.

on malli vai usean organisaation yhteistoimintamalli Svedlin vastaa, että asian ratkaisemiseksi on pohdittava muutoksen tarkoitusta, sen toteuttamistapaa ja hyvää johtamista. (Svedlin 2011.)

**Opetus- ja kulttuuriministeriön** kutsuma selvitysmies Pentti Yrjölä kävi perusteellisesti läpi 29 pienen ja vähän vapaan sivistystyön koulutusta järjestävän kansanopiston ylläpitäjän toimittamat tilannekatsaukset opistojen toiminnasta sekä selvitykset rakenteellisesta kehittämisestä, toimintakertomukset ja tilinpäätökset vuonna 2011. Selvitysraportissa kuvattiin kunkin kansanopiston toiminnan lähtökohtia, itse toimintaa ja toimintaedellytyksiä, vapaata sivistystyötä ja sen kehittämistä sekä tehtiin esityksiä opiston vapaan sivistystyön kehittämiseksi ja ylläpitoon liittyvistä ratkaisuista. Puolel-le selvityksen piirissä olleista kansanopistojen ylläpitäjistä esitettiin vapaan sivistystyön koulutustehtävän sisällön ja/tai yhteistyön ja työnjaon selkeyttämistä. Kymmenen opiston ylläpitäjille esitettiin rakenteel-

liseen kehittämiseen liittyviä toimia. Kahdessa kansanopistossa rakenteellisen kehittämisen hankkeet oli toteutettu ja muutamassa katsottiin vapaan sivistystyön koulutuksen kehittämissuunnitelmien olevan riittävät. (Yrjölä 2011.)

**Selvitysmiehen mukaan** työ vahvisti käsitystä, että useat kansanopistot ovat suunnanneet koulutustarjontaansa paremman julkisen rahoituksen ja varmemman koulutuskysynnän vuoksi pois vapaatavoitteisista koulutuksista. Ylläpitäjän tärkeimmäksi tavoitteeksi on saattanut muodostua kansanopiston pitäminen hengissä keinolla millä hyvänsä. Erityisen ongelmallinen tilanne on silloin, kun taustayhteisö on heikko tai se on kadonnut lähes kokonaan. Opistojen kiinteistöt ovat usein peruskorjauksen tarpeessa. Selvitysmies totesi, että vapaan sivistystyön kehittämisedellytysten turvaamiseksi kansanopistojen tulee laajentaa ja syventää alueellista yhteistyötään muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Sivistystarpei-

den havaitseminen ja määrittely sekä yhteistyö ja työnjako voivat vahvistaa edellytyksiä vastata kasvaviin ja uudistuviin tehtäviin muuttuvissa toimintaympäristöissä. Kansanopistojen kehittämissuunnitelmissa löytyi vain vähän uusia tavoitteita tai sisältöjä, kuten uutta teknologiaa tai uusia yhteiskuntavalmiuksia. Yhteydet yhteiskunnallisiin virtauksiin, omaa taustayhteisöä lukuun ottamatta, jäivät usein hyödynnettämättä. (Yrjölä 2011.)

**Suoman Kansanopistoyhdistys** teetti selvityksen kansanopistojen ammatillisen koulutuksen tilasta vuonna 2012 (Suomen Kansanopistoyhdistys 2012). Aineisto perustui opetushallinnon ja yhdistyksen tilastoihin ja 43 opistolta saatiin kyselyvastauksiin (vastausprosentti 52). Selvityksen mukaan ammatillinen koulutus muodosti vajaan kolmanneksen kansanopistojen toiminnasta suoritteiden määrässä mitattuna (vuosi 2010) ja noin 40 % kansanopistoille suuntautuvista valtionosuuksista tuli ammatillisen koulutuksesta (vuosi 2011). Selvitysraportissa tarkastellaan mm.

kansanopistojen ammatillista peruskoulutusta ja lisäkoulutusta, kansanopistojen ammatillisen koulutuksen asemaa valtakunnallisesti ja alueellisesti sekä koulutusalojen näkökulmasta ja osana kansanopistojen kokonaistoimintaa sekä ammatillisen koulutuksen laatu- ja tuloksellisuuskysymyksiä. (Suomen Kansanopistoyhdistys 2012.)

**Ammatillisen** koulutuksen rakenteellisesta kehittämisestä todetaan ministeriön edellyttävän, että kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutuksen tulee olla riittävän vahvalla pohjalla, jotta ammatillisen koulutuksen järjestäminen oppilaitoksessa olisi mielekästä, ja että osana vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaa on pyritty vaikuttamaan kansanopistokentän rakenteisiin. Katsottiin, että ministeriö ei ollut antanut riittävää tukea rakenteelliselle kehittämiselle mm. kansanopistojen erityiskysymyksistä aiheutuvien juridisten ongelmien ratkaisemisessa tai erilaisten meneillään olevien kehittämissankkeiden yhteensovittamisesta. Raportissa tuotiin esiin myös Valtion tarkastusviraston näkemys, että säädösten jäykkyydet estävät kansanopistojen nykyistä tiiviimpää rakenteellista yhteistyötä. Selvityksen tekijät esittävät, että nopeita hallinnollisia ratkaisuja toimintaympäristön muutostilanteissa mahdollistavien yhteisten järjestämismallien kehittämisen tulee olla yksi kansanopis-

totyön kehittämisen keskeinen painopistealue. Kansanopistojen rakenteellisen kokonaiskehittämisen eteneminen edellyttää myös kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutuksen rahoitustilanteeseen liittyviä ratkaisuja. (Suomen Kansanopistoyhdistys 2012). Rahoituskysymyksiä käsiteltiin vapaan sivistystyön rakenne- ja rahoitustyöryhmässä vuonna 2014 ja ratkaisut sisältyvät vuonna 2016 voimaan tulleen vapaan sivistystyön lain muutokseen.

**Kansanopistokentän** rakenteellisen kehittämisen juridisia kysymyksiä käsitellään Suomen Kansanopistoyhdistyksen teettämässä selvityksessä (Hurskainen et al. 2015) kansanopistojen talouteen, henkilöstö- ja muuhun hallintoon liittyviä kysymyksiä osakeyhtiö-, yhdistys- ja säätiömuotoisen yhteenliittymän näkökulmasta. Selvityksessä kuvataan niiden vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia oppilaitoksen ylläpitäjämuto- na, johdon roolia ja päätöksenteon malleja sekä mm. omaisuuden arvon määrittämistä ja luovuttamista. Kansanopistoyhdistys teetti myös toisen selvityksen liikkeen luovutuksen työoikeudellisista näkökulmista (Somer 2015). Siinä tarkasteltiin liikkeen luovutukseen liittyvän normiston soveltuvuutta ja merkitystä kahdessa eri tilanteessa, kansanopistojen osakeyhtiön perustamisessa ja

kansanopiston yhdistyessä toiseen kansanopistoon.

## Kansalaisopistot

Kansalaisopistojen Liitto, Suomen Kuntaliitto ja Suomen Setlementtiliitto teettivät vuonna 2009 kyselyn kansalaisopistojen ylläpitäjille selvittääkseen opistojen rakenteellisen kehityksen, toimintaresurssien ja koulutuksen saatavuuden tilannetta. Kyselyyn vastasi 146 ylläpitäjää (N=197). Vastaajista 123 oli kunnallisia ja 23 yksityisiä ylläpitäjiä. Kaikkiaan 40 prosenttia vastaajista (59 vastaajaa) ilmoitti ylläpitäjämutoksia tapahtuneen vuosina 2007–2009. Eniten niitä oli ollut vuonna 2009 (37 vastaajaa). Opiston toimialueen koko oli muuttunut kuntaliitosten ja muiden hallinnollisten muutosten vuoksi siten, että 14 prosenttia vastaajista ilmoitti sen laajentuneen ja 6 prosenttia pienentyneen. Opetuspaikkojen ja -pisteiden määrä oli säilynyt samana 56 prosentilla vastaajista. Määrä oli lisääntynyt 23 prosentin mukaan ja vähentynyt 22 prosentin mukaan. (Kansalaisopistojen Liitto et al. 2009.)

**Rakenteellisia muutoksia** piti toimivina kaksi kolmasosaa (45 vastaajaa) ylläpitäjämutoksia kokeneista vastaajista. Toimivuutta perusteltiin mm. hallinnon keventymisellä, kustannusten tasaisemmalla jakautumisella, maantieteelliseen



yhtenäisyyteen, liikenneyhteyksiin sekä työ-  
säkäyntialueeseen liittyvillä seikoilla, suurem-  
man yksikön paremmilla toimintamahdollis-  
uuksilla. Opetusta ja henkilöstöä koskevat  
perustelut liittyivät erityisesti koulutustar-  
jonnan laajentumiseen ja monipuolistumi-  
seen sekä parantuneisiin henkilöresursseihin.  
Kymmenen vastaajaa ei pitänyt rakenteelli-  
sia uudistuksia toimivina ja perusteli sitä mm.  
toimialueen maaseutu- ja kaupunkialueen  
tarpeiden ja toimintaedellytyksien eroilla, yh-  
tenäisiin opintomaksuihin siirtymisen herät-  
tämällä tyytymättömyydellä, liian raskaalla  
hallinnolla ja kunnan organisaatiomuutoksen  
seurauksena syntyneellä toiminnallisen liik-  
kumavaran vähenemisellä. (Kansalaisopisto-  
jen Liitto et al. 2009.)

**Kyselyllä selvitettiin** myös kansalaisopisto-  
jen ylläpitäjien käsityksiä kuntarakenteen  
muutosten vaikutuksista opiston toimin-  
taan vuosina 2007–2009. Osa vastaajista näki  
sekä myönteisiä että kielteisiä puolia. Myön-  
teiset vaikutukset ilmenivät opetustarjon-  
nan lisääntymisenä ja monipuolistumisena  
sekä näkyvyyden lisääntymisenä, opiskelijoi-  
den lisääntyneinä määrinä ja liikkuvuutena.  
Muutos oli näkynyt myös hallintotavan uu-  
distumisena, hallinto- ja talousbyrokratian  
helpottumisena ja pitkällä aikavälillä nähtiin  
hallinto- ja opetushenkilöstön vakiintumise-  
na sopivalle tasolle. Lisäresursseja oli saatu  
suunnitteluun ja koordinointiin ja oli pystytty  
keskittämään toimintoja. Ison organisaation  
koettiin tuovan työlle pelivaraa. Kielteisinä  
vaikutuksina oli kirjattu valtionosuuksien las-  
keminen ja kunta-avustuksen pieneneminen  
kuntaliitosten myötä sekä tuntimäärien not-  
kahdus, kun henkilöstön voimavarat hupe-  
nevat organisoitumisprosessiin, byrokratian  
lisääntyminen, uudet velvoitteet, hallintome-  
nojen noususta johtuva tunnin keskihinnan  
nousu. (Kansalaisopistojen Liitto et al. 2009.)

Kyselyraportissa ei esitetä joh-  
topäätöksiä, mutta tuloksista  
syntyy vaikutelma, että raken-  
teellisen kehittämisen vaikutuk-  
set ovat olleet pääasiassa myön-  
teisiä sekä toimintaresurssien  
että koulutuksen saatavuuden  
näkökulmasta.

**Koulutuksen arviointineuvos-**  
to julkaisi vuonna 2012 opetus-  
ja kulttuuriministeriön tilaaman  
kansalaisopistojen oppilaitos- ja  
ylläpitäjä-rakennetta koskevan ar-  
vioinnin (Markkanen et al. 2012).  
Arvioinnin kohteena olivat vapaan  
sivistystyön kehittämissuunnitelman  
loppuraportin (Opetusministe-  
riö 2009) pohjalta rakenteellisten  
muutosten, yhteistyön ja uudis-  
tettuun lainsäädäntöön lisättyjen  
koulutustavoitteiden sekä oman  
toiminnan arvioinnin toteutumi-  
nen kansalaisopistoissa. Rapo-  
rtissa tehtiin kansalaisopistojen  
rakenteellisista muutoksista seu-  
raavia päätelmiä: Yhdistymisen tai  
ylläpitäjämuutoksen kokeneissa  
kansalaisopistoissa nähtiin toteu-  
tetuista muutoksista seuranneen  
enemmän myönteisiä kuin kieltei-  
siä vaikutuksia. Rakenteellisten  
muutosten koettiin turvanneen  
palveluiden jatkuvuutta, laatua ja  
sisällöllistä monipuolisuutta. Muu-  
tosten taustalla olivat kuitenkin  
vaikuttaneet myös niukkenevat  
taloudelliset resurssit. Yhdisty-  
neissä kansalaisopistoissa opetuk-

Kansalaisopistojen  
toiminta-alueiden harvaan  
asutut alueet olivat  
jääneet osittain palvelujen  
katveeseen.

sen tarjonnan koettiin monipuolisuutuneen, joskin samalla tarjonta oli tavoittanut vain osan kansalaisopiston toiminta-alueen asiakkaista.

**Toteutettujen yhdistymisten** mahdollisena haittana todettiin asiakasryhmien eriarvoinen kohtelu. Raportissa katsottiin, ettei vapaan sivistystyön lain (1998/632; 29.12.2009/1765) 2 §:n mukainen tavoite alueellisen ja paikallisen sivistystarpeen kattamisesta näin ollen toteutunut kaikilta osin tasa-arvoisesti. Lisäksi todettiin, että silloisen valtiosuusjärjestelmän kaksiportainen suoritehinta epätasa-arvoistaa rakenteellista kehittämistä, sillä se suosii niitä kansalaisopistoja, joiden toiminta-alue on tiheästi asuttu (yli 100 asukasta/km<sup>2</sup>). Korkeamman suoritehinnan katsottiin voivan ohjata ylläpitäjäkunnan valintaa yhdistymistilanteissa. (Markkanen et al. 2012.)

## Oppilaitosmuotojen konsortio

Yksi vapaan sivistystyön ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen rakenteellisen kehittämisen mallihankkeista oli eteläpohjalaisten vapaan sivistystyön oppilaitosten konsortioselvitys (Nyyssölä 2011). Hanke poikkesi muista tuolloin avustusta saaneista hankkeista siinä, että siinä tavoitteena oli neljän vapaan sivistystyön muodon maakunnallisen yhteistyön tiivistäminen. Mukana oli neljä kansalaisopistoa, neljä kansanopistoa, yksi kesäyliopisto ja yksi liikunnan koulutuskeskus. Hankkeessa selvitettiin mahdollisia yhteistyömuotoja – konsortiota, federaatiota ja oppilaitosten yhdistämistä –, pohdittiin vapaan sivistystyön tehtävää ja tulevaisuutta sekä maakunnallisia haasteita ja oppilaitosten odotuksia.

**Hankkeessa päädyttiin** toiminnallista yhteistyötä tukevan konsortion suunnitteluun, sillä siinä jäsenorganisaatioilla on yksilöllinen ja itsenäinen asema ja se perustuu jäsenten omaehtoiselle yhteistyölle. Todettiin, että tarvitaan verkostona toimimista kiinteämpi yhteistyön rakenne, jos tavoitellaan parempaa näkyvyyttä vapaalle sivistystyölle ja kattavampia vaikutuksia maakunnan kehittämisessä. Muihin oppilaitos- tai ylläpitäjä-rakenteita muuttaviin uudistuksiin ei haluttu lähteä. (Nyyssölä 2012.) Sopimuksenvaraiseen yhteistyöhön siirryttiin vuonna 2013. Konsortion tehtävänä on vastata alueen asukkaiden sivistystarpeisiin maakunnallisesti sekä toteuttaa yhteisiä kehittämishankkeita ja sivistysseminaareja. (Harju 2016.)

## 6.

# Oppilaitosten ja ylläpitäjien sekä osallistujien lukumäärien muutokset

**K**ehittämissuunnitelmissa ei ole asetettu vapaan sivistystyön ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittämiseksi määrällisiä tavoitteita. Toiminnan tiivistämisen ja uudelleen järjestämisen yhteydessä sekä ylläpitäjien että oppilaitosten lukumäärä on laskenut. Kun opetus- ja kulttuuriministeriön vetämät vapaan sivistystyön rakenteellisen kehittämisen toimenpiteet aloitettiin vuonna 2009, oli vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjiä 316. Vuonna 2015 lukumäärä oli 289. Muutosta on ollut myös siinä, että oppilaitoksen omistaja on voinut vaihtua toiseen.

**Ylläpitäjien määrät** on laskettu Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raporttien mukaan. Taulukossa on kuvattu ylläpitäjien lukumäärän muutos oppilaitosmuodoittain.

Kahdeksalla ylläpitäjällä oli vuonna 2009 omistuksessaan kaksi vapaan sivistystyön oppilaitosmuotoa. Vuonna 2015 näitä usean vapaan sivistystyön oppilaitosmuodon ylläpitäjiä oli 12. Kombinaatioita oli useita, kansalaisopisto ja kansanopisto,

**TAULUKKO 2.** Vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjien lukumäärien muutos vuodesta 2009 vuoteen 2015.

	2009	2015	ero	muutos
Kansalaisopisto	197	178	-19	9,6 %
Kansanopisto	85	79	-6	7 %
Kesäyliopisto	20	20	0	
Liikunnan koulutuskeskus	11	11	0	
Opintokeskus	11	12	1	

**TAULUKKO 3.** Vapaan sivistystyön oppilaitosten lukumäärät vv. 2004–2015  
(SVT: Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset).

Vuosi	Yht.	Kansalaisopisto	Kansanopisto	Kesäyliopisto	Liikunnan koulutuskeskus	Opintokeskus
2004	383	251	87	20	14	11
2005	378	247	86	20	14	11
2006	373	240	88	20	14	11
2007	368	234	89	20	14	11
2008	351	223	83	20	14	11
2009	333	205	83	20	14	11
2010	326	199	82	20	14	11
2011	323	196	82	20	14	11
2012	321	196	80	20	14	11
2013	310	187	78	20	14	11
2014	307	185	77	20	14	11
2015	307	185	76	20	14	12
Erotus	-76	-66	-11	0	0	1
Muutos 2004–2015	20 %	26 %	12 %			

**TAULUKKO 4.** Osallistujat vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa vv. 2010–2014 (Vipunen)

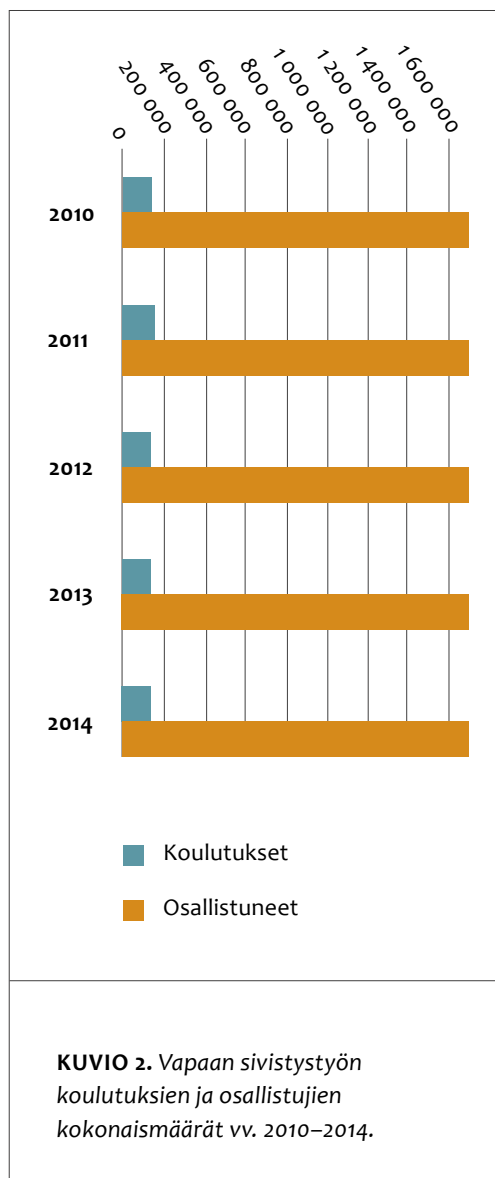
	2010	2011	2012	2013	2014	Erotus 2010-2014
Ammatilliset oppilaitokset	9 658	7 173	23 735	22 278	4 368	-5 290
Liikunnan koulutuskeskukset	102 301	95 999	86 842	103 337	82 239	-20 062
Kansanopistot	132 429	132 366	134 406	116 097	114 644	-17 785
Kansalaisopistot	1 125 925	1 144 809	1 140 455	1 158 271	1 131 911	5 986
Opintokeskukset	232 580	228 967	238 507	228 480	250 676	18 096
Kesäyliopistot	45 740	52 256	53 008	53 249	54 784	9 044
Muut oppilaitokset	336	343	488	426	336	0
<b>Yhteensä</b>	<b>1 648 969</b>	<b>1 661 913</b>	<b>1 677 441</b>	<b>1 682 138</b>	<b>1 638 958</b>	<b>-10 011</b>

kansalaisopisto ja kesäyliopisto, kansanopisto ja liikunnan koulutuskeskus tai opintokeskus. Yhdelläkään ylläpitäjällä ei ollut kahta useampaa vapaan sivistystyön muotoa kumpanakaan vuonna. Ylläpitäjillä saattoi kuitenkin olla vapaan sivistystyön muotojen lisäksi ammatillista ja/tai yleissivistävää koulutusta organisoituna samaan oppilaitokseen.

**Muutokset** kansalaisopistojen ja myös kansanopistojen määrissä ovat alkaneet jo ennen vuotta 2009. Taulukkoon 3 on koottu kaikkien vapaan sivistystyön oppilaitoksien lukumäärät vuosina 2004–2015. Kesäyliopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten kokonaismäärät ovat olleet pienet eikä niissä ole tapahtunut muutoksia tarkasteluajanjaksolla. Opintokeskusten lukumäärä on kasvanut yhdellä.

**Vapaan sivistystyön** oppilaitosten lukumäärän väheneminen on vaikuttanut yllättävän vähän koulutukseen osallistujien ja koulutusten kokonaismääriin 2010–2014 (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen). Osallistujamäärän vähenemä on vain yhden prosenttiyksikön suuruinen. Kaaviossa 2 näkyvät kehityksen tasaiset kokonaistasot noina vuosina, jolloin sekä vapaan sivistystyön rakenteellinen kehittäminen että koulutusmäärärahojen leikkaukset vaikuttivat oppilaitoskenttään.

**Oppilaitosmuotojen** väliset erot ovat suurempia. Liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön osallistujien määrä on 20 prosenttia pienempi vuonna 2015 kuin vuonna 2010. Määrissä näkyy kuitenkin vuosittaista aaltoilua. Kansanopistojen vapaan sivistystyön opiskelijoiden lukumäärä on vähentynyt 13 prosenttia. Ammatillisten oppilaitosten rivillä näkyy kansanopiston ja vuosina 2012 ja 2013 opintokeskuksen vapaan sivistystyön osallistujia organisaatiouudistuksista johtuen. Muissa oppilaitosmuodoissa vapaan sivistystyön osallistujien määrä on noussut, kesäyliopistoissa 8 ja kesäyliopistoissa 20 prosenttia. Kansalaisopistotkin ovat plussan puolella puolen prosenttiyksikön verran. (Taulukko 4.)



**KUVIO 2.** Vapaan sivistystyön koulutuksien ja osallistujien kokonaismäärät vv. 2010–2014.

## 7.

# Kartoitus vapaan sivistystyön oppilaitosten yhdistämisistä ja yhteistyöstä

**V**apaa Sivistystyö ry on vuonna 2016 julkaissut Aaro Harjun tekemän kartoituksen (Harju 2016) vapaan sivistystyön oppilaitosten yhdistymisistä ja yhteistyöverkostoista. Raportissa esitetään erikseen oppilaitosmuotojen rajat ylittävät oppilaitosfuusiot ja yhteistyöverkostot ja yhden oppilaitosmuodon sisällä tehdyt fuusiot ja verkostot.

**Useita koulutusmuotoja** yhdistämällä muodostettuja oppilaitoksia on kartoituksen mukaan 15. Niihin oli yhdistetty 22 entistä vapaan sivistystyön oppilaitosta. Yhdeksässä tapauksessa uudessa oppilaitoksessa järjestetään kahden ja yhdessä tapauksessa kolmen vapaan sivistystyön muodon koulutusta. Mukana ovat kaikki vapaan sivistystyön oppilaitosmuodot, mutta liikunnan koulutuskeskus ja opintokeskus ovat mukana vain yhdessä yhdistelmässä kumpikin. Kahdeksassa oppilaitoksessa järjestetään myös ammatillista koulutusta, kuudessa taiteen perusopetusta ja kolmessa perusopetusta ja perusopetuksen lisäopetusta. Kaksi oppilaitoksista on ruotsinkielisiä. Nämä monialaiset oppilaitokset toimivat paikallisina tai alueellisina oppimiskeskuksina.

Kansalaisopistoja yhdistämällä syntyneitä seutu- ja alueopistoja on 58. Niihin on koottu 164 kansalaisopiston toimintot. Seutu- ja alueopistoista 43 järjestää taiteen perusopetusta, 14 avoimen yliopiston koulutusta ja kuusi ikäihmisten yliopistotoimintaa, yksi oppilaitos ammatillista lisäkoulutusta. Viidessä tapauksessa on yhdistetty suomenkielinen ja ruotsinkielinen opisto, kahdessa tapauksessa yhdistetyt opistot ovat ruotsinkielisiä.

**Puhtaita kansanopistojen** yhdistämistapauksia on kolme. Ne ovat syntyneet seitsemän entisen kansanopiston pohjalta. Yksi opisto on muodostettu kolmesta työväenliikettä lähellä olleesta kansanopista ja se järjestää kansanopistokoulutuksen lisäksi ammatillista lisäkoulutusta. Kaksi opistoa on kumpikin syntynyt kaksi ruotsinkielistä kansanopistoa yhdistämällä.

**Kartoituksessa saatiin** tietoja myös erilaisista hallinnollisista ratkaisuisista, joilla oppilaitokset ja niiden ylläpitäjät ovat koonneet voimavaroja ja tiivistäneet hallintoa. Seuraavassa esitetään joitakin tyypillisimpiä ratkaisuja.

Useita koulutusmuotoja yhdistämällä muodostettuja oppilaitoksia on karitoituksen mukaan 15.

### Yhteinen johtokunta ja rehtori

- Oppilaitoksilla on yhteinen ylläpitäjä, hallinto ja rehtori, esimerkkeinä Porin seudun kansalaisopisto ja Porin kesäyliopisto, Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylahti ja Pohjois-Karjalan kesäyliopisto, Lapin Urheiluopisto ja Lapin kesäyliopisto, Keuruun kansalaisopisto ja Läntisen Keski-Suomen musiikkiopisto
- Settlementtiopistoilla (16 kansalaisopistoa ja kaksi kansanopistoa) on yhteinen johtokunta ylläpitäjäsetlementin kanssa. Yleensä setlementin toiminnanjohtaja on myös opiston rehtori. Rovalan setlementissä ja Vuolle Setlementissä rehtori toimii sekä kansalaisopiston että kansanopiston rehtorina.
- Opintokeskuksilla on yleensä yhteinen johtokunta/hallitus oppilaitosta ylläpitävän sivistysliiton kanssa. Sivistysliiton toiminnanjohtaja on useimmiten myös opintokeskuksen opintojohtaja/rehtori.
- Yhteinen johtokunta
- Koulutuskuntayhtymään kuuluvilla vapaan sivistystyön oppilaitoksilla ei ole omaa johtokuntaa, vaan koulutuskuntayhtymän hallitus toimii oppilaitoksen johtokuntana.
- Monen kansalaisopiston johtokuntana toimii nykyisin kunnan sivistyslautakunta tai vastaava. Lautakunta voi olla samalla kunnan kaikkien tai joidenkin oppilaitosten johtokunta.

### Yhteinen rehtori

- Kaupungin suomenkielisellä ja ruotsinkielisellä kansalaisopistolla on yhteinen rehtori (esim. Hanko, Loviisa, Parainen). Lopen opistolla ja Hausjärven kansalaisopistolla on myös yhteinen rehtori.
- Kansalaisopistolla ja kesäyliopistolla tai sen toimipisteellä on yhteinen rehtori (esim. Kajaani, Pietarsaari) tai kansalaisopiston rehtori toimii myös musiikkiopiston ja/tai jonkin muun taideoppilaitoksen rehtorina tai oppilaitoksen toimipisteen johtajana (esim. Iisalmi, Karkkila, Kirkkonummi, Lahti, Lapinlahti, Riihimäki, Saarijärvi, Viitasaari).
- Osaamiskeskus Kainuun Aalto muodostuu Kainuun korkeakoulu yhdistys ry:n ylläpitämästä Kainuun kesäyliopistosta ja Settlementti Kainulan kannatusyhdistys ry:n ylläpitämästä Aalto kansalaisopistosta. Kainuu korkeakoulu yhdistys ry:n toimintaa ohjaa hallitus, Settlementti Kainulan kannatusyhdistyksen toimintaa johtokunta. Suuri osa hallituksen ja johtokunnan jäsenistä on yhteisiä. Oppilaitoksilla on yhteinen johtaja/rehtori sekä muuta henkilökuntaa.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on runsaasti monen muotoisia, erilaisiin tarkoituksiin koottuja alueellisia yhteistyöverkostoja.

Verkostot ovat syntyneet omista alueellisista tarpeista, minkä vuoksi niiden rakenteet ja toiminnan sisällöt ovat erilaiset. Osa koostuu vain yhden oppilaitosmuodon edustajista, osassa on mukana useita oppilaitosmottoja.

Vapaa Sivistystyö ry kannustaa oppilaitosmuotoja rajoja rikkovaan yhteistyöhön, joka nähdään tärkeänä koko toimialan kehittymisen kannalta.

### **Sivistystoimenjohtaja rehtorina**

- Sivistystoimenjohtaja tai vastaava kunnan viranhaltija toimii kansalaisopiston rehtorina (esim. Ikaalinen, Inkoo, Juuka, Nurmes, Ranua, Ruukki, Salla, Säskylä, Teuva, Veteli ja Ylitornio).

### **Muita ratkaisuja**

- Kansalaisopiston rehtori vastaa kaupungin kulttuurikeskuksesta Pieksämäellä, toimii osa-aikaisesti lukion opinto-ohjaajana Ilomantsissa ja lehtorina yhtenäiskoulussa Puumalassa.
- Vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen arvojen pohjalta toimivat Jämsän Kristillinen Kansanopisto, Ranuan kristillinen kansanopisto ja Reisjärven kristillinen opisto solmivat vuonna 2011 konsortiosopimuksen. Opistoilla on viisi yhteistä strategista tavoitetta vuosille 2016–2020. Niiden etenemistä tukee kolme yhteistä kehittämissuunnitelmaa (pedagogiikka, henkilöstö sekä talous ja viestintä). Yhteistyötä koordinoi kolmesti vuodessa kokoontuva toimikunta. Opistoilla on yhteinen taloushallintopäällikkö ja yhteinen taloushallinto-ohjelma.



## 8.

# Esimerkkitapaukset

**S**euuraavassa esitetään kuusi esimerkkitapausta vapaan sivistystyön oppilaitosten yhdistämisestä. Mukana on eri kokoisia organisaatioita eri puolilta Suomea. Mukaan on valittu sellaisia esimerkkejä, joissa on samaan organisaatioon yhdistetty tai ollaan yhdistämässä eri koulutusmuotoja. Valinnassa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että saadaan mukaan erilaisia ylläpitäjäyhteisöjä, mutta kaikkia eri vaihtoehtoja ei nyt saatu mukaan.

- Varkauden kaupungin ylläpitämä Soisalopisto on muodostettu yhdistämällä Varkauden kaupungin ja ympäristökuntien kansalaisopistot sekä alueen musiikkiopisto.
- Kuusamo-opistoon on koottu kaupungin kansalaisopisto ja perinteikäs kansanopisto sekä kesäyliopistotoiminta; ylläpitäjä on Kuusamon kaupunki.
- Kunnallinen Närpes vuxeninstitut edustaa kansalaisopisto- ja kansanopistotoiminnan yhdistävää organisaatiota ruotsinkielisessä Närpiön kaupungissa.
- Espoon työväenopisto on liitetty osaksi ammatillisen koulutuksen koulutus kuntayhtymää ja tekeillä on yksi oppilaitos, joka tarjoaa vapaan sivistystyön, aikuisluokion, ammatillista koulutusta ja työpaja-toimintaa.

- Pohjois-Karjalan kansanopisto Niittylahti ja Pohjois-Karjalan kesäyliopisto toimivat saman katon alla ison koulutus kuntayhtymän osana.
- Seurakuntaopistoon on yhdistetty neljän kansanopiston koko toiminta ja yhden kansanopiston ammatillinen koulutus, yhden opintokeskuksen ja yhden ammattiopiston toiminnot, ja koulutusta tarjotaan nyt viidellä kampuksella eri puolilla maata; ylläpitäjänä on yhdistys.

**Neljässä tapauksessa** oppilaitosten yhdistämiseen liittyi ylläpitäjämuutoksia, kahdessa tapauksessa yhdistetyt oppilaitokset olivat valmiiksi saman ylläpitäjän omistuksessa.

**Aineisto on hankittu** haastattelemalla kunkin oppilaitoksen ylläpitäjän ja henkilöstön edustajia sekä verkkolomakkeella, johon oppilaitoksen edustaja on täyttänyt toimintaa koskevat perustiedot. Haastattelurunko ja kysely ovat selvityksen liitteinä, samoin haastateltujen nimet organisaatioittain. Haastattelut toteutettiin pääasiassa ryhmissä ja ne nauhoitettiin. Kaksi yksilöhaastattelua tehtiin skype välityksellä ja yhdessä haastattelussa osa osallistujista oli skypeyhteyden päässä. Nauhoitukset kirjoitettiin tekstiksi, jonka haastateltavat lukivat ja heillä oli mahdollisuus tehdä tekstiin korjauksia ja lisäyksiä. Tapauskuvat on koottu haastattelujen ja kyselyllä saatujen tietojen pohjalta.

## 8.1.

### SOISALO-OPISTO:

koulutuspalvelujen saatavuuden alueellinen turvaaminen

#### Lähtötilanne ja yhdistämisen tavoitteet

Varkauden kansalaisopiston uusi rehtori Jorma Pesonen sai vuonna 2002 vetääkseen neljän kunnallisen (Heinävesi, Joroinen, Leppävirta, Varkaus) kansalaisopiston rehtoreista koostuneen valmisteluryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää opistojen yhdistämistä seudulliseksi opistoksi. Asiaa oli jo valmisteltu Varkauden kansalaisopiston edellisen rehtorin aloitteesta, tavoitteena oli opistojen talouden tasapainottaminen. Selvitystyön edessä ilmeni, että pienien opistojen tilanne oli huono, rehtorit olivat vaihtuneet tiuhaan ja kunta oli saattanut vähentää kansalaisopistotunteja merkittävästi.

**Opistojen toimintojen** yhdistäminen esiteltiin kunnanjohtajista ja valtuustojen puheenjohtajista koostuneelle aluehallitukselle marraskuussa 2003. Teollisuuskaupunki Varkauden aloitteet eivät perinteisesti olleet saaneet naapurikuntien keskustapuoluetta lähellä olevien päättäjien kannatusta, ja niin kävi nytkin. Opistojen yhdistämissuunnitelmaa ei voitu hyväksyä ja se pantiin jäihin.

**Valmisteluryhmässä** oli kuitenkin selvä näkemys siitä, että yhdistyminen oli välttämätön. Sitä ennakoiden lähdettiin syventämään opistojen välistä yhteistyötä käytäntöjen tasolla mm. kurssimaksujen ja opinto-oppaiden yhdenmukaistamis-

#### Aloittamisvuosi

2008

#### Ylläpitäjä

Varkauden kaupunki

#### Toimialue

Alueellinen oppilaitos

Varkaus, Heinävesi, Joroinen, Leppävirta, musiikkiopistotoiminnassa myös Pieksämäki

#### Toimipaikkojen sijaintimaakunta/-kunnat

Etelä-Savo, Pohjois-Savo

#### Toimipaikkojen lkm

5

#### Pysyväisluonteisten opetuspaikkojen lkm

n. 135

#### Opetuskieli

suomi

#### Opetustuntimäärät /v

20 581 kansalaisopistokoulutus

16 227 taiteen perusopetus (yleinen ja laaja)

40 muu koulutus

#### Oppilaitoshenkilöstön lkm

1 rehtori

29 päätoimiset opettajat ja

muu opetushenkilöstö

n. 150 sivutoimiset opettajat

10 muu henkilöstö

*Osa toimenkuvista ylittää koulutusmuutorajat.*

la ja lopulta yhteiseen oppaaseen siirtymällä.

Valmistelu käynnistettiin muutaman vuoden kuluttua uudelleen ja annettiin tehtäväksi Leppävuiran ja Varkauden opistojen päätoimisille rehtoreille Kaisa Korhoselle ja Jorma Pesoselle. Musiikkiopiston rehtori Jyrki Immonen tuli mukaan uuden valmistelun alkuvaiheessa. Varkauden kaupungin ylläpitämä Keski-Savon musiikkiopisto toimi Varkauden, Leppävuiran ja Pieksämäen kuntien alueella ja oli hyvin huonossa taloudellisessa tilanteessa; keskusteltiin myös sen toiminnan yksityistämisestä.

Valmistelun alkuvaiheessa selvitettiin oppilaitoksen ylläpitäjämuotoa laajemmin, mm. osakeyhtiömuotoa, mutta päädyttiin ylläpitäjäkuntamuotoon – mahdollisesti koska se oli tutuin ja helpoin hahmottaa. Kuntaliitoksiakin on alueella selvitetty, mutta Soisalo-opiston yhdistymiseen sellaista ei liittynyt.

**Päättäjille suunnatuissa** esiteltyissä korostettiin, että uudistuksella ei haettu varsinaisia säästöjä vaan talouden tasapainottamista. Uudistusta perusteltiin myös sillä, että henkilökuntaa oli mahdollisuus saada enemmän ja parantaa siten toiminnan laatua ja henkilöstön osaamista. Kuntapäättäjät olivat tässä vaiheessa tyytyväi-

siä siihen, että kansalaisopisto- ja musiikkiopistotoimintaa voitaisiin pyörittää samalla kustannustasolla kuin aikaisemmin - että kustannukset eivät nouse. Opiston ylläpitäjän edustajien käsitys on, että taloudelliset seikat pakottivat yhteistyöhön naapurikuntien kanssa.

Kansalaisopistojen ja musiikkiopiston yhdistäminen hyväksyttiin kuntien valtuustoissa. Esitys uudesta kokoonpanosta hyväksyttiin hieman myöhemmin kesällä 2007 myös Varkauden valtuustossa, vaikka osa valtuustosta piti musiikkiopiston ylläpitämistä elitistisenä tiukan talouden aikana.

### Yhdistämisprosessi

Yhdistämisen päävastuu oli Varkauden kansalaisopiston rehtorilla, joka valittiin sitten Soisalo-opiston rehtoriksi. Henkilöstöä valmisteltiin ja perehdytettiin perusteellisesti, käytettiin mm. valtakunnallisen Vapaan Sivistystyön Osaaminen ja Pätevyys VSOP-ohjelman täydennyskoulutusresursseja. Henkilöstölle esitettiin organisaatiomalli, joka oli hyvin konkreettinen tiimien ja kollegioiden kuvauksia, tehtäviä ja niihin liittyviä vastuita ja henkilöiden nimiä myöten. Henkilöstö tiesi alusta lähtien, kuka vastaa mistäkin. Yhdistettyjen oppilaitosten henkilöstö siirtyi uuteen opistoon



vanhoina työntekijöinä. Yksi opettaja vastusti musiikkiopiston liittämistä Soisalo-opistoon ja siirtyi töihin muualle. Kaupungin yhteistoimintaneuvottelujen myötä henkilöstöä on myöhemmin jouduttu vähentämään muutaman henkilön verran.

**Yhdistämisprosessi** oli pitkä ja päättäjät ehtivät vaihtua kunnissa, samoin mielipiteet ja käsitykset yhdistämisestä. Pienten kansalaisopistojen ja musiikkiopiston taloudellinen tilanne oli huono ja yhdistämistä puolsi halu säilyttää koulutuspalvelut ja usko isomman yksikön tarjoamaan turvaan. Musiikkiopistossa pelättiin, että kansalaisopiston toiminta syö musiikkiopistotoiminnan.

## Tulokset

Soisalo-opisto aloitti toimintansa vuonna 2008. Oppilaitoksen organisaatiomalli koostuu neljästä koulutusalaista: 1) kansalaisopisto ja vapaa sivistystyö, vastuu rehtorilla, 2) laaja taiteen perusopetus, vastuu apulaisrehtorilla, joksi valittiin entinen Keski-Savon musiikkiopiston rehtori, 3) yleinen taiteen perusopetus, vastuu apulaisrehtorilla, 4) kehittyminen ja koulutus (KEKO-yksikkö), vastuu aikuiskoulutuspäälliköl-

lä, joksi valittiin Leppävirran kansalaisopiston entinen rehtori. Työtä tehdään henkilöstön muodostamissa koulutusalarajat ylittävissä tiimeissä.

**Soisalo-opistossa** oli aluksi rehtori, apulaisrehtori ja aikuis-koulutuspäällikkö. Apulaisrehtorin lähdettyä tointa ei ole täytetty, vaan apulaisrehtorin tehtävät on siirretty koulutus-päällikölle. Aikuiskoulutus-päällikön nimike on muutettu koulutus-päälliköksi. Opistolla on kaikissa toimialueen kunnissa toimisto ja opistosihteri, jonka rooli paikallisena asiantuntijana ja viestinviejänä on tärkeä.

**Varkaus on** Soisalo-opiston ylläpitäjäkunta. Varkauden sivistyslautakunnan seutu- jaosto hallinnoi opistoa ainoana tehtävänä. Puheenjohtajan on oltava Varkauden sivistyslautakunnan jäsen. Jaostossa on edustajat Varkaudesta, Heinävedeltä, Joroisista ja Leppävirralta ja Pieksämäellä on lausunnonantomahdollisuus. Talousarvioasiat valmistellaan seutu- jaostossa ja hyväksytään kaupungin valtuustossa.

**Valtionosuuksien** ja kuntasuuk- sien järjestyksessä pitämisessä on tekemistä ja erilaisten rahavirtojen kanssa on oltava tarkkana. Kolmella koulutus- alalla - vapaassa sivistystyössä

sekä taiteen yleisessä ja laajassa perusopetuksessa – tuntihinnat ovat erilaiset ja kunnat maksavat laskua sopimuksien mukaisesti eri tavalla. Tilakustannukset ja -korvaukset maksetaan Varkauden kaupungin järjestelmän mukaan koko toimialueella. Kuntayhteistyö toimii pääasiassa hyvin, vain yksi kunta tuottaa edelleen erilaisia selvittämistarpeita.

Opiston kerran viikossa käytännön asioita käsittelevän johdoryhmän muodostavat rehtori, koulutus-päällikkö ja musiikin suunnittelijaopettaja. Toimintakulttuurien yhtenäistymiseen on panostettu, ja käyty läpi vaikeita vaiheita. Organisaatiomallia on päivitetty useaan otteeseen. Turhia kokouksia ei järjestetä ja osa kokouksista on AC-välitteisiä virtuaaliko- kouksia.

Koulutusaloista ja niiden rajat ylittävästä tiimirakenteesta koostuva malli toimii hyvin. Se on edistänyt eri oppilaitosten toiminnan integrointia kuten myös samoihin tiloihin muuttaminen.

**Opistotoiminnan** kehittämis- työ on koulutusalojen yhteistyötä, jota on tehty järjestelmällisesti ja toteutettu monia yhteisiä hankkeita. Asiakas on suunnittelun lähtökohta. Esimerkiksi kaikille halukaille löytyy musiikin harrastuspaikka

joko kansalaisopistossa tai musiikkiopistossa. Koulutusalojen välisen yhteistyön tarvetta lisää se, että Soisalo-opisto on alueellisesti iso kulttuuritapahtumien tuottaja ja on lisäksi saanut hoitaakseen osan kaupungin kulttuuriyksikön tehtävistä vuonna 2014 käytyjen yhteistoimintaneuvottelujen tuloksena. Yhteistyötä tehdään myös mm. museon perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja nuorten pajan kanssa sekä maahanmuuttajien kotouttamisessa.

**Sama henkilöstö** tekee töitä eri koulutusaloilta. Kun opiskelijoiden määrä esimerkiksi musiikin taiteen perusopetuksessa opiston toimialueella on pienemässä, opettajien valmius koulutusalojen rajojen ylittämiseen lisääntyy, koska on kysymys myös työllisyydestä.

Osana yhdistämisen valmistelua selvitetiin myös siirtymistä yhteiseen työehtosopimukseen, mutta se ei onnistunut yhden henkilöstöryhmän vastustuksesta johtuen. Erilaisista työehtosopimuksista johtuu, että opettajien sopimuksen mukainen muun työn tuntimäärä vaihtelee merkittävästi. Muun työn sisältö ja opettajien osallistumisveloitteet joudutaan suunnittelemaan tarkasti.

**Varkauden kaupunki** on palkinnut Soisalo-opiston hyvänä työyhteisönä. Savon nuorkauppakamari on palkinnut sen Savon Sampo -palkinnolla alueen hyväksi tehdystä työstä. Opisto on itse hakenut kestävän kehityksen sertifikaattia ja saanut sen.

## Tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteet on saavutettu hyvin sekä ylläpitäjän että henkilöstön edustajien mukaan. Koulutuksen saavutettavuus opiston koko toiminta-alueella on varmistettu, on pystytty järjestämään palvelut lähes samassa laajuudessa kuin aikaisemminkin ja samalla saatu laatua parannettua. Huonossa tilanteessa olleiden pienten kansalaisopistojen ja musiikkiopiston toiminta voitiin pelastaa. Viime vuosina on kansalaisopistotoiminta kärsinyt, koska siitä on nipistetty silloin kun on jostain pitänyt säästää.

**Synergiaetuja** on syntynyt paljon. Isossa talossa on mahdollisuudet hankkia uusia opetusvälineitä, joita käytetään koko toiminta-alueella ja kaikilla koulutusaloilla. On voimavaroja toiminnan kehittämiseen. Henkilöstöstä löytyy myös monenlaista erityisosaamista, jota voidaan ottaa käyttöön tarpeen mukaan. Myös sijaisten hankkiminen on helpompaa.

Soisalo-opiston ylläpitäjän mukaan opiston kustannukset eivät ole nousseet vaan on käynyt päinvastoin. Opiston budjetti on pienentynyt ja toiminta muodostunut taloudellisemmaksi. Toiminta on laadukasta ja kurssien hinnat kilpailukykyisiä naapuriopestoihin verrattuna. Ylläpitäjä käy kuitenkin jatkuvaa kamppailua vapaan sivistystyön koulutuksen ja taiteen perusopetuksen tarjonnan tasosta, koska vapaan sivistystyön valtionosuudet ovat pienentyneet ja rahoitusjärjestelmä muuttunut.

## 8.2. NÄRPES VUXENINSTITUT:

kansanopiston pelastaminen  
kaupungin maahanmuuttostrategiaan kytkemällä

### Lähtötilanne ja yhdistämisen tavoitteet

Närpiössä on 1900-luvun alusta toiminut Svenska Österbottens folkakademi (Söff)-kansanopisto. Opistossa oli aikaisemmin ollut paljon ammatillista koulutusta ja se oli ollut tärkeä Närpiön alueen koulutusmahdollisuuksien kannalta. Monet närpiöläiset ovat käyneet opiston ja monelle se on ollut ainoa opiskelupaikka koulun jälkeen. Opisto oli tärkeä myös sijaintikylänsä Yttermarkin identiteetin kannalta. 2000-luvulle tultaessa oli opiston toiminta hiipunut ja hakijoitten määrä merkittävästi vähentynyt kukoistuksen vuosikymmeniin verrattuna. Opiston ylläpitäjä oli vaihtunut useaan kertaan lyhyen ajan kuluessa. Vuonna 2006 sen silloinen omistaja Svenska Folkskolans Vänner oli yllättäen luopunut kansanopistotoiminnasta Närpiössä ja opisto oli päätyntä Närpiön kaupungin omistukseen. Myös Söff:n kiinteistö Yttermarkissa oli siirtynyt kaupungin haltuun.

**Kansalaisopiston toiminta** oli elinvoimaista ja kurssit hyvin suosittuja närpiöläisten keskuudessa. Asukkaista 12-13 prosenttia on maahanmuuttajia ja 10 prosenttia on muuttanut paikkakunnalle 2000-luvulla. Paikalliset puutarha- ja metallialan yritykset työllistävät heitä. Kansalaisopistolla on ollut tärkeä rooli maahanmuuttajien kotouttamisessa.

### Aloittamisvuosi

2009

### Ylläpitäjä

Närpiön kaupunki

### Toimialue

paikallinen oppilaitos

### Toimipaikkojen sijaintimaakunta/-kunnat

Pohjanmaa

### Toimipaikkojen lkm

2

### Pysyväisluonteisten opetuspaikkojen lkm

koulut, kylätalot

### Opetuskieli

ruotsi

### Opetustunti-/opiskelijaviikkomäärät /v

9 000 kansalaisopistokoulutus

1 700 kansanopistokoulutus

### Oppilaitoshenkilöstön lkm

1 rehtori

5 päätoimiset opettajat ja suunnittelutehtävissä toimivat

80 sivutoimiset opettajat

5 muu päätoiminen henkilöstö

2 muu sivutoiminen henkilöstö

*Henkilöstön toimenkuvat ylittävät koulutusalojen rajat.*

**Vuonna 2007** vapaan sivistystyön lautakunta esitti, että kansanopiston ja kansalaisopiston toiminnot sijoitetaan saman hallinnon alle vuoden 2009 alusta. Tärkeimpänä tavoitteena oli säilyttää yksinään liian heikko kansanopistotoiminta ja synnyttää kaksi opistomuotoa yhdistämällä synergiaa, joka vahvistaisi niitä kumpaakin. Haluttiin myös löytää ratkaisuja kansanopiston järkevään ylläpitämiseen. Edellytykseksi asetettiin, että kansanopistotoiminnasta ei saa muodostua taloudellista taakkaa, mutta ei pohdittu niinkään toiminnan taloudellista puolta vaan sen houkuttelevuutta. Ajatuksena oli myös, että kansanopisto voisi osallistua maahanmuuttajien kotouttamiseen pitempien koulutuksien muodossa. Siellä oli aloitettu maahanmuuttajien kansanopistolinjat vuonna 2003. Lisäksi tavoitteena oli tehostaa oppilaitosten hallintoa ja siirtää resurssia koulutuksen järjestämiseen.

**Yhdistämissuunnitelmiin** vaikutti myös se, että Söff:n kiinteistössä oli tiloja, joita voitaisiin käyttää myös kansalaisopiston kurssien järjestämiseen. Kansanopiston toiminta on päivä- ja kansalaisopiston iltapainotteista. Samoissa tiloissa toimii musiikkiopisto. Tilat on rakennettu 60–80-luvuilla ja niiden kunnossapito kuormittaa

kuntaa. Ison internaatin ylläpidon jatkamiseenkaan ei enää ollut halua. Tilaratkaisuihin vaikutti myös se, että kansalaisopiston tiloja kaupungintalolla tarvittiin kaupunginhallinnon käyttöön.

**Ylläpitäjän** näkökulmasta opistojen yhdistäminen oli ainoa vaihtoehto kansanopistotoiminnan jatkamiseen. Toisenlainen ratkaisu olisi vaatinut toisenlaisen ylläpitäjän tai jonkin paljon laajemman ratkaisun. Suunnitelmiin ja yhteistyömahdollisuuksiin vaikutti myös kieli. Opistojen kieli on ruotsi, vaikka joitakin suomenkielisiäkin kursseja järjestetään. Naapurikunnassa on kaksikielinen kansalaisopisto ja syvempi yhteistyö sen kanssa olisi edellyttänyt kielikysymysten ratkaisemista.

### **Yhdistämisen toteutustapa ja vaiheet**

Kunnanjohtaja asetti työryhmän, joka vuoden 2008 aikana selvitti opistojen yhdistämisen erilaisia toteutusmahdollisuuksia. Työryhmän puheenjohtajana toimi sivistysjohtaja Åsa Snickars ja siihen kuuluivat sivistyslautakunnan, kirjasto- ja kansalaisopistolautakunnan ja Söff:n lautakunnan puheenjohtajat, Söff:n väliaikainen rehtori, kansalaisopiston rehtori ja tämän jäätyä virkavapaalle hänen sijaisensa Annica Eklund.



Työryhmä analysoi Söff:n ja kansalaisopiston nykytilannetta, henkilöstön työtilannetta ja näkemyksiä sekä opistojen tulevaisuuden mahdollisuuksia. Myös Söff:n toimitilat käytiin läpi ja selvitettiin mahdollisuuksia siirtää kansalaisopisto sinne. Työryhmä esitti kolme vaihtoehtoista toimintamallia, joista kaupunginhallitus valitsi jatkokehittelyyn yhdistelmän kahdesta mallista. Toiminnalle haluttiin luoda hyvin selkeät raamit ja rakenteet, joihin voitaisiin tarpeen mukaan liittää uutta toimintaa kehittämisen myötä.

**Valmistelu venyi**, sillä opistojen yhdistämisestä oli monia erilaisia näkemyksiä. Pelättiin mm., että muutos tekee

toiminnasta kalliimpaa ja siirtymisen Yttermarkiin vähentää merkittävästi osallistumista kansalaisopiston kursseille, mikä taas vaikuttaisi vähentävästi valtionosuuteen. Myös rehtorien määrästä oltiin eri mieltä.

Kaupungin sivistystoimen, kunnallispoliitikkojen ja kansanopiston työntekijöiden tiedossa oli kyllä, että kansanopiston loiston päivät olivat ohi, mutta sopivasta jatkamisratkaisusta oli vaikea saavuttaa yksimielisyyttä. Kansanopiston henkilöstöä rasittivat jo tiheään toteutetut ylläpitäjä- ja rehtorimuutokset. 2000-luvulla oli kaupunki remontoanut osan kansanopiston kiinteistöstä toimistotiloiksi ja vuokrannut ne pois ilman, että henkilökunta oli voinut vaikuttaa asiaan. Pelättiin, että yhdistämisen myötä kansanopistotraditio katkeaa ja toiminta häviää. Ylläpitäjän näkökulmasta kansanopiston henkilöstöllä oli perusteettomia odotuksia, joita oli mahdoton täyttää, kun jouduttiin seuraamaan koulutuksen kehitystä ja nykytarpeita.

**Siirtymävaiheessa** kansalaisopiston rehtori oli virkavapaalla ja Söff:ssä oli väliaikainen rehtori. Uuden opiston rehtoriksi valittiin kansalaisopiston rehtorin viransijainen Annica Eklund. Aikaisempi kansalaisopiston rehtori jäi valitsematta ja hänet siirrettiin muihin tehtäviin kunnassa. Syntyi konflikti, joka päättyi entisen reh-

torin irtisanoutumiseen. Oppilaitosten muu henkilökunta siirtyi vanhoina työntekijöinä yhdistettyyn opistoon. Rehtorin työn tueksi rekrytoitiin kurssisuunnittelija, joka tekee töitä erityisesti kansanopiston puolella.

Monet samanaikaiset tekijät vaikuttivat yhdistämisen puolesta. SFV luopui kansanopistosta, opistojen rehtoriudet olivat katkolla ja poliittisesti oli sopiva ajankohta. Naapurustosta oli joitain käytännön esimerkkejä mallin toimivuudesta. Närpiöläinen kansanopistoperinne oli vahva ja Yttermark on iso maatalousvaltainen kylä, jossa kansanopistotoiminnan haluttiin jatkuvan, vaikka sen tilanne oli huonontunut valtakunnallisen koulutuspolitiikan päätösten johdosta. Sekin on auttanut, että johtavat virkamiehet ja johtavat poliitikot olivat samaa mieltä yhdistämisestä. Päätökset olivat kuitenkin poliittisia.

## Tulokset

Närpes Vuxeninstitut aloitti virallisesti toimintansa 1.8.2009. Kansalaisopisto muutti Söff:n tiloihin kesän aikana. Kahdesta rehtoriudesta tehtiin yksi ja rehtorin työtehtävät jaettiin johtamiseen ja opetuksen suunnitteluun, jolloin syntyi uusi kurssisuunnittelijan tehtävä. Kaksi lautakuntaa yhdistettiin yhdeksi vapaan sivistystyön lautakunnaksi. Kansanopisto toimii entisillä sijoillaan. Kansa-

laisopisto on hajasijoitettu niin, että sillä on toimisto ja opetusta sekä kaupungin keskustassa että Söff:ssä. Lisäksi se järjestää opetusta kouluilla ja kylätaloilla.

**Opistojen hallinto** ja henkilöstö ovat yhteiset, mutta opistoilla on omat toimintamuotonsa, budjettinsa ja suoritteensa. Kurssien järjestämisessä ei ole ollut merkittävää yhteistyötä. Kahden toimintamuodon pohjalta voidaan kuitenkin tarjota yhteistyökumppaneille joustavasti erilaisia ratkaisuja. Suoritteiden erilaisuudesta johtuen käytössä on kaksi hallinto-ohjelmaa, mihin toivotaan muutosta.

Kansanopiston toiminta on supistunut. Ostopalveluna toteutettu nuorisohjaajakoulutus päättyi, eikä linjaa jatkettu. Kymppiluokkaa ei enää aloitettu syksyllä 2015 kunnan kustannusleikkausten takia. Linjojen lopettamisen johdosta on henkilökuntaa irtisanottu. Toisaalta on opistossa tehty tiivistä kehittämistyötä uuden toiminnan aikaansaamiseksi. Tällä hetkellä kansanopistotoiminnan vahvin osuus on maahanmuuttajien kotouttava koulutus. Koulutusmuodot täydentävät toisiaan. Kansanopiston maahanmuuttajalinjalla opiskellaan päätoimisesti. Työssä käyvät maahanmuuttajat voivat osallistua kansalaisopistossa lyhyemmille kursseille työajan ulkopuolella.



**Ylläpitäjä kokee**, että opiston henkilöstö on hyvin taitavaa ja seuraa kiitettävästi aikaansa, kehittää ja kokeilee ja ottaa käyttöön uusia välineitä. Yhdistämisprosessi on kuitenkin ollut valtava urakka henkilökunnalle. Rehtorin haasteena oli koota eri koulutusmuodot (kansanopisto, kansalaisopisto, ammatillinen koulutus ja perusopetus) hallinnollisesti yhteen. Söff:n tilojen remontit lisäsivät sekä työtä että kuormitusta. Surutyötä on tehty kollegojen lähdön takia. Henkilöstö on sairastanut paljon ja ollut pitkillä sairauslomilla. Talousasioista vastaava kanslisti on sijoitettu kaupungintalolle Söff:n sisäilmaongelmien takia. Työntekijöitä on eläköitynyt ja uusia on pitänyt rekrytoida.

**Rehtorin suuren** työtaakan takia työntekijöillä on paljon vastuuta ja he toimivat omaehtoisesti, koska ”asiat on saatava sujumaan”. Heillä on rehtorin täysi luottamus, mutta opettajan näkökulmasta opiston toiminnassa kaivattaisiin enemmän kokonaisnäkemystä ja suuntaa. Siirtyminen Söff:iin on tuonut kansalaisopiston opettajien ulottuville kollegoita, musiikinopettajalle myös musiikkiopistossa työskentelevät kollegat. Myös tilojen puolesta on siirtyminen tuottanut positiivista muutosta – kansalaisopiston opettajasta omassa käytössä olevat tilat tuntuvat ylellisiltä ja mahdollistavat uudenlaisia asioita!

Opetushallituksen myöntämällä laatu- ja kehittämisavus-

tuksella hankittiin siirtymävaiheen jälkeen konsultti, jonka kanssa pohdittiin arvopohjaa ja johtamista, yhden työyhteisön rakentamista ja kahden erilaisen työkuulttuurin yhdistämistä. Henkilökunta kokee nyt olevansa yhtä työyhteisöä. Toisen ryhmän työaika päivällä ja toisen illalla hankaloittaa kuitenkin tapaamisten järjestämistä ja yhteistyötä. Siirtymävaiheen monista työehtosopimuksista on nyt päästy kahden työehtosopimuksen tilanteeseen.

**Valtionbudjetin** leikkaukset eivät ole vaikuttaneet toimintaan, vaan henkilökunta on pystynyt sovittamaan toiminnan taloudellisiin raameihin ja kehittämään sitä samaan aikaan. He ovat myös löytäneet tapoja myydä koulutusta, esimerkiksi koulutuksen myyminen Punaiselle Ristille opiston asuntolaan sijoitettujen turvapaikanhakijoiden kouluttamiseen. Keväällä 2015 kansanopiston internettiin voitiin sijoittaa turvapaikanhakijoita.

### **Tavoitteiden toteutuminen**

Siirtyminen yhteen hallintoon ja rehtorin ja koulutussuunnittelijan malliin on tuonut uutta voimaa opistojen toimintaan. Kansalaisopistotoiminta on kasvanut ja vahvistunut. Kansanopistotoiminta on yhdistetyssä muodossa pienentynyt, mutta synergian avulla kumpikin opistomuoto on voinut jatkaa. Kansanopistossa koulutusta

järjestetään nyt realististen resurssien mukaisesti ja seurataan sopimuksia aikaisempaa tarkemmin. Talous on pysynyt kurissa, eikä kansanopisto ole muodostunut taloudelliseksi taakaksi. Ilman yhdistymistä kansanopisto ei toimisi enää.

Maahanmuuttajakoulutuksessa tulos on odotettua parempi. Koulutuksella on keskeinen rooli Närpiön kaupungin maahanmuuttostrategiassa, joka on valtakunnallisestikin arvioitu onnistuneeksi.

Malli on paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopiva ja se toimii hyvin kahden toimintamuodon kokonaisuutena. Tällä hetkellä Aikuisopiston toiminnalle ei ole näkyvissä uhkia. Uhkia saattaisi tulla valtion suunnasta, jos sieltä esitetään jotain opetuksen määrään tai oppilaitoksen kokoon liittyviä edellytyksiä. Haasteet ovat kansanopistotoiminnan houkuttelevaksi tekemisessä. Halua olisi kehittää uusia pitkiä kansanopistolintoja, mutta suomalaisessa koulutussysteemissä ei ole helppoa vakuuttaa nuoria ja heidän vanhempiaan vapaan sivistystyön hyödyistä varsinkin, kun koulutus maksaa. Henkilökunnan ponnistelut uusien linjojen aikaansaamiseksi eivät ole vielä tuottaneet tulosta.

**Aikuisopisto on tärkeä** asukkaiden hyvinvoinnin kannalta. Kyselyn mukaan asukkaat olivat kaikista kaupungin palveluista tyytyväisimpiä opiston toimintaan.

## 8.3. KUUSAMO-OPISTO:

monipuolisen koulutus- ja kulttuurilaitoksen rakentaminen kaupungin palveluvalikoimaan

### Lähtötilanne

Kuusamossa kansalaisopisto ja kesäyliopisto olivat jo pitkään toimineet yhdessä, henkilökunta ja toimipaikka olivat samat. Kaupunki esitti Kuusamon kansanopiston kannatusyhdistykselle opistojen yhdistämistä jo 90-luvun lopulla kuntatalouden laman aikana, mutta sopimusta ei silloin syntynyt. Uusien neuvottelujen käynnistämiseen vaikutti se, että kansanopiston toiminta oli supistunut ja sen tulevaisuus oli uhattuna. Hetki oli sopiva siinäkin suhteessa, että kansanopiston rehtori oli jäämässä eläkkeelle.

**Kansanopisto oli perinteikäs** oppilaitos, jolla oli oma asemansa kaupungissa. Kansalaisopisto ja kesäyliopistotoiminta olivat pienuudessaan vahvoja. Ryhdyttiin kehittämään mallia, jossa vapaan sivistystyön kolmella muodolla olisi elämisen mahdollisuus. Pohdittiin koulutusmahdollisuuksien laajentamista ja vapaalle sivistystyölle tulevan valtionosuuden maksimointia niin, että tarvittava koulutus voidaan toteuttaa kolmesta koulutusmuodosta sopivimmassa. Haluttiin myös päästä eri koulutusmuotojen resurssien, tilojen, opetusvälineiden ja henkilöstön yhteiseen hyödyntämiseen sekä suunnitelluresurssin kasvattamiseen.

Suunnitelmiin liittyi uudenlaisen koulutusyksikön rakentaminen valokuvataiteelle. Yksikön piti yhdessä kaupungin sivistystoimen kanssa toimia linkkinä yliopistoyhteistyöhön ja olla mukana erilaisissa hankkeissa. Kaupunkiin haluttiin myös luoda monipuoli-

### Aloittamisvuosi

2011

### Ylläpitäjä

Kuusamo-opiston kannatusyhdistys ry

### Toimialue

Kuusamon kaupunki

Kansanopiston opiskelijat tulevat koko maasta

### Toimipaikkojen sijaintimaakunta/-kunnat

Pohjois-Pohjanmaa

### Toimipaikkojen lkm

1

### Pysyväisluonteisten opetuspaikkojen lkm

1

### Opetuskieli

suomi

### Opetustunti-/opiskelijaviikkomäärät /v

6000 kansalaisopistokoulutus

1 600 kansanopistokoulutus

2 500 kesäyliopistokoulutus

### Oppilaitoshenkilöstön lkm

1 rehtori

5 päätoimiset opettajat ja suunnittelutehtävissä toimivat

80 sivutoimiset opettajat

5 muu päätoiminen henkilöstö

2 muu sivutoiminen henkilöstö

*Henkilöstön toimenkuvat ylittävät koulutusalojen rajat.*

*Keittiö ja siivouspalveluissa käytetään paljon vuokrahenkilökuntaa sesonkiaikoina.*

nen kulttuurilaitos ja rikastuttaa siten alueen kulttuurielämää.

**Muita yhdistämismalleja** ei pohdittu. Omaisuuskysymysten ja yksityisen yhdistyksen ylläpitäjyhteisöön liittymisen kannalta oli helpointa perustaa uusi yhdistys opiston taustayhteisöksi. Alueellisuutta käsiteltiin yhtenä mahdollisuutta, mutta sitä ei lähdetty edes selvittämään. Niin olisi ehkä tehty, ellei kansanopisto olisi ollut mukana suunnitelmissa.

## Yhdistymisprosessi

Yhdistämissuunnitelma hyväksyttiin kansanopiston ja kaupungin hallinnoissa ja käsiteltiin kesäyliopiston hallinnossa. Kaupunki asetti työryhmän, jossa sivistystoimenjohtaja Erkki Hämäläinen oli selvitysmiehenä. Kansanopiston hallituksesta ryhmään tuli kaksi henkilöä ja rehtori. Lisäksi mukana oli kesäyliopiston edustaja ja Kuusamon sivistyslautakunnan edustaja. Uuden koulutusorganisaation perustaminen asetettiin myös valtuustotason tavoitteeksi Kuusamossa. Suunnitelma esiteltiin opetus- ja kulttuuriministeriössä

ja saatiin myönteinen signaali.

Kuusamo-opiston kannatusyhdistys rakennettiin Kuusamon kansanopiston kannatusyhdistyksen pohjalta. Sääntöjä ja toiminnan tarkoitusta muutettiin uuteen tarkoitukseen sopiviksi. Hallituksessa on yhdeksän jäsentä, joista kaksi on aina kaupunginhallinnon piiristä ja yksi P-Pohjanmaan kesäyliopistoseurasta. Tehtiin pelkistetyt sopimukset. Työntekijöiden asemat tarkistettiin.

**Kaupunki luopui** kansalaisopiston ylläpitoluvasta ja se haettiin kannatusyhdistykselle. Sopimuksen mukaan kaupunki sitoutui tukemaan kansalaisopistotoimintaa tietyllä netto-osuudella. Valtuusto ja poliittinen ilmapiiri olivat hyvin myötämieliset. Kaupungille on aina sopinut, että toimintoja järjestetään sen järjestelmien ulkopuolella. Ehkä ajateltiin myös, että uusi toimija on vapaampi toimimaan, kun se ei ole tiukasti kaupungin ohjauksessa. Toisaalta kaupunki sai ohjausvaltaa aikaisemmin siitä riippumattoman kansanopiston toimintaan.

Kuusamon kansanopiston hallituksessa oli jonkin verran



pelkoja, että kaupunki omii kansanopiston omaisuuden, mutta hallitus kuitenkin puolsi selvästi yhdistymistä. Kansanopiston henkilöstöä pelotti alkuun tutun ja turvallisen opistoyhteisön häviäminen.

**Henkilöstöä ei** ole jouduttu irtisanomaan eikä uusimaan toimenkuvia. Samat ihmiset jatkoivat saman tyypissä toimenkuvissa. Yhteinen suunnittelijan tehtävä on uusi resurssi. Yhdistymisen yhteydessä toteutettiin talon sisäinen kehittämisshanke Vapaan Sivistystyön Osaaminen ja Pätevyys VSOP-ohjelman tuella. Koulutuksessa perustettiin tiimejä, joissa mietittiin toimenkuvia ja laajenevan toiminnan käytännön ratkaisuja. Tiimejä ei ole otettu käyttöön varsinaisessa toiminnassa.

## Tulos

Yhdistyminen tapahtui v. 2011. Alkukesälä 2011 kansalaisopisto ja kesäyliopisto muuttivat entisiin kansanopiston tiloihin. Kuusamo-opisto on yksi maakunnallisen kesäyliopiston toimipaikoista, jossa on kesäyliopiston henkilöstöä ja palvelut. Juridisesti ja taloudellisesti Kuusamon kesäyliopistokoulutus kuuluu Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopistoon.

Opistolla on rehtori, kolme koulutussuunnittelijaa, koulutussihteeri ja toimistonhoitaja. Työntekijät hoitavat suhteellisen itsenäisesti vastuulleen annettuja oppilaitosmuotoja, rehtorin vastuulla ovat kehittämishankkeet. Rehtori toimii myös kesäyliopiston koulutuspäällikkönä. Henkilöstökuluja jaetaan Kuusamo-opiston ja Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston kesken.

Kansalaisopistossa ei opetuksen järjestämiseen ole tullut erityisiä muutoksia. Kansanopistossa on kehitetty voimakkaasti valokuvausalan koulutusta ja lyhytkursseja. Valokuvauslinjan osallis-

tujia tulee kaikkialta Suomesta ja tulijoita on voitu karsia parina viime vuonna. Koulutussuunnittelijoiden avulla on voitu kerätä systemaattisesti osallistujapalautetta kesäyliopistossa erityisesti, mutta myös kansalaisopistossa ja kansanopistossa. Opisto on osallistunut arviointihankkeisiin.

Kuusamo-opistossa työskentelee lisäksi kaksi keittäjää ja yksi vakituinen siivooja sekä ostopalveluna talonmies. Keittiöstä on tulossa tuloksentekijä, sen merkitys ja siihen kohdistuvat odotukset kasvavat, sillä keittiössä on parhaillaan meneillään suuri remontti sen varustuksen ajantasaisamiseksi. Majoitus- ja keittiöpalveluilla on käyttöä kesäyliopisto- ja kansanopistokoulutuksessa.

**Alussa kansalaisopiston-kesäyliopiston** ja kansanopiston henkilökunta teki töitä omissa piireissään, yhteistyön aloittamisessa oli kankeutta. Kansalaisopisto- ja kesäyliopistokoulutuksen järjestämisen näkökulmasta siirtyminen lukion moderneista tiloista Kuusamo-opiston vähemmän kehittyneisiin tiloihin tuntui takaparkilta. Kansanopistossa oli omat säännöt, joita tulijoiden piti noudattaa. Keskinäinen tutustuminen ja keskustelu alkoivat, kun henkilökunta sai kahvihuoneen ja alkoi käydä kahvilla yhdessä. Ajan myötä huomattiin, että moni asia on järjestelykysymys. Työyhteisöt alkoivat vähitellen sulautua toisiinsa yhdeksi yhteisöksi. Yhteiset viikkopalaverit ovat tärkeä työväline. Työntekijöillä on Kuusamo-opiston identiteetti, vaikka heidän työtehtävänsä painottuvat tiettyyn oppilaitosmuotoon. Kansanopiston työntekijöiden pelot ovat vaihtuneet tyytyväisyyteen.

**Tietotekniikka on** päivitetty ajantasaiseksi ja erilaiset ohjelmistoratkaisut auttavat tiedon ja tilojen hallinnointia ja jokapäi-

väistä työtä. Koska tieto on yhteistä, voi toimisto- ja suunnitteluhenkilöstö sijaistaa toinen toisiaan. Eri oppilaitosmuotojen parempi tuntemus helpottaa ennakoivaa suunnittelua. Taloushallintoon on tullut erilaisten valtionosuuksien ja -avustusten takia lisätyötä, eriliset kustannuspaikat ja kustannusten jakoa. Hyvää toimintamallia haetaan vielä. Kansalaisopiston palkkahallinto yksinkertaistui, kun siirryttiin pois kaupungin henkilöhallinnosta.

Kaupunki ostaa Kuusamo-opistolta kuvataiteen, valokuvauksen ja tanssitaiteen perusopetuksen. Kaupungin opettajien ja sosiaali- ja terveystalvelujen täydennyskoulutus on ulkoistettu Kuusamo-opistoon. Esimerkiksi koko OSAAVA-rahoitus on järjestetty sen kautta. Näin voidaan täydennyskoulutusta järjestää omalla paikkakunnalla.

## Tavoitteiden toteutuminen

Kuusamo-opiston kokonaisuudesta syntyi vapaan sivistystyön yksikkö, jossa toiminnot tukevat toisiaan. Se on vastannut hyvin asetettuihin tavoitteisiin. Talossa on nyt elämää, on syntynyt koko palvelun talo, jossa käyvät kaiken ikäiset. Opistosta on kehkeytnyt kuusamolaisten oma oppimiskeskus. Kuusamo-opisto on iso toimija alueella.

Kuusamo-opistossa kansalaisopiston ja kesäyliopiston opetustunnit ovat kasvaneet, kansanopistotunteja on jouduttu leikkaamaan, mutta kokonaistu-

lot ovat kasvaneet. Yhdistyminen osui valtiontalouden leikkauksien ajanjaksoon ja yhdistetyn oppilaitoksen toiminnalla on pystytty jonkin verran kompensoimaan leikkauksia.

Kansanopisto kytkeytyy nyt tiiviimmin Kuusamon koulutusverkostoon ja samalla kansanopiston perinne säilyy. Opisto on pieni ja on ollut mahdollista kehittää sen profiilia kulttuurialan koulutuspaikkana ja paikallisen historian ja luonnon keskuksena. Taide ja luonto -osuutta työstetään. Maahanmuuttaja- ja pakolaiskoulutukseen ei ole tarvinnut hypätä täysillä.

**Kaupungin tahto** ja johtajuus tukevat Kuusamo-opiston toimintaa ja tuovat siihen koulutuksellista kokonaisnäkemystä. Kaupungin tavoite uuden kulttuurilaitoksen saamisesta kulttuuritoimijoiden verkostoon on toteutunut. Opisto toteuttaa kaupungin strategiaa mm. luontovalokuvauksen koulutuksen rakentamisessa ja nyt opiston tiloihin rakennetaan teatteria.

**Opiston hallintoon** on saatu si-dottua tärkeitä verkostoja mm. yliopistosektorilta. Aikaisemmin kannatusyhdistyksessä toimiminen perustui täysin yksittäisten henkilöiden intresseihin. Yhteistyö yliopistojen kanssa on tärkeää kaupungin näkökulmasta, se ilmentää dynaamisuutta. Verkoston kanssa on saatu hankkeita läpi. Ensi vuonna Kuusamossa alkaa maisteri-ohjelma.

**Asiakkaille toiminta näkyy laatuna ja monipuolisuutena. Verkkoilmoittautuminen on lisääntynyt. Kuusamo-opiston tilojen ja teknikan tasoa on hiljalleen kehitetty mm. hankkeiden avulla. Kiinteistömassan ylläpito teettää töitä.**

## 8.4.

# POHJOIS-KARJALAN OPISTO JA AMMATTIOPISTO NIITTYLAHTI JA POHJOIS-KARJALAN KESÄYLIOPISTO:

synergiaa ja olemassaolon edellytyksiä toiminnan keskittämisellä

### Lähtötilanne ja tavoitteet

Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylahti toimi v. 1895 perustetun kansanopiston kampuksella Joensuun keskustan ulkopuolella Niittylahdesa. Pohjois-Karjalan kesäyliopisto toimi osana Pohjois-Karjalan aikuisopistoa. Kaikkien näiden ylläpitäjä oli Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä.

**Vuonna 2012 Niittylahden** uuden rehtorin tehtäväksi annettiin selvittää, miten voitaisiin yhdistää koulutuskuntayhtymän eri yksiköissä hajallaan olevia toimintoja. Yhtenä mahdollisuutena selvitettiin vapaan sivistystyön toiminnan kokoamista yhteen. Harkittiin erilaisia kombinaatioita, mm. koulutuskuntayhtymän kansanopisto- ja kesäyliopistokoulutuksen yhdistämistä Joensuun kaupungin ylläpitämän kansalaisopiston kanssa tai kesäyliopiston ja kansalaisopiston yhteistyötä. Joensuun kaupunki on yksi koulutuskuntayhtymän omistajista. Pohdittiin myös Joensuun kaupungin ylläpitämän liikuntaopiston yhdistämistä Niittylahteen, mikä olisi tuonut kansanopiston ja liikuntaopiston vapaan sivistystyön ja ammatillisen koulutuksen yhdelle ylläpitäjälle. Laajempaan yhdistämiseen ei kuitenkaan ollut pakottavaa tarvetta, esimerkiksi järjestämislupien hakua, mikä olisikin

### Aloittamisvuosi

2012

### Ylläpitäjä

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä

### Toimialue

alueellinen

### Toimipaikkojen sijaintimaakunta/-kunnat

Pohjois-Karjala

### Toimipaikkojen lkm

1

### Pysyväisluonteisten opetuspaikkojen lkm

useita

### Opetuskieli

suomi

### Opetustunti-/opiskelijaviikkomäärät /v

1 500 kansanopistokoulutus

3 100 kesäyliopistokoulutus

ammatillinen koulutus

ohjaava koulutus

### Oppilaitoshenkilöstön lkm

1 rehtori

3 koulutuspäälliköt

30 päätoimiset opettajat ja suunnittelutehtävissä toimivat (6 vapaassa sivistystyössä)

sivutoimiset opettajat

9 opiskelijahuolto

4 kiinteistöhuolto ja ravintola

*Henkilöstön toimenkuvat ylittävät koulutusalojen rajat.*

ollut selvästi pitempi tie. Jos vapaan sivistystyön ylläpitoluvat olisivat tulleet uudelleen haettaviksi v. 2014, olisi saattanut syntyä uusia yhdistymisiä Pohjois-Karjalan alueella, mutta jo aloitellut neuvottelut raukesivat, kun hakua ei tullut.

Sekä kansanopiston että kesäyliopiston taloudellinen tilanne oli ollut epätasapainossa useita vuosia. Yhdistämisen tavoitteeksi asetettiin taloudellisen kannattavuuden parantaminen ja toiminnan selkeyttäminen. Haluttiin selkeyttää koulutustarjontaa myös asiakkaiden suuntaan. Hallinnollisesta näkökulmasta tavoitteena oli hallinnon pienentäminen. Nähtiin, että kansanopisto- ja kesäyliopistotoiminnan yhdistämisestä syntyy sekä hallinnollista että koulutuksellista etua. Yhdistämisen yhteydessä päätettiin myös siirtää koulutuskuntayhtymän ohjaavaa ja valmentavaa koulutusta Niittylahteen. Yhdistämistä helpotti se, että yhdistettävillä oppilaitoksilla oli sama ylläpitäjä.

### **Yhdistämisprosessi**

Yhdistämisestä tehtiin hallinnollinen päätös. Kansanopiston tiimivastaava Sanna Härkönen sai toimeksiannon toiminnallisen yhdistämisen toteuttamisesta. Vapaan sivistystyön laatu- ja kehittämisyhteistyöstä käytettiin prosessin toteuttamisen tukena.

Toiminnallinen yhdistäminen tehtiin vuonna 2012. Kansanopiston, ammattiopiston ja kesäyliopiston kuudesta pienestä tiimistä muodostettiin kolme suurempaa tiimiä. Keväällä yhdistämistä työstettiin dialogissa kesäyliopiston ja kansanopiston henkilöstön kesken. Esimiehet oli koulutettu erilaisiin toiminnallisiin dialogimenetelmiin, joiden avulla saatiin myös henkilöstön ääni kuuluviin, kun pohdittiin, miten asiat kannattaisi järjestää. Syksyllä vielä mietittiin yhdessä, mitkä ovat kansanopiston ja kesäyliopiston perustehtävät sekä käytiin keskustelua keskeisistä tuotteista ja mitä voidaan tehdä yhdessä. Pohdintaa käytiin uusissa tiimeissä. Dialoginen menetelmä ja tiimiperustainen työ

**YHDISTETYT  
OPPILAITOKSET:**

**POHJOIS-KARJALAN  
OPISTO JA  
AMMATTIOPISTO  
NIITTYLAHTI**

**POHJOIS-KARJALAN  
KESÄYLIOPISTO**

sopivat tarkoitukseen hyvin ja edistivät prosessin toteuttamista.

**Kesäyliopiston henkilökunta** piti toimipaikan siirtämistä kaupungin keskustasta 15 kilometrin päähän maaseudulle kansanopistokampukselle toiminnan huononnuksena, koska asiakkaat olivat tottuneet asioimaan kesäyliopiston toimistossa keskustassa. Koulutusta kuitenkin tarjotaan edelleen keskustassa, joten uudistus ei ole tuottanut suurta muutosta asiakkaiden näkökulmasta.

Kesäyliopiston hallinnosta jouduttiin irtisanomaan ihmisiä hallinnon suhteuttamiseksi toiminnan volyyymiin. Kesäyliopiston johtajan tehtävä hävisi ja myöhemmin vähennettiin yksi ammatillisen täydennyskoulutuksen työntekijä. Koulutuskuntayhtymässä käydään neljästä vuotta yhteistoimintaneuvottelua.

## Tulokset

Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylahdella ja Pohjois-Karjalan kesäyliopistolla on yksi rehtori. Vapaalla sivistystyöllä, ammatillisella koulutuksella ja ohjaavalla koulutuksella on kullakin oma koulutuspäällikkönsä. Vapaan sivistystyön koulutuspäällikkö vastaa kansanopisto- ja kesäyliopistokoulutuksesta. Kansanopistossa toimii kaksi päätoimista opettajaa, kesäyli-

opistossa toimii kaksi koulutuskoordinaattoria, koulutussuunnittelija ja markkinointikoordinaattori. Ammatillisessa koulutuksessa on yhdeksän työntekijän ja ohjaavassa koulutuksessa kahdeksan työntekijän opetus- ja ohjaushenkilöstö. Kaikkiaan Niittylahdessa on työntekijöitä n. 50. Lisäksi tulevat vapaan sivistystyön tuntiopettajat.

**Opetuksen järjestämistä** ja yksiköiden välistä työnjakoa on organisoitu uudelleen. Kansanopisto on luopunut lyhytkurssien järjestämisestä kokonaan ja keskittyy nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja-koulutukseen ja maahanmuuttajien valmentavaan koulutukseen.

Koulutuksen yhteissuunnittelu ja oman talon asiantuntijoiden käyttö vapaan sivistystyön ja ammatillisen koulutuksen välillä on lisääntynyt. Työtä tehdään avokonttorissa Niittylahden kampuksella. Opettajien ja suunnittelijoiden konkreettinen yhteistyö lisää työn mielekkyyttä.

**Yhteistyö** koulutuskuntayhtymän muiden yksiköiden kanssa on myös lisääntynyt. Yksi esimerkki on, että kesäyliopiston tarjoama koulutus voi olla osa ammatillisia tutkinto-opintoja ja yliopistojen kanssa järjestettyjä perus- ja aineopintoja voivat hyödyntää kaikki koulutuskuntayhtymän oppilaitoksissa opiskelevat. Kansanopistotoiminnassa



käytettävät tietojärjestelmät tulevat koulutuskuntayhtymältä ja käytäntö toimii hyvin.

Yhteistyökumppaneita on organisaatiomuutoksen yhteydessä mietitty tarkemmin keskeisten tehtävien näkökulmasta. Tietyt asiakkuudet ovat syventyneet ja samalla toiminnan kenttä on supistunut.

### Tavoitteiden toteutuminen

Fuusio vakautti kansanopistotoimintaa ja pelasti kesäyliopistotoiminnan, jolla ei enää olisi ollut taloudellisia mahdollisuuksia toimia itsenäisesti. Nyt on päästy sellaiselle toiminnan tasolle, että voidaan jatkaa hyvillä mielin. Koulutuskuntayhtymä on isona toimijana tukeva taloudellinen tausta vapaan sivistystyön toimijoille.

**Oppilaitoksen hallinto** on ohentunut yhdistämisen johdosta. Hallinnon ja markkinoinnin kustannukset ovat pienentyneet merkittävästi, samoin kouluttaja- ja opettajakustannukset. Omien opettajien käyttö enenevässä määrin tuo säästöjä. Opetuksen järjestämisessä on saatu synergiaa ammatillisen koulutuksen kanssa etenkin kansanopistopuolella. Niittylahden opetusympäristö ja remontoituvat tilat ovat lisänneet

opetuksen laatua asiakaspalautteenkin mukaan.

**Oppilaitosmuotojen** työjaon selkeyttäminen ja vapaan sivistystyön yhteinen koulutuskalenteri ovat selkeyttäneet tarjontaa myös asiakkaiden suuntaan. Synergian tuottamista yli oppilaitos- ja tiimirajojen on jouduttu harjoittelemaan. Synergian paikkoja kansanopiston ja kesäyliopiston kesken on kuitenkin osoitautunut olevan yllättävän vähän. Esimerkiksi ennakolta potentiaalisiksi yhteistyöalueeksi arvioidun avoimen korkeakouluopetuksen alueella on ollut vaikea löytää yhteisesti toteutettavia osia oppilaitosmuotojen toiminnan eroista johtuen.

**Koulutuskuntayhtymässä** hallinto on kolmitasoinen ja ylätason päätöksiä tehdään kaukana oppilaitostoiminnasta. Monialaisessa, ammatilliseen koulutukseen painottuvassa kokonaisuudessa vapaa sivistystyö jää helposti jalkoihin. Vapaan sivistystyön rahoitus ei ole samalla tasolla kuin ammatillisen koulutuksen. Henkilöstö on ollut tyytyväistä uudistukseen, mutta on huolestunut siitä, että vapaa sivistystyö ei ole kovin tunnustettua suuren koulutuksenjärjestäjän kokonaisuudessa.

## 8.5.

### SEURAKUNTAOPISTO:

yhteiseen arvopohjaan perustuva kasvun strategia

#### Lähtötilanne ja tavoitteet

Suomen Kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliitto ja Suomen Kirkon Sisälähetys-seura yhdistyivät vuonna 2001 ja syntyi Kirkkopalvelut ry. Samalla Kirkkopalveluista tuli (entisen kristillisen) opintokeskuksen lisäksi (entisen Sisälähetysseuran) Pieksämäen oppilaitoksen ylläpitäjä.

Kirkkopalvelut ry:ssä luettiin tarkkaan ministeriön koulutuksen rakenteellisen kehittämisen kirjeitä, kun niitä alkoi tulla vuonna 2009, ja päätettiin reagoida kasvun strategialla. Tarkoituksena oli säilyttää sekä vapaa sivistystyö että ammatillinen koulutus ja hyödyntää jatkossakin monitoimikampuksen synergiaetuja ja rikkautta. Päätettiin rakentaa valtakunnallisesti verkostoitunut oppilaitos. Opiskelijatavoitteeksi asetettiin 2 000 opiskelijaa, mikä määrä oli opetushallinnon suunnitelmissa arvioitu riittäväksi ammatillisen koulutuksen järjestämisen kannalta.

**Kumppaneita on** haettu ensisijaisesti kristillistä taustayhteisöistä ja niistä oppilaitoksista, joissa on ollut humanistista ja kasvatusalan koulutusta ja niistä ammattialan koulutuksista, joissa on diakoninen ja sosiaalisuhteellinen arvopohja.

#### Aloittamisvuosi

2013

#### Ylläpitäjä

Kirkkopalvelut ry

#### Toimialue

valtakunnallinen

Kampukset Järvenpäässä, Pieksämäellä ja Ruokolahdella (1.1.2017 myös Lapualla ja Uusikaarlepyyssä)

#### Toimipaikkojen sijaintimaakunta/-kunnat

Uusimaa, Etelä-Karjala, Etelä-Savo

(1.1.2017 myös Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa)

#### Toimipaikkojen lkm

3 (1.1.2017 kampuksia on 5)

#### Pysyväisluonteisten opetuspaikkojen lkm

200

#### Opetuskieli

suomi, ruotsi

#### Opetustunti-/opiskelijaviikkomäärät /v

9 000 kansanopistokoulutus

4 500 VALMA-koulutus

1 700 perusopetus

1 100 perusopetuksen lisäopetus

ammattillinen koulutus

#### Oppilaitoshenkilöstön lkm

1 rehtori

140 päätoimiset opettajat ja

suunnittelutehtävissä toimivat

10 sivutoimiset opettajat

*Henkilöstön toimenkuvat ylittävät koulutusalojen rajat.*

## Yhdistämisprosessi

Kirkkopalvelut ry ylläpiti *Kirkkopalvelujen opintokeskusta* ja *Pieksämäen oppilaitosta*, jossa oli kansanopisto- ja ammatillista koulutusta. Nämä oppilaitostoiminnot päätettiin yhdistää ensimmäisessä vaiheessa vuonna 2009. Opintokeskuksen oma hallinto purettiin ja siirrettiin kansanopiston kokonaisuuteen. Kokonaisuuden nimi uudistettiin Koulutuskeskus Agricolaksi. Opintokeskuksen viisi aluetoimistoa lakkautettiin. Opintokeskuskoulutuksen ja kansanopistokoulutuksen rajapintoja selvitettiin, mutta kestäviä käytäntöjä ei silloin syntynyt. Hanke kuitenkin tuotti henkilöstössä vahvempaa tietoisuutta erilaisista vapaan sivistystyön koulutusmuodoista.

**Samoihin aikoihin** alettiin avata neuvotteluja lähellä olevien vapaan sivistystyön oppilaitoksien kanssa. Pieksämäellä sijainneen *Partaharju-opiston* kanssa keskusteltiin sekä vapaan sivistystyön että ammatillisen koulutuksen fuusioista. Tässä vaiheessa Partaharjun ylläpitäjä halusi säilyttää itsenäisyytensä. 2010-luvun alussa Suomen Kansanopistoyhdistys teki vapaan sivistystyön oppilaitos- ja ylläpitäjärakenteen kehittämiseen liittyviä selvityskierroksia mm. ammatillinen koulutuksen säilyttämisestä kansanopistoissa. Tässä vaiheessa Partaharju-opistossa päätettiin liittyä isomman toimijan kanssa. Partaharju-opiston säätiö luovutti liiketoimintansa eli koulutustehtävänsä Kirkkopalvelut ry:lle v. 2014.

Samaan aikaan olivat käynnistyneet Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiön ja Kirkkopalvelut ry:n kesken järjestötason täydelliset fuusioneuvottelut. Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö oli Järvenpäässä sijaitsevan *Luther-opiston* ja *ammattiopisto Diakoniaopiston* ylläpitäjä. Kirkkopalvelut ry ja Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö fuusioituivat v. 2013 niin, että operatiivinen toiminta siirrettiin Kirkkopalveluille ja Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö jäi omaisuus- ja kiinteistöpalvelusäätiök-



si. Oppilaitoksen nimeksi tuli Seurakuntaopisto.

Useat organisaatiouudistukset läpikäynyt henkilöstö Pieksämäellä suhtautui yhdistymiseen valmisteluvaiheessa varauksellisesti ja pelkäsi oman kampuksen tulevaisuuden puolesta. Opistossa käytiin yhteistoimintaneuvotteluja samaan aikaan. Tietoisuus ratkaisun välttämättömydestä oli kuitenkin kirkas. Muitakin mahdollisuuksia oli pohdittu, mm. yhdistymistä paikallisen ammattiopiston kanssa ja alueellista ratkaisua. Seurakuntaopiston kanssa yhdistymistä pidettiin hyvänä, koska siinä voitiin rakentaa yhteiselle arvopohjalle.

**Yhdistymisprosessin** toiminnallista puolta tukeva Yksi opisto -hanke toteutettiin OPH:n laatu- ja kehittämisrahoituksella. Mukana olivat Järvenpään ja Pieksämäen kampusten työntekijät ja alkuvaiheessa myös Partaharju-opiston väki (josta sitten tuli Seurakuntaopiston henkilökuntaa). Hankkeen avulla saatiin mm. koko Seurakuntaopiston silloinen henkilöstö, 100 ihmistä, koottua yhteen päiväksi. Henkilöstön edustajien mukaan kasvokkain tapaaminen ja tutustuminen helpottivat muutosta. Kitkaa vähensi myös se, että Seurakuntaopiston rehtori tuli Pieksämäen kampukselta.

**Jaakkiman kristillisessä opistossa** ruvettiin lukuvuonna 2013–2014 vakavasti miettimään tulevaisuutta, kun ammatillisen koulutuksen reformista alettiin puhua ja järjestämislupia piti alkaa hakea uudelleen. Harkittiin yhdistymistä alueen kansalaisopistojen kanssa, mutta tuloksena olisi ollut liian pieni organisaatio. Mietittiin myös kansanopistojen yhteistä ammatitiopistoa, mutta siihen olisi voitu yhdistää vain ammatillinen koulutus. Kirkkopalvelujen valikoitumista neuvottelukumppaniksi edisti opistojen arvopohjan ja ammatillisen koulutuksen samankaltaisuus. Jaakkiman kristillisen opiston kannatusyhdistys luovutti neuvottelujen jälkeen sekä liiketoimintansa että omaisuutensa Kirkkopalvelut ry:lle. Toiminta uudessa muodossa alkoi vuoden 2016 alussa.

Jaakkiman kampuksen henkilöstö on tukenut ratkaisua ja pitänyt sitä välttämättömänä. Kokemuksensa mukaan heidät on otettu Seurakuntaopistossa arvostavasti vastaan. Valmisteluvaiheen toimenpiteet ja tiedonsaanti koettiin kuitenkin riittämättömiksi erityisesti opetuksen järjestämisen näkökulmasta. Tammikuun alusta integroituminen ei opetuksen järjestämisen näkökulmasta olekaan ihanteellinen ratkaisu, vaikka talouden ja hallinnon kannalta se on luontevaa.

**Nyt on meneillään** samanlainen yhdistymisprosessi *Lapuan kristillisen opiston* kanssa. Opisto oli jo käynyt yhdistymisneuvotteluja usean eri tahon kanssa. Tavoitteena oli toiminnallisten ja taloudellisten edellytysten turvaaminen mahdollisimman pitkälle tilanteessa, jossa ammatillisen koulutuksen järjestäjien volyyymi- ja taloudelliset vaatimukset kiristyvät ja ammatillisen koulutuksen valtionosuudet laskevat. Päätymistä Seurakuntaopiston yhteyteen puolsi yhteinen kristillinen arvopohja. Ajateltiin myös, että Seurakuntaopisto suurena toimijana mahdollistaa opiston toiminnan laajentamisen ja kehittämisen. Lisäksi Seurakuntaopistolla oli selvä intressi järjestää Lapuan kristillisellä opistolla jatkossakin monipuolista ja laadukasta koulutus toimintaa. Kannatusyhdistys luovuttaa sekä koulutustoiminnan että kiinteistöt Kirkkopalveluille.

**Kristliga Folkhögskolan i Nykarlebyn** (Kredu) kanssa taas on sovittu, että se luovuttaa liikkeenluovutuksena ammatillisen koulutuksensa Kirkkopalvelut ry:n järjestettäväksi. Siellä vapaa sivistystyö jää kannatusyhdistykselle. Ministeriö on jo tehnyt kaikki näitä kahta muutosta koskevat päätökset ammatillista lisäkoulutusta ja perusopetusta lukuun ottamatta. Lapuan kristillisen

Henkilöstön asenteisiin on yhdistymisten ketjussa vaikuttanut ymmärrys, että yhdistyminen on keino ”pysyä kartalla”.

opisto ja Kredun ammatillinen koulutus yhdistyvät Seurakuntaopistoon vuoden vaihteessa 2016–2017.

**Konserninjohtaja** Ilkka Mattila vastaa fuusioprocesista. Kirkkopalvelujen hallitus ja valtuusto ovat tukeneet hanketta koko ajan. Ilkka Mattila, Helena Ahonen ja Hannu Harri Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiöstä ovat käyneet neuvottelut ja opistojen kannatusyhdistysten puheenjohtajat ja rehtorit ovat olleet niissä tasavertaisina kumppaneina. Neuvotteluja on käyty henkilökohtaisen keskustelun otteella, ja niissä on toverillisesti haettu yhteistä kasvua. Kirkkopalvelut on myös antanut kentälle viestiä neuvotteluhaluudesta ja saanut sen tuloksena yhteydenottoja.

**Luottamuksen** rakentaminen on aina ollut ensimmäinen tehtävä yhdistymisneuvotteluissa. Keskeisenä periaatteena on ollut arvostaa ja säilyttää sitä, mitä luovutetaan yhteiseen kokonaisuuteen. Neuvotteluissa opistojen kannatusyhdistykset on pitänyt vakuuttaa siitä, että opiston arvoperusta ja tehtävä säilyvät sittenkin, kun opiston seinässä lukee Seurakuntaopisto. Toinen haaste ovat nimikysymykset. Esimerkiksi Lapuan opisto tunnetaan jatkossa nimellä Seurakuntaopisto, Lapuan kristillisen opiston kampus.

## Tulos

Seurakuntaopisto on kolmea Kirkkopalvelut ry:n ylläpitämää oppilaitosta yhdistävä ”sateenvarjonimi”. Yhdistämisprosessissa kaikki ammatillinen koulutus on liitetty Seurakuntaopiston ammattiopistoon, kaikki vapaan sivistystyön kansanopistokoulutus Luther-opiston kansanopistoon ja opintokeskuskoulutus Agricola-opintokeskukseen. Seurakuntaopiston kaikki viisi kampusta ovat näitten oppilaitosten toiminnassa mukana. Toimintaa tai kampuksia ei ole lopetettu, vaan on haettu synergiaa ja kasvua myös pienille kampuksille.

**Henkilökuntaa on** nyt n. 160 kokoai-kaista työntekijää ja tuntiopettajat mukaan laskien täysinä henkilötöy-voosina noin 170. Vapaan sivistystyön ja ammatillisen koulutuksen henkilöstöä ei ole erikseen.

**Yhdistymisten kautta** syntyneen kokonaisuuden johtamisjärjestelmää on pitänyt uudistaa ja rahavirtoja järjestää uudelleen. Seurakuntaopiston palveluorganisaatiomalli on uudistunut 1.8.2016. Uutta organisaatio-

mallia valmisteltaessa kaikki yksiköt olivat mukana tasavertaisina kumppaneina, myös vuoden 2017 alussa kokonaisuuteen yhdistyvät Lapuan kristillinen opisto ja Kredu.

**Seurakuntaopisto** on rakennettu yhden monikampuksisen oppilaitoksen mallin mukaan. Henkilöstöstä on muodostettu koulutusmuotorajat ylittäviä tiimejä. Seurakuntaopiston johdon muodostavat rehtori, hallintojohtaja, kaksi koulutusjohtajaa, asiakkuusjohtaja, laatuspäällikkö ja hankepäällikkö. Kampuksilla on aluepäälliköt, koulutusalakohdaisia koulutus-päälliköitä sekä opetus-, ohjaus- ja muuta henkilökuntaa.

**Päälliköt tapaavat** kampusten välisissä kokouksissaan ja suorittavat tällä hetkellä johtamisen ammattitutkintoa. Tiimien kasvokkaisia kokouksia järjestetään pari kertaa vuodessa. Muuten työkokouksia ja -neuvotteluita järjestetään skypen välityksellä. Alkuvaiheessa tekniikka ei toiminut kovin hyvin ja henkilöstö väsyi myös kampusten väliseen matkustamiseen. Nyt yhteydet toimivat, taidot ovat kasvaneet ja henkilöstö on alkanut tottua siihen, että työtehtävien kannalta lä-

heiset työtoverit ovat toisella kampuksella.

Käytännön toimintamallien ja -tapojen yhteen sovittamisessa ja hiomisessa on ollut paljon työtä. On opittu eri kampusten toimintamalleista ja kehitetty uusia malleja yhdessä. Tiimeissä työ yhdistää ihmisiä välimatkojen yli. Henkilöstö on oppinut nykyaikaista toimintakulttuuria. Toisaalta isossa organisaatiossa päätöksenteko on hitaampaa ja asioita hoidetaan sähköisesti ja tietyn protokollan mukaan. Oppilaitostyö on yhdistymisten myötä monimutkaistunut.

**Mukaan tulleissa** työyhteisöissä on ollut odotuksia, että uudessa organisaatiossa kaikki olisi etukäteen mietitty yksityiskohtia myöten. Yhteistyön alkuvaiheessa on opittu, että valmiita ratkaisuja ei ole, vaan työntekijät rakentavat niitä yhdessä.

Seurakuntaopistossa pyritään tuomaan jokaisen kampuksen alueelle uutta, toimintaa kasvattavaa koulutusta tai palveluja. Vapaa sivistystyö on henkilöstön mukaan kokenut reformin, sillä yhdistyminen on mahdollistanut jo olemassa olevien koulutuksien ”kloonaa-

misen” ja uudelleen kehittämisen toisille kampuksille sopiviksi, esim. avioliitto- ja perhetyön kurssit. Yhteistyössä ja kasvavissa resursseissa koetaan olevan voimaa. Vapaan sivistystyön koulutuksien painopiste on siirtynyt pitkistä linjoista lyhytkurssien järjestämiseen.

Vaikka maantieteelliset välimatkat toisaalta hankaloittavat yhteistyötä, kokee henkilöstö usean koulutusalan ja monen kampuksen synnyttämän monialaisuuden suurena mahdollisuutena. Asiakkaan tarpeisiin räätälöimisessä voidaan hyödyntää myös kampusten erilaisuutta: Pieksämäellä voidaan järjestää 1 000 ihmisen tilaisuuksia, Jaakkiman kampus tarjoaa luonnonkauneutta jne.

**Talouden reunaehdot**, koulutukseen liittyvät reformit ja rahoituksen leikkaukset tulevat valtion suunnasta. Isot muutokset sekä organisaation sisällä että koulutuspolitiikassa ovat johtaneet siihen, että yhteistoimintaneuvotteluista on tullut arkipäivää - toimenkuvia muutetaan, tehtäviä yhdistellään, ihmisiä irtisanotaan.

## Tavoitteiden toteutuminen

Kahden tuhannen opiskelijan tavoite on saavutettu ja toiminta on kasvussa. Eri kampuksilla on voitu aloittaa uutta koulutusta ja saatu mukaan uusia osallistujaryhmiä. Kalliissa digikehityksessä saadaan synergiaetuja, samoin digitaalisessa asioiden hoidossa opetushallinnon kanssa sekä osaamisen kehittämisessä. Parhaillaan rakennetaan verkkoon vuorokauden ympäri auki olevaa ympäristöä, jossa on kaikki Seurakuntaopiston koulutustarjonta digitaalisesti saatavilla. Hallinnosta aletaan saada säästöjä vähitellen, kun päällekkäisyyksiä puretaan. Materiaalihankinnoissa Seurakuntaopisto on mukana valtakunnallisissa hankintakilpailutuksissa isojen toimijoiden kanssa.

**Seurakuntaopisto on** saanut VALMA (amatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus)-koulutuksen järjestämisluvan, jota yhdelläkään kampuksella ei olisi ollut mahdollisuutta saada itsenäisenä kansanopistona. Nyt VALMA-koulutusta voidaan järjestää kaikilla kampuksilla. Myös oppisopimustoiminta on mahdollista viedä myös Jaakkiman, Pieksämäen ja Lapuan kampuksille, joilla sitä ei aiemmin ollut. Nuoret turvapaikanhakijat kansanopistoissa -hanke saatiin nopeasti toimeen kolmen kampuksen voimin ja voitiin hyödyntää siinä myös Kirkkopalvelut-organisaation sosiaalipalvelujen asiantuntemusta.

Seurakuntaopiston kansanopisto on rehtorin mukaan sen toiminnan ydin. Kansanopisto tuottaa noin 9 000 opiskelijaviikkoa vuodessa ja se on yksi Suomen suurimmista kansanopistoista. Seurakuntaopiston ammattiopiston järjestämä koulutus on vapaan sivistystyön kentässä mittavaa, vaikka se onkin koko suomalaisen ammatikoulutukseen verrattuna marginaalista. Ydinjohtoryhmä seuraa, mitä koulutuskonaisuuden taloudessa jää viivan alle vuoden lopussa ja jonakin vuonna yksi koulutusmuoto on tappiollinen ja joku toinen positiivinen. Lopputuloksen täytyy pitää kaikki koulutusmuodot elossa.

**Henkilökunnan muutoksen** sietokyky ja joustavuus ovat kasvaneet prosessissa. On myös ymmärretty, että kaikki etenee paljon hitaammin kuin haluaisi. Kuormitus Jaakkimassa on ollut viime aikoina rankempi kuin muissa yksiköissä. Järvenpäässä ja Pieksämäellä on jo koettu fuusioita ja tiedetään, että myllerryksestä voi selvitä.

Vapaan sivistystyön koulutuksen ja amatillisen koulutuksen vuoropuhelu ei ole kehittynyt riittävästi. Ne voisivat hyvin täydentää toisiaan erilaisin järjestelyin, mutta henkilöstön motivoimisessa rajojen ylittämiseen on vielä työstettävää. Vapaasta sivistystyöstä tulevaa henkilöstöä huoletuttaa vapaan sivistystyön huono näkyvyys isojen kampuksien arjessa.

## 8.6. ESPOON TYÖVÄENOPISTO OMNIA:

alueellisella koulutuksen osaamiskeskuksella kehittämisen kärkeen

### Lähtötilanne ja tavoitteet

Omnian ylläpitäjällä Espoon seudun koulutuskuntayhtymällä on kolme omistajaa, Espoon kaupunki, Kirkkonummi ja Kauniainen. Espoo omistaa koulutuskuntayhtymästä 90 %, joten sillä iso määrittelyvalta.

Vuonna 2012 Espoo lähti kehittämään Omniasta aikuiskoulutuksen alueellista osaamiskeskittymää. Tarkoitus oli koota siihen kaikki kaupungin aikuiskoulutus korkeakoulutusta lukuun ottamatta. Omniassa oli jo ammatillinen aikuisopisto ja oppisopimustoimisto. Espoon suomenkielisen työväenopiston ja Aikuislukion siirtymistä ryhdyttiin suunnittelemaan. Ruotsinkielinen työväenopisto jätettiin tämän ulkopuolelle.

**Ajatuksena oli yhden luukun** palvelukonsepti, jossa hallinnolliset ja rahoitukseen liittyvät raja-aidat vaikuttaisivat mahdollisimman vähän asiakkaan mahdollisuuksiin valita koko koulutustarjonnasta riippumatta siitä, missä koulutus järjestetään. Tärkeänä asiakasryhmänä nähtiin maahanmuuttajat, koska jo tuolloin oli selvää, että maahanmuuttajien määrä oli kasvussa Espoossa. Ajateltiin myös tilojen ja henkilöstön osaamisen parempaa hyödyntämistä.

Aikuiskoulutuksen osaamiskeskittymän mallilla haluttiin varmistaa aikuisten oppimisen riittävät mahdollisuudet tilanteessa, jossa koulutuksen rahoitusta leikataan ja työelämän ja yhteiskunnan murros tuottaa aikuisväestölle uusia osaamis- ja koulutus-tarpeita. Toinen tavoite oli ammatillisen koulutuksen reformin toteuttaminen etu-

### Aloittamisvuosi

2015

### Ylläpitäjä

Espoon seudun koulutuskuntayhtymä

### Toimialue

paikallinen oppilaitos

### Toimipaikkojen sijaintimaakunta/-kunnat

Uusimaa

### Toimipaikkojen lkm

1

### Pysyväisluonteisten opetuspaikkojen lkm

96

### Opetuskieli

suomi

### Opetustunti-/opiskelijaviikkomäärät /v

58 600 kansalaisopistokoulutus

720 taiteen perusopetus

720 avoin yliopistokoulutus

### Oppilaitoshenkilöstön lkm

1 rehtori

20 päätoimiset opettajat ja suunnittelutehtävissä toimivat

630 sivutoimiset opettajat

26 muu vakinainen henkilökunta

*Henkilöstön toimenkuvat ylittävät koulutusalojen rajat.*



painotteisesti, jotta voidaan vaikuttaa valtakunnallisesti reformin toteuttamiseen niin, että yksityiskohdista saadaan järkeviä. Kolmas tavoite oli täyden hyödyn saaminen käytettävissä olevista resursseista mm. tila- ja henkilöstökysymyksissä tiukentuvassa taloudellisessa tilanteessa.

**Prosessia monimutkaistaa** jonkin verran se, että Omnian ammatillinen koulutus kaikkine muotoineen ja nuorten työpajatoiminta koskevat Kauniaista, Kirkkonummea ja Espoota, mutta työväenopisto- ja aikuislukiokoulutus vain Espoota. Asiakkaan näkökulmasta kuntarajat ovat tietenkin keinotekoisia. Espoon työväenopisto on iso toimija ja se olisi todennäköisesti jäänyt ennalleen, jos yhdistämistä Omniaan ei olisi tehty.

Omnian omistajayhteisöstä on tarkoitus muodostaa osakeyhtiö vuoden 2018 alusta. Se on Espoon kaupungin ratkaisu, jonka Kirkkonummi on hyväksynyt. Ratkaisuun on vaikuttanut se, että vuoden 2017 alusta täytyy työvoimakoulutus eli myytävä koulutus yhtiöittää. Muutos on pääasiassa hallinnollinen. Henkilöstön virkasuhteet muuttuvat työsuhteiksi.

## Yhdistämisprosessi

Poliittisen päätöksen viivästymisen takia työväenopiston Omniaan siirtymisen aikataulua jouduttiin siirtämään eteenpäin – keskustelua käytiin mm. Arbiksen kohtalosta. Siirtyminen koulutuskuntayhtymään otettiin varhaisessa vaiheessa puheeksi opiston henkilöstön kanssa ja asiaa käsiteltiin opettajankokouksissa. Workshoppeja järjestettiin tiimeittäin, joissa oli myös tuntiopettajia mukana. Pohditettiin myös vapaan sivistystyön tehtävää uudessa kokonaisuudessa. Rehtori osallistui kaupungin valmisteleviin työryhmiin.

Työväenopiston toiminta ja johtamisjärjestelmä siirrettiin Omniaan sellaisenaan ilman toiminnallisia muutoksia.



Omnian Aikuisten oppimispalvelujen valmisteluryhmässä oli parin vuoden aikana tehty selvitystä koulutusalojen päällekkäisistä toiminnoista ja kirkaistettu perustehtäviä. Se ei vaikuttanut työväenopiston toimintaan.

**Siirto koski** 750 työntekijää ja 22 000 laskutettavaa asiakasta. Siirtyminen kaupungin tietojärjestelmästä Omnian järjestelmään teetti paljon työtä. Ensimmäisen puolen vuoden aikana tuli vastaan paljon ennakkoimattomia palkanmaksuun, toimintatapoihin, tilojen hallinnointiin liittyviä yksityiskohtia, jotka oli ratkaistava - sekevät oli urakointia erityisesti hallinnon työntekijöille. Osa tuntiopeettajista ei välttämättä edes huomannut siirtoa.

Omnian organisaatiouudistuksen yhteydessä on käyty isot yhteistoimintaneuvottelut, mutta ketään ei irtisanottu tai lomautettu. Hallituksen linjauksen mukaan irtisanomisista ei ole tulossakaan. Omnian vakinaisen henkilöstön määrä on 850 ja tuntiopeettajia on 600. Eläköityminen ja muu poistuma tiivistää henkilöstöä.

**Työväenopiston** henkilöstö on nähnyt uudistuksen suurena mahdollisuutena opittuaan luottamaan siihen, ettei koulutusta ole tarkoitus ajaa alas. Henkilöstön mukaan muutok-

seen lähtöä helpotti sekin, että työnantaja seurasi työntekijöiden hyvinvointia mm. kyselyin. Myös yhteisten uusien tilojen suunnitteluun mukaan päästyä pidettiin tärkeänä.

**Ylläpitäjän edustaja** kokee, että koulutuksen rahoitusjärjestelmät ja vanhakantaiset työ- ja virkaehtosopimukset jäykistävät kehittämistä.

## Tulokset

Vuoden 2015 vaihteessa Omniassa oli kuusi tulosityksikköä: työväenopisto, aikuislukio, aikuisopisto, oppisopimustoimisto, ammattiopisto ja nuorten työpajat. Ne ovat kaikki vuoden 2016 loppuun asti erillisiä tulosityksiköitä. Niistä työväenopisto, aikuislukio, aikuisopisto ja ammattiopisto ovat itsenäisiä oppilaitoksia, joilla on kaikilla oma rehtori. Toiminta jakautuu kolmen ensin mainitun yksikön tuottamiin *aikuisten oppimispalveluihin* ja ammattiopiston ja *nuorten työpajojen* muodostamiin nuorten oppimispalveluihin. Vuosi sitten rekrytoitiin aikuisten oppimispalveluiden johtaja ja ammattiopiston rehtorin jäätyä eläkkeelle rekrytoitiin henkilö rehtoriksi ja vetämään nuorten oppimispalveluita.

**Esimiehiä on 70**, joista työväenopistossa työskentelee 10. Esimiehet tapaavat kerran kuu- kaudessa päivän pituisessa esimiesfoorumissa, joka koostuu koulutuksesta tai yhteisestä työskentelystä ja suunnittelusta. Foorumin kautta uusi tieto tulee samanaikaisesti kaikille.

Koulutusalojen sopimukset Omnian kanssa ovat nyt erilaisia. Kaupunki ostaa vapaan sivistystyön palvelut koulutus- kuntayhtymältä. Ammatillinen koulutus taas on kuntayhtymän perustusasiakirjassa.

**Siirtymisen yhteydessä** tapahtuneet suurimmat muutokset olivat vieraskielisten koulutuksen siirtyminen Omnian kaikkien koulutusalojen yhteiseen vieraskielisten koulutuksen kokonaisuuteen ja ruotsinkielisen kansalaisopistokoulutuksen jääminen Espoon kaupungille. Esbo Arbis yhdistettiin ruotsinkieliseen opetukseen, jota on kehitetty kokonaisuutena. Ratkaisuun vaikutti mm. se, että Omnia on suomenkielinen koulutuksenjärjestäjä. Opistot tekevät yhteistyötä ja käyttävät samoja tiloja.

Työväenopiston opetustarjonnan suunnittelussa pyritään varmistamaan, ettei kilpailla naapurien kanssa, ja että tarjotaan oppimispolkuja myös hitaasti eteneville.

Työväenopiston budjetti siirtyi entisen kokoisena Omniaan. Toisin kuin kaupungin yhteydessä, opiston budjetissa kuitenkin näkyvät nyt kaikki kulut, myös konsernin hallintoon liittyvät. Opistossa seurataan tarkkaan, että saadaan käyttöön kaikki tarjolla oleva nyt, kun palveluista maksetaan täysimääräisesti,

**Omnia tarjoaa** työväenopistointaan erilaisia tuki- ja muita palveluita. Nyt voidaan toteuttaa mm. verkko-oppimisympäristö tai markkinointiviestintää, mihin aikaisemmin ei ollut mahdollisuuksia. Inno-Omniasa on ollut heti hyötyä, sieltä saadaan käyttökoulutusta henkilöstölle ja digioppimisen tuki. Yllätyksiäkin sattuu: Digi-Omnian resurssi tukkeutui ensimmäisellä kerralla, kun kielenopetuksen digikursseja lisättiin ”hiukan”, koska Omnian puolella ei ymmärretty, kuinka suuria työväenopiston koulutusvolyymit ovat.

Omnian aikuislukio, työväenopisto ja vieraskielisten opetuksen yksikkö toimivat Tapiolassa syksyllä 2016 käyttöön otetuissa, remontoituissa tiloissa tulevan metroaseman vieressä. Eri koulutusmuotojen toimiminen rinnakkain samoissa tiloissa ja päivittäinen vuorovaikutus on johtanut työyhteisön laajentumiseen ja kollegiaalisen yhteistyön mah-

dollisuuksien avautumiseen. Esimerkiksi kielten opetuksen kehittämisessä tehdään yhteistyötä aikuislukion kanssa. Tämä on koettu hyvin posititiivisena.

**Yhdistyminen toi** uusia reuna-ehjoja työn tekemiseen, esimerkiksi turvallisuuteen liittyvät säädökset ja toimenpiteet mm. hiekoitukseen ja valaistukseen, tilojen lukitsemiseen ja tiloissa oleskeluun liittyen. Opetusta on koottu Omnian tiloihin ja vähennetty peruskoulujen tiloista. Toiminta on muuttunut, yhdenmukaistunut, järkevöitynyt ja toiminnan keskittäminen on helpottanut työtekijöiden arkipäivää. Opetusta järjestetään lisäksi edelleen monissa osoitteissa pitkin Espoota.

### **Tavoitteiden toteutuminen**

Toistaiseksi on eletty sopeutumis- ja tutustumisvaihetta. Nyt käynnistyy jakaminen ja kehittäminen. Iso organisaatio tarjoaa turvaa ja uudenlaisia yhteistyöhön, pedagogiseen kehittämiseen, kansainväliseen toimintaan ja teknisiin ratkaisuihin liittyviä mahdollisuuksia. Tilojen suhteen opisto on saamapuolella, koska työntekijät ovat tottuneet kaupungin muille kelpaamattomissa

tiloissa toimimiseen. Asiat tapahtuvat myös nopeammin ja tehokkaammin kuin kaupungin yhteydessä. Nyt hankkeita on mahdollista saada paremmin läpi. Ammatillinen koulutus tuo käyttöön mm. työelämään liittyvät verkostonsa.

**Talouden ja hallinnon** kehittäminen etenevät suunnitelmien mukaan. Valtionosuuksien leikkausten vaikutukset tasapainotetaan vuoteen 2020 mennessä.


**Työväenopiston henkilöstö** on pyrkinyt olemaan äänestä ja pitänyt huolta, että vapaan sivistystyön näkökulma tulee esiin Omnian keskusteluissa ja työryhmissä. Omnian kokonaisuudessa työväenopisto on volyymeiltaan suuri toimija, mutta sen tutkintotavoitteisesta koulutuksesta poikkeavaa toimintalogiikkaa ei vielä tunneta Omniassa.

Henkilöstön joustava käyttö on johtanut siihen, että työväenopisto toimii Omnian henkilöstöhallinnon varaventiilinä eli jos ammatillisen koulutuksen vakinaiselta opettajalla jää vajausta opetustuntien määrään, pyritään se täyttämään työväenopiston opetukselta. Opistossa on haluttu pitää rimaa korkealla ja hyväksyä opettajaksi vain riittävän päteviä henkilöitä. Joissakin työväenopiston aineissa on järkevää

käyttää Omnian omia opettajia, koska niin päästään tiettyihin erikoistiloihin viikonvaihteessakin. Omnian opettajat tekevät toistaiseksi töitä työväenopistossa tuntiopettajina.

Omniaassa jouduttiin vuoden 2016 aikana valmistelemaan uusi organisaatiomalli, sillä nykyinen malli ei vastaa valmistelussa olevaa valtakunnallista ammatillisen koulutuksen reformia, jossa kaikki ammatillinen koulutus kootaan yhdeksi lainsäädäntö- ja rahoitusmalliksi ja koulutuksen jako toisen asteen ja aikuiskoulutukseen häviää. Toiminnan nykyinen jako nuorten ja aikuisten palveluihin ei enää täytä Omnian tavoitetta olla valtakunnallisessa kehityksessä askelta edellä.

**Omnian koulutusalat** kootaan nyt yhdeksi oppilaitokseksi, jonka nimeksi tulee Omnia Koulutus. Se aloittaa toimintansa 1.1.2017. Oppilaitokseen tulee viisi koulutuksen toimialaa, joista kolme on ammatillisen koulutuksen toimialoja. Tutkintoa edeltävän oppimisen toimiala käsittää vieraskielisille tarkoitetut koulutukset, ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen, aikuisten perusopetuksen, etsivän nuorisotyön, Ohjaamotoiminnan ja nuorten työpajat. Vapaan sivistystyön ja yleissivistävän oppimisen toimiala käsittää työväenopiston, aikuislukion ja ammatillisen koulutuksen yleissivistävät yhteiset opinnot sekä korkeakoulu yhteistyön. Tästä toimialasta tehdään myös e-oppimisen keskittymä. Omnian palveluja ovat Haku- ja opiskelijapalvelut Info-Omnia, Työelämä- ja yrityspalvelut ja Kehittämispalvelut Inno-Omnia.



Omnian koulutusalat  
kootaan nyt yhdeksi  
oppilaitokseksi, jonka  
nimeksi tulee  
Omnia Koulutus.

**Toimialajaot perustuvat** lainsäädännön ja rahoituksen järjestelmiin. Tavoitteena on saada aikaan tukevat hartiat, joiden varassa pystytään toimimaan täysipainoisesti, vaikka valtionrahoituksessa tapahtuisi muutoksia.

Organisaatiouudistuksen prosessi on toteutettu läpinäkyvästi. Yhdeksään valmisteluryhmään on kiinnitetty Omnian kaikki 70 esimiestä ja luottamusmiehet. Valmisteluryhmät ovat suunnitelleet uuden toimialan kokonaisuuden ja pitäneet workshopit henkilöstölle. Henkilöstö on voinut kommentoida suunnitelmaa ja antaa sähköisellä kyselyllä kehittämissuhteita. Ehdotuksia saatiin 200 sivua ja ne on käyty läpi valmisteluryhmissä.

**Työväenopiston työntekijät** kokevat olevansa joustavia ja nopeita, mutta yhteistyön käynnistyminen ja tilojen käyttöön saaminen on ollut hitaampaa kuin oli odotettu. Me-hengen syntyminen saattaa siirtyä eteenpäin uuden uudistuksen takia. Toistaiseksi yksiköt ovat pysytelleet erillään. Muutokset organisaatiomallissa ovat olleet äkillisiä, ensin suunniteltiin aikuisten oppimisen palveluja ja yhtäkkiä keväällä suunnitelma muuttuikin. Omnian johdon on kuitenkin koettu aidosti kuunnelleen suunnitelmista henkilöstöltä kerättyä palautetta ja suunnitelmia on muokattu palautteen perusteella.

## 9.

# Yhdistämiseen vaikuttaneita tekijöitä esimerkkitapausten pohjalta

**K**ukin esimerkkitapaus on oman tiettyyn aikaan ja paikkaan kytkeytyvän historiansa muovaama. Niitä yhdistävät ulkoiset tekijät, sama lainsäädäntö ja samat koulutuspoliittiset prosessit sekä julkisen rahoituksen säästötoimenpiteet. Jokaisessa tapauksessa erityisesti taloudelliset seikat motivoivat jollakin tasolla yhdistämispäätöksen tekoon. Joissakin esimerkeissä haluttiin säilyttää yksinään elinkellvottomaksi muuttunut kansanopistotoiminta tai maaseutukuntien kansalaisopistokoulutuksen tarjonta. Useimmissa esimerkeissä oli ylläpitäjän motiivina saada oppilaitoksen talouteen lisää kantokykyä ja joustavuutta sekä synergiaetuja eri oppilaitosmuotojen resursseja yhdistämällä. Toisen asteen koulutuksen uudistus ja siihen liittyvät uudet koulutuksen järjestämiskriteerit ovat yksi kansanopistojen yhdistämisneuvotteluihin johtaneista syistä. Perimmältään on kysymys oppilaitosten olemassaolosta ja toimintakelpoisuudesta uudessa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Espoon tapauksessa yhdistämistä on siivittänyt taloudellisten tavoitteiden lisäksi pyrkimys kehittää uutta ja olla kehittämistyön eturintamassa.

**Haastattelukeskusteluissa** puhuttiin myös oppilaitosten yhdistämisprosessia edistäneistä ja sitä hidastaneista tai estäneistä tekijöistä sekä yhdistymisen vaikutuksista. Taulukkoon on lisätty niistä tärkeimmät. Esimerkit ovat toteutuneita yhdistämistapauksia ja edistäviä ja helpottavia tekijöitä on enemmän kuin estäviä.

### TAULUKKO 5.

*Oppilaitosten yhdistämisprosessia edistäneitä ja hidastaneita tekijöitä*

Edistäviä ja helpottavia tekijöitä
<ul style="list-style-type: none"><li>• yhteinen ylläpitäjä</li><li>• yhteinen arvopohja</li><li>• yhteinen historia</li><li>• yhteinen kieli</li><li>• saman tyyppinen toimintatapa tai sama koulutusala</li><li>• organisaatioiden pieni koko</li><li>• murroskohdat, esim. ylläpitäjän tai rehtorin vaihtuminen</li><li>• keskinäinen luottamus ja tuttuus</li><li>• tasa-arvoiset neuvottelutilanteet</li><li>• tosiasioiden tunnustaminen, taloudellinen ahdinko yhdistettynä toiminnan jatkamisen haluun</li><li>• motivoitunut, kehittämishenkinen henkilöstö</li><li>• yhteiset tilat ja hankkeet</li></ul>
Estäviä ja hidastavia tekijöitä
<ul style="list-style-type: none"><li>• poliittisten päättäjien toisistaan eriävät näkemykset, pitkittyvät päätöksentekoprosessit</li><li>• rahoitusjärjestelmän jäykkyys</li><li>• henkilöstön muutosvastarinta ja pelot, tarrautuminen perinteeseen</li><li>• maantieteelliset välimatkat</li></ul>

## 10.

# Yhteenvedo ja johtopäätöksiä

**T**ässä selvityksessä tarkastellaan kuuden tapausesimerkin avulla vapaan sivistystyön ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen muutosta, siihen vaikuttaneita tekijöitä ja sen vaikutuksia esimerkkioppilaitoksissa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kaikissa valituissa esimerkeissä on syntynyt uusi organisaatio, joka järjestää yhtä tai useampaa vapaan sivistystyön muotoa ja lisäksi taiteen perusopetusta, ammatillista koulutusta ja/tai yleissivistävää koulutusta.

**Haastatellut** oppilaitosten ylläpitäjien edustajat katsoivat yhdistämiselle asetettujen tavoitteiden pääosin toteutuneen ja vaikutuksien olleen toivotun suuntaisia. Espoon työväenopiston ja Seurakuntaopiston tapauksissa yhdistämisprosessi on vielä kesken, joten lopulliset tulokset nähdään vasta tulevaisuudessa. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö voi tuottaa myös uusia yhdistely- ja organisointimistarpeita.

Henkilöstön edustajat eivät välttämättä ole olleet mukana tavoitteita asettamassa, ja he arvioivat tuloksia ja vaikutuksia enemmän henkilökohtaisen kokemuksen kautta. Useimmat näkivät yhdistämisellä olleen runsaasti positiivisia vaikutuksia – tai ainakin haastattelutilanteessa niitä haluttiin tuoda esiin. Erityisesti kansanopistojen työntekijät näkivät yhdistymisen väistämättömänä, ”että pysytään kartalla”.

Osassa esimerkkitapauksista uuden oppilaitoksen toiminta oli jo ehditty vakiinnuttaa. Oppilaitokset ovat toimineet uudessa muodossaan 4–8 vuotta ja saatiin kokemuksiin oltiin tyytyväisiä. Näitä ovat Soisalo- ja Kuusamo-opistot ja Närpes vuxeninstitut. Niissä kaikissa oli kyse suhteellisen pienistä organisaatioista, mikä on varmasti helpottanut yhdistämisprosessin hallintaa. Yhdistämisellä haluttiin tasapainottaa vapaan sivistystyön taloutta, päivittää ja kehittää sen toimintaa ja organisointia sekä pelastaa vaikeuksissa olevien vapaan sivistystyön oppilaitosten toiminta. Kaupunki on joko suoraan ylläpitäjänä tai ylläpitäjäyhteisön kautta vaikuttanut määrätietoisesti yhdistämiseen ja opistoilla on rooli kaupungin strategian toteuttamisessa.

**Kuusamossa ja Närpiössä** oli hiipuva kansanopistotoiminta yhdistetty vahvan kansalaisopiston kanssa ja saatu aikaan aikaisempaa toimivampi kokonaisuus, jossa myös kansanopistotoiminnalla on tärkeä funktio. Närpiössä se on maahanmuuttajien koulutus, mutta kansanopiston ylläpito pelkän maahanmuuttajalinjan varassa ei kuitenkaan ole kestävä ratkaisu. Kuusamossa kansanopistotoimintaa on saatu vahvistettua kehittämällä valokuvaus- ja kuvataidekoulutusta yhteistyössä kaupungin kulttuuritoimijoiden kanssa. Varkauden seudulla musiikkiopiston liittäminen yhteen kansalaisopistotoiminnan kanssa syn-

nytti kokonaisuuden, joka oli vahvempi kuin osiensa summa ja jonka avulla voitiin turvata vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen tarjoaminen ja kehittäminen koko yhdistettyjen oppilaitosten vanhalla toiminta-alueella. Myös Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylahti ja Pohjois-Karjalan kesäyliopisto toimi jo vakiintuneella tasolla. Sekin on kooltaan melko pieni yksikkö, vaikka toimii osana isoa koulutuskuntayhtymää. Ratkaisut ovat toimivia omissa yhteyksissään. Hyvin toimivat organisaatiot ovat saaneet myös tunnustusta ja uusia tehtäviä kuten Varkaudessa kulttuuritoimen tehtäviä. Kuusamossa on päästy uudella tavalla mukaan yliopistoyhteistyöhön.

**Kaksi muuta esimerkkiä** edustavat suuria kokonaisuuksia. Sekä Seurakuntaopisto että Espoon työväenopisto ovat omassa lajissaan maan suurimpia vapaan sivistystyön oppilaitoksia. Sekä lähtökohdat että tavoitteet eroavat jossain määrin edellä esitetystä. Prosessit olivat haastatteluja tehtäessä kesken. Kirkkopalvelut ry:n Seurakuntaopistoa koskeva prosessi on pitkä, sillä sen ensimmäinen oppilaitosten yhdistäminen toteutettiin v. 2009 ja toistaiseksi viimeisin toteutuu vuoden 2017 alussa. Tavoitteena on koota samalla arvopohjalla toimivia, mutta yksinään liian heikkoja kansanopistoja yhteen niin, että syntyy sekä vapaan sivistystyön ylläpitämi-

sen että ammatillisen koulutuksen järjestämisen kannalta riittävän vahva monikampuksinen kokonaisuus. Seurakuntaopiston kolme oppilaitosta, iso kansanopisto sekä opintokeskus ja ammattiopisto toimivat kaikilla viidellä kampuksella. Tärkeänä tavoitteena on tässäkin ollut taloudellisen kanto-kyvyn parantaminen. Toiminnan haastavuutta lisäävät mm. maantieteelliset välimatkat sekä organisaation koko ja monien erilaisten työyhteisöjen ja toimintakulttuurien yhteen soveltaminen niin, että käytännöt toimivat saumattomasti.

**Myös Espoon** työväenopisto Omnian yhdistymisprosessi toteutuu vaiheittain, sillä se siirtyi ensin Espoon kaupungin hallusta Espoon seudun koulutuskuntayhtymän haltuun ja toimi Omnian yhteydessä vv. 2015–2016 itsenäisenä oppilaitoksena. Vuoden 2017 alusta työväenopiston toiminnasta tulee uuden monialaisen ja innovatiivisen oppilaitoksen osa. Tässä ei olla pelastamassa yksittäisiä oppilaitoksia, vaan rakentamassa uutta. Taloudellisten hartioiden kasvattamisen lisäksi tavoitellaan ”yhden luukun” koulutuspalvelukonseptin toteuttamista. Espoon seudun koulutuskuntayhtymän kunnianhimoisena tavoitteena on myös ennakoida tulossa olevaa ammatillisen koulutuksen reformia ja vaikuttaa siihen liittyviin ratkaisuihin. Haastattelu-puhe liikkui vielä pitkälle suunnitelmien tasolla.

**Kun rahoitus tulee** eri koulutusalojen järjestelmien mukaan, on suunnittelu ja seuranta hoidettava tarkasti. Monialaisuus on toisaalta mahdollisuus kokonaistulojen ja -kulujen tasa-painottamiseen ja eri koulutusalojen järjestämisedellytysten varmistamiseen kokonaisuutena. Näyttää siltä, että näin on voitu myös jonkin verran kompensoida koulutusrahoituksen leikkausten vaikutuksia. Uudessa oppilaitoksissa vaikuttaa olevan jonkin verran potentiaalia selvittää toimintakykyisinä myös mahdollisista uusista valtiontalouden säästöistä. Luultavaa on kuitenkin, että radikaalit vähennykset koulutuksen valtionosuuksissa aiheuttaisivat uusia muutoksia niiden rakenteisiin ja toimintaan.

Rakenteellisen uudistamisen yhteydessä oppilaitosten toimintaa on järjeistetty, resurssien kohdentumista tarkistettu ja organisaatiomalleja ajantasaistettu. Kuluja on karsittu poistamalla hallinnon päällekkäisiä toimintoja sekä tilojen, henkilöstön ja välineiden yhteiskäytöllä. Murrosvaihetta on yleensä hyödynnetty esimerkiksi tietojärjestelmien päivittämiseen. Uudessa tilanteessa on myös toisaalta syntynyt tarpeita ja toisaalta avautunut mahdollisuuksia pedagogiseen kehittämistyöhön esimerkiksi digioppimisen kehittämisen muodossa. Suunnitteluresursin saamista oppilaitokseen yhdistämisen yhteydessä pidettiin tärkeänä opetuksen uudistamisen ja kehittämisen näkökul-

masta. Ison koulutuksenjärjestäjän yhteydessä toimiminen tarjoaa vapaan sivistystyön opetuksen kehittämislle teknisii välineitii ja tukea.

**Useissa tapauksissa** koulutusalojen välinen yhteistyö, yhteissuunnittelu, yhteisten resurssien käyttö ja työnjaosta sopiminen olivat lisääntyneet, mutta haastattelujen mukaan sillä alueella on vielä käyttämättömiä mahdollisuuksia. Tiimirakenne on mahdollistanut ja edistänyt koulutusmuotojen välistä yhteistyötä, mutta mm. suoritteiden erimitallisuus, järjestämistapojen erilaisuus (mm. opintojen koko- ja osa-aikaisuus) ja henkilöstöryhmien työn eriaikaisuus vaikeuttavat sektorirajat ylittävää yhteistyötä. Koulutusmuodot muodostavat uusien oppilaitosten sisällä hallinnollisesti ja toiminnallisesti enemmän tai vähemmän itsenäiset kokonaisuutensa. Koulustarjonnan suunnitteluvaiheessa tehdään koulutusmuotojen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksissa voidaan valita koulutusten toteuttamisen kannalta järkevin koulutusmuoto, mikä lisää oppilaitosten toiminnan joustavuutta. Oppilaitoksien yhdistäminen on saattanut tuoda kansalaisopiston käyttöön omia tiloja, mikä on jossain määrin vahvistanut tendenssiä opetuksen keskittämiseen.

Monissa oppilaitoksissa koulutuksen volyyymi on kasvanut yhdistymisen jälkeen.

Kahdessa kansalaisopiston ja kansanopiston yhdistelmässä kansalaisopistotoiminta oli kasvanut, mutta kansanopistotoiminnasta oli jouduttu leikkaamaan. Ainakin toisessa on kyse kansanopistosta, jolla ei haastateltavien mukaan yksinään olisi ollut lainkaan toimintaedellytyksiä. Kansalaisopistoja yhdistämällä syntynyt oppilaitos taas oli pystynyt järjestämään koulutusta koko aikaisempien opistojen toiminta-alueella, vaikka olikin joutunut ottamaan viime vuosina tarvittut säästöt kansalaisopistotoiminnasta.

**Yhdistyminen on** vaikuttanut vähemmän yhteistyöhön oppilaitoksen ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Joitain mainintoja oli siitä, että ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden valinta on muuttunut aikaisempaa fokusoidummaksi. Parhaimmillaan eri koulutusalat tuovat omat yhteistyöverkostonsa yhteiseksi resurssiksi, mikä mahdollistaa esimerkiksi vapaalle sivistystyölle kontaktit ammatillisen koulutuksen työelämäverkostoihin. Tärkeille hankkeille on saatu rahoitusta yhteistyöverkoston kanssa toimien. Osa yhdistymisistä on niin tuoreita, että talonsisäinen kehittämistyö lienee etusijalla.

**Haastattelujen mukaan** useimpien oppilaitosten vakinaisen henkilöstön määrä on säilynyt yhdistämisprosessissa entisellään ja henkilökunta on voinut

siirtyä vanhoina työntekijöinä uuteen organisaatioon. Päällekkäisyyksien purkaminen on saattanut johtaa ylimääräisten työntekijöiden irtisanomiseen joissain tapauksissa. Muutosvaiheessa toimenkuvat ovat voineet muuttua ja myös uusia toimenkuvia on voinut syntyä. Uudessa oppilaitoksessa on aikaisempaa enemmän sellaisia henkilöresursseja, joita on mahdollista suunnata aikaisempaa joustavammin. Monessa esimerkkioppilaitoksessa henkilökuntaa on jouduttu vähentämään yhdistämisvaiheen jälkeen, kun toimintaa on jouduttu sopeuttamaan pienentyneiden valtionosuuksien myötä. Oppilaitosten tiukentunut talous on johtanut yhteistoimintaneuvotteluihin tai koulutuslinjojen lopettamiseen ja irtisanomisiin. Henkilökunta on yleensä kokenut kollegojen menettämisen suruna, mutta oppilaitosten yhdistymisen positiivisena, sillä uusi organisaatio on lisännyt kollegasuhteita ja tuonut vakautta oppilaitoksen toimintaan ja työsuhteisiin. Iso organisaatio tarjoaa henkilöstölle myös uralla etenemisen mahdollisuuksia.

**Edistyksellä on ollut** hintansa. Muutosprosessit monine stressitekijöineen ovat olleet valtava ponnistus oppilaitosten työyhteisöille, kun samaan aikaan on hoidettu myös oppilaitoksen perustoiminta. Muutoksen läpiviemiseen ei ole ollut käytettävissä ylimääräisiä resurs-



seja, ja lisäksi valtionosuuksien leikkauksista johtuvat toiminnan karsimisen ja yhteistyöneuvottelujen paineet ovat myös voineet osua samoille vuosille. Joissain tapauksissa stressi on näkynyt työntekijöiden sairastavuutena. Henkilökuntaa olivat rasittaneet myös monikampuksinen työ ja pitkät välimatkat varsinkin alkuvaiheessa. Isossa organisaatiossa asioiden hoito ja päätöksien saaminen on monimutkaisempaa ja hitaampaa kuin pienissä opistoissa. Johtamiseen on pitänyt omaksua aikaisempaa määrätietoisempi ja ”kovempi”, ammattimainen ote, joka voi tuntua vieraalta perinteisessä vapaan sivistystyön ympäristössä.

Haastateltavien mukaan yhdistämällä muodostetut oppilaitokset ovat nykyisellään elinvoimaisempia ja kehittyiskykyisempiä kuin oppilaitokset, joista ne yhdistettiin. Eri koulutusmuotoja on koottu monialaisiksi oppimiskeskuksiksi, jotka palvelevat monipuolisesti paikallisia ja alueellisia sivistystarpeita päivitetyn rakentein ja menetelmin. Uudistuksen yhteydessä on päivitetty johtamisjärjestelmää, henkilöstön rakennetta ja tietohallintoa, järjestetty työtapoja joustavammiksi ja vakautettu taloutta. Uusilla oppilaitoksilla on hyvät edellytykset vastata myös kasvaviin ja uudistuviin tehtäviin. Esimerkit näyttävät haastattelujen pohjalta menestystarinoina, vaikka pro-

sesseihin liittyviä ongelmiakin käsiteltiin. Ongelmat on pääosin ehditty ratkaista. Tässä selvityksessä ei ole etsitty tai analysoitu epäonnistuneita yhdistämisyrityksiä.

**Sekä esimerkkitapausten** että ylläpitäjien ja oppilaitosten lukumääriä koskevien tietojen valossa vapaan sivistystyön oppilaitosverkko on tiivistynyt. Se on edelleen alueellisesti kattava, sillä toimintaa ei ole lopetettu millään alueella. Paikallisesti kattavuudessa voi olla muutoksia, sillä oppilaitosten toiminnan tehostaminen johtaa usein sen keskittämiseen ja palvelujen siirtymiseen kauemmaksi reuna-alueilla asuvien ulottuvilta. Saavutettavuuteen pyritään kuitenkin kiinnittämään huomiota. Esimerkiksi Soisalo-opistossa oli kehitetty keinoja järjestää koulutusta myös kylillä ja osakaskuntien raja-alueilla.

**Tapausesimerkit kertovat** ja vähäiset muutokset koulutuksen ja osallistujien määrissä vahvistavat, että vapaalla sivistystyöllä on kysyntää ja sitä on pystytty edelleen järjestämään hyvin ja paikoin myös lisäämään. Vapaassa sivistystyössä opiskelijat ”äänestävät jaloiltaan”, mikäli koulutus ei vastaa heidän tarpeitaan. Kansalaisopistojen, kesäyliopistojen ja opintokeskusten tilanne on hyvä osallistujien määrien muutoksista päätellen. Esimerkkitapausten kansalaisopis-

to- ja kesäyliopistotoimintaa oli voitu lisätä, mutta Närpes vuxeninstitutin kansanopiston tilanne kuvastaa laajemminkin monen pienen kansanopiston tilannetta: niissä etsitään parhaillaan uutta vapaan sivistystyön tehtävää.

Haastatteluissa nousi esiin usean henkilön huoli vapaan sivistystyön asemasta. Se koettiin isoissa koulutuskominaatioissa alisteiseksi tai vähäarvoisemmaksi muihin koulutusmuotoihin verrattuna. Monialaisessa koulutus-kuntayhtymässä päätöksiä tehdään kaukana vapaan sivistystyön oppilaitostoitinnasta, joka voi näyttäytyä tutkintavoitteisen koulutuksen rinnalla marginaalisena - ja turhana, kun ylläpitäjä tekee uusia koulutusjärjestelyitä. Vapaan sivistystyön näkyvyys monialaisilla kampuksilla koettiin huonoksi. Vapaata sivistystyötä voidaan myös käyttää ison organisaation henkilöstöhallinnon varaventiilinä, kun muiden koulutusmuotojen vakinaisissa työsuhteissa olevien opettajien opetustuntimäärät täytyy saada täyteen. Tämä on huono asia, mikäli se heikentää vapaan sivistystyön opetuksen laatua tai sen oman vakinaisen henkilökunnan kehittämismahdollisuuksia. Huoli vapaan sivistystyön asemasta näyttää olevan ikuisuuskyseminen, mutta alan pitkän linjan ammattilaisten esittämänä se tulisi ottaa vakavasti.

## LÄHTEET

Harju, A. 2016. Selvitys vapaan sivistystyön oppilaitosfuusioista ja yhteistyöverkostoista. Vapaa Sivistystyö ry. 7.6.2016. Haettu 24.11.2016. <http://www.sivistystyo.fi/index.php?k=14730>

Hurskainen, Pönkä, Pönkä. 2015. Kansanopistojen rakenteellisen kehittämisen hanke. Suomen Kansanopistoyhdistys.

Kansalaisopistojen Liitto KoL, Suomen Kuntaliitto, Suomen settlementiliitto. 2009. Kansalaisopistojen toimintakatsaus - oppilaitosten rakenteellisen muutoksen selvittämistä koskeva kysely.

Markkanen, Lang, Lillas, Lovio, Manninen, Takatalo, Kamppi, Pietiläinen, Smeds-Nylund. 2012. Kansalaisopistojen oppilaitos- ja ylläpitäjä rakenteen arviointi. Osaraportti 2: Rakenteellisten muutosten, lakiuudistusten ja oman toiminnan arviointivelvoitteen toteutuminen. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 60

Nyyssölä, Marjaliisa. 2011. Sivistyksen sielunveljet. Etelä-Pohjanmaan vapaan sivistystyön konsortioselvitys.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012 Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014a. Lukiokoulutuksen, ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen sekä vapaan sivistystyön rakenne ja rahoitus uudistuvat. 4.12.2014. Haettu 23.11.2016. [www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/Toisen\\_asteen\\_rakenneuudistus/Liitteet/tiivistelma\\_rakenneuudistus.pdf](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/Toisen_asteen_rakenneuudistus/Liitteet/tiivistelma_rakenneuudistus.pdf)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014b. Vapaan sivistystyön rakenne- ja rahoitustyöryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:25. Haettu 8.12.2016. [www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr25.pdf](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr25.pdf)

Opetusministeriö. 2009a. Ammatillisen koulutuksen järjestäjätieverkon kokoamisen vauhdittamishanke – opetusministeriön suositukset järjestäjätieverkon kehittämiseksi. 2.4.2009. Dnro 5/500/2009.

Opetusministeriö. 2009b. Vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelma 2009–2012. Opetusministeriön asettaman valmisteluryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:12

Opetusministeriö. 2009c. Vapaan sivistystyön ylläpitäjä- ja oppilaitosraken-  
teen kehittäminen 2009–2012. Opetusministeriön kirje 17.6.2009. Dnro 14/040/2008.

Selkee Johanna. 2014. Toisen asteen koulutuksen sekä vapaan sivistystyön rakenneuudistus. Jäsenkysely kunnille ja ammatillisen koulutuksen kuntayhtymille. Kuntaliitto.

Svedlin, Renata. 2011. Framtidsbilder – De svenska folkhögskolornas pilotprojekt hösten 2010. Suomen Kansanopistoyhdistys - Finlands Folkhögskolförening ry

Yrjölä, Pentti . 2011. Kansanopiston vapaata sivistystyötä etsimässä. Selvityshenkilön raportti 30.4.2011.

Suomen Kansanopistoyhdistys.2012. Kansanopistojen ammatillisen koulutuksen selvitys.

Suomen Kuntaliitto. Kuntien ja kaupunkien lukumäärä 1900-2013 (XLS) Kunnat.net.

Suomen Kuntaliitto. 2013. Paras-hanke uudisti ja kehitti sosiaali- ja terveystal-  
velujen rakenteita. Haettu 34.11.2016: [www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2013/03/Sivut/-Paras-hanke-uudisti-rakenteita.aspx](http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2013/03/Sivut/-Paras-hanke-uudisti-rakenteita.aspx)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset [verkojulkaisu]. ISSN=1796-3796. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 26.9.2016]. Saantitapa: [www.stat.fi/til/kjarj/tau.html](http://www.stat.fi/til/kjarj/tau.html)

# LIITTEET

## LIITE 1 HAASTATTELURUNKO

Vapaan sivistystyön rakenteellinen kehittäminen:  
Selvitys vapaan sivistystyön oppilaitosfuusioista  
Vapaa Sivistystyö ry 2016

### HAASTATELURUNGOT

#### A. Ylläpitäjän haastattelurunko

##### OPPILAITOSTEN TOIMINTOJEN YHDISTÄMINEN

###### 1. Lähtötilanne

- ajoittuminen, yhdistämisen syyt, mm.
- mahdolliset yhdistämiseen vaikuttaneet muutokset toimintaympäristössä
- oliko erilaisia vaihtoehtoja
- miksi tämä vaihtoehto valittiin
- toimijat, yhdistettävät oppilaitokset
- tavoitteet ja mitä yhdistämisellä tavoiteltiin, esim. taloudellinen etu, koulutuksellinen etu, synergiaetu, oppilaitoksen pelastaminen konkurssilta

###### 2. Yhdistämisen toteutustapa ja vaiheet, miten prosessi sujui, ketkä kantoivat päävastuun, mitä haasteita ja esteitä esiintyi, mikä helpotti ja edisti toimintaa

###### 3. Tulokset ja tavoitteiden toteutuminen

- hallinnossa
- taloudessa
- opetuksen järjestämisessä ja laadussa
- henkilöstössä
- yhteistyössä

###### 4. Kokemukset: miltä on tuntunut, mistä on oltu erityisen tyytyväisiä, missä petyttiin

###### 5. Syntyikö jotain oppilaitosten yhdistämiseen tai yhteistyöhön liittyviä hyviä käytänteitä, joita haluatte nostaa esiin?

#### B. Henkilöstön haastattelurunko: kohdat 2–5

## LIITE 2 PERUSTIEDOT

Vapaan sivistystyön rakenteellinen kehittäminen:  
 Selvitys vapaan sivistystyön oppilaitosfuusioista  
 Vapaa Sivistystyö ry

1. Oppilaitoksen ja sen ylläpitäjän nimet
2. Oppilaitoksen ylläpitäjän muoto  
 Kunta \_\_\_\_\_  
 Kuntayhtymä \_\_\_\_\_  
 Yhdistys \_\_\_\_\_  
 Säätiö \_\_\_\_\_  
 Osakeyhtiö \_\_\_\_\_  
 Mitkä toimijat muodostavat ylläpitäjän?  
 \_\_\_\_\_
3. Oppilaitoksen toimialue  
 Valtakunnallinen oppilaitos \_\_\_\_\_  
 Alueellinen tai seudullinen oppilaitos \_\_\_\_\_  
 Paikallinen oppilaitos \_\_\_\_\_  
 Minkä kuntien alueilla alueellinen tai seudullinen oppilaitos toimii?  
 \_\_\_\_\_
4. Oppilaitoksen toimipaikkojen sijaintomaakunta/-maakunnat  
 \_\_\_\_\_
5. Oppilaitoksen toimipaikat ja tilat  
 Toimipaikkojen lkm \_\_\_\_\_  
 Pysyväisluonteisten opetuspaikkojen lkm \_\_\_\_\_
6. Opetuskieli  
 suomi \_\_\_\_\_  
 ruotsi \_\_\_\_\_  
 muu kieli, mikä? \_\_\_\_\_

7. Oppilaitoksen tarjoamien koulutusmuotojen opetustuntimäärät vuodessa (arvio 2016)

Kansalaisopistokoulutus \_\_\_\_\_  
Kansanopistokoulutus \_\_\_\_\_  
Kesäyliopistokoulutus \_\_\_\_\_  
Liikunnan koulutuskeskuskoulutus \_\_\_\_\_  
Opintokeskuskoulutus \_\_\_\_\_  
Ammatillinen peruskoulutus \_\_\_\_\_  
Ammatillinen lisäkoulutus \_\_\_\_\_  
Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus (VALMA) \_\_\_\_  
Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA) \_\_\_\_\_  
Perusopetus \_\_\_\_\_  
Perusopetuksen lisäopetus \_\_\_\_\_  
Lukiokoulutus \_\_\_\_\_  
Taiteen perusopetuksen laaja oppimäärä \_\_\_\_\_  
Taiteen perusopetuksen yleinen oppimäärä \_\_\_\_\_  
Avoin yliopistokoulutus \_\_\_\_\_  
Työvoimapoliittinen koulutus \_\_\_\_\_  
Työnantajan tilaama koulutus \_\_\_\_\_  
Muu koulutus, mikä? \_\_\_\_\_  
Muu koulutus, mikä? \_\_\_\_\_

8. Opetushenkilöstön määrä

Rehtorit, lkm \_\_\_\_\_  
Päätoimiset opettajat ja opetuksen suunnittelutehtävissä toimivat, lkm \_\_\_\_\_  
Sivutoimiset opettajat ja muu sivutoiminen opetushenkilöstö, lkm \_\_\_\_\_  
Muu päätoiminen henkilöstö, lkm \_\_\_\_\_  
Muu sivutoiminen henkilöstö, lkm \_\_\_\_\_

9. Henkilöstön työnjako

Vapaan sivistystyön koulutuksessa on oma henkilöstö \_\_\_\_\_  
Vapaan sivistystyön henkilöstön lkm \_\_\_\_\_  
Oppilaitoksen henkilöstön työtehtäviä ei ole jaettu koulutusalojen mukaan \_\_\_\_

## LIITE 3 HAASTATELLUT

### **Espoon työväenopisto Omnia**

Riikka-Maria Yli-Suomu, yksikön johtaja, Omnia  
 Monika Hotanen, suunnittelijaopettaja, kielet ja kulttuuri, Espoon työväenopisto Omnia  
 Emilia Sarja, asiakaspalvelupäällikkö, Espoon työväenopisto Omnia  
 Annukka Wiikinkoski, rehtori, Espoon työväenopisto Omnia

### **Kuusamo-opisto**

Erkki Hämäläinen, sivistystoimenjohtaja, Kuusamon kaupunki  
 Kari Kantola, rehtori, Kuusamo-opisto, koulutuspäällikkö, Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto  
 Arja Kinnunen, koulutussihteeri, Kuusamo-opisto  
 Marja Manninen, siivooja, Kuusamo-opisto  
 Saila Nevala, toimistonhoitaja, Kuusamo-opisto  
 Eila Pulkkinen, koulutussuunnittelija, Kuusamo-opisto  
 Hanna Rieki, koulutussuunnittelija, Kuusamo-opisto

### **Närpes vuxeninstitut**

Hans-Erik Lindqvist, kaupunginjohtaja, Närpiön kaupunki  
 Åsa Snickars, sivistysjohtaja, Närpiön kaupunki  
 Annica Eklund, rehtori, Närpes vuxeninstitut  
 Marika Esch, musiikinopettaja, Närpes vuxeninstitut  
 Annika Makarevitch, maahanmuuttajalinjan vastaava opettaja, Närpes vuxeninstitut

### **Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylahti ja Pohjois-Karjalan kesäyliopisto**

Sanna Hartikainen, koulutuspäällikkö, vapaan sivistystyön koulutus, P-K:n opisto ja ammattiopisto Niittylahti ja P-K:n kesäyliopisto

### **Seurakuntaopisto**

Helena Ahonen, rehtori, Seurakuntaopisto  
 Pirkko Kaartti, opettaja, koulutussuunnittelija, Seurakuntaopisto  
 Helena Markkanen, aluejohtaja, Seurakuntaopisto  
 Veka Ohtamaa, koulutusjohtaja, vapaa sivistystyö, kansanopisto, Seurakuntaopisto  
 Hanna Pulkkinen, vs. kehittämisspäällikkö, koulutuskeskus Agricola, Seurakuntaopisto

### **Soisalo-opisto**

Heikki Alanen, kaupunginvaltuutettu ja kaupunginhallituksen jäsen, Varkauden kaupunki  
 Timo Tuunainen, sivistysjohtaja, toimialajohtaja, Varkauden kaupunki  
 Jorma Pesonen, rehtori, Soisalo-opisto.  
 Marjut Latva-Vesänen, koulutuspäällikkö, Soisalo-opisto  
 Jukka Tuohino, suunnittelijaopettaja, Soisalo-opisto.





AARO HARJU	2 Selvitys vapaan sivistystyön oppilaitosfuusioista ja yhteistyöverkostoista
------------	--

# SISÄLTÖ

---

Johdanto	67
<b>1.</b> Oppilaitosmuotorajat ylittäneet rakenneratkaisut	68
<b>2.</b> Samana oppilaitosmuodon sisällä toteutetut rakenneratkaisut	70
<b>3.</b> Oppilaitosmuotorajat ylittävät alueelliset yhteistyöverkostot	77
<b>4.</b> Oppilaitosmuotojen alueelliset yhteistyöverkostot	80
<b>5.</b> Osaava-yhteistyöhankkeet	84
<b>6.</b> Hallinnolliset yhteistyöratkaisut	85
Yhteinen johtokunta ja rehtori	85
Yhteinen hallinto	86
Yhteinen rehtori	86
Sivistystoimenjohtaja rehtorina	86
Muut ratkaisut	86
<b>7.</b> Opintokeskusten oppilaitosrakenteen muutos	87
<b>8.</b> Esimerkkejä oppilaitosten yhteisistä laatu- ja kehittämishankkeista	88

# JOHDANTO

---

**V**apaaan sivistystyön oppilaitos-rakenne on muuttunut vuosikymmenien kuluessa. Eniten on tapahtunut kansalais- ja työväenopistojen yhdistymisiä. Viime vuosina on menty myös oppilaitosmuutorajojen yli, kun eri oppilaitokset ovat yhdistyneet vapaan sivistystyön kentällä tai ammatillisten oppilaitosten kanssa. Tämä kartoitus paneutuu näihin muutoksiin. Kartoitus ei ole aukoton, mutta antaa hyvän kuvan oppilaitosfuusioista vapaassa sivistystyössä viime vuosikymmeninä ja vuosina.

Kartoitus jakaantuu kuuteen osaan. Ensin kuvataan oppilaitosrajojen yli menneet fuusiot, jotka ovat pisimmälle vietyjä rakenneratkaisuja vapaan sivistystyön kentällä. Sen jälkeen kerrotaan oppilaitosmuotojen sisällä tehdyistä oppilaitosten yhdistymisistä siltä osin kuin fuusiot on saatu selville ilman perusteellista tutkimista. Oppilaitosten nimenmuutoksia ei ole otettu listaukseen mukaan. Sitten esitetään oppilaitosmuutorajat ylittävät alueelliset yhteistyöverkostot, mitä seuraa kuvaus oppilaitosmuotojen sisäisistä yhteistyöverkostoista.

Oppilaitosmuutorajat  
ylittävät alueelliset  
yhteistyöverkostot  
kattavat vain  
osan maata.

Lopuksi kerrotaan esimerkinomaisesti Osaava-yhteistyöstä sekä oppilaitosten yhteisistä laatu- ja kehittämishankkeista. Viimeksi mainitut kuvaukset eivät ole täydellisiä, koska esimerkiksi Osaava-hankkeita on toteutettu reilun viiden vuoden ajan erilaisilla kokoonpanoilla. Ei ollut perusteltua ruveta kuvaamaan niitä kaikkia. Sama koskee Opetushallituksen rahoittamia laatu- ja kehittämishankkeita. Epätäydellisyydestään huolimatta yhteistyöverkostokuvaukset kertovat sen, että vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat kyenneet hyvään yhteistyöhön opettajien täydennyskouluttamisessa sekä toiminnan kehittämisessä ja laaduntamisessa.

## 1.

## Oppilaitosmuotorajat ylittäneet rakenneratkaisut

<b>OPPILAITOS</b> Nimi ja kotipaikka sekä toimintapaikkakunnat	<b>ENTISET OPPILAITOKSET</b> Entisten oppilaitosten nimet	<b>OPETUSALAT</b> Fuusioituneet opetusalat
<b>Ahlman Ammattiopisto</b> Tampere Orivesi	Ahlman Ammattiopisto Oriveden opisto	2. asteen ammatillinen koulutus kansanopistokoulutus
<b>Axxell Utbildning ja Folkhögskolan Axell</b> Helsingfors Esbo Karis/Korsnäs Kristinestad Lovisa Pargas Raseborg Åbo	Cityfolhögskolan/ Finns folkhögskola Finns folkhögskola Karis/Korsnäs kurscenter Lappfärds folkhögskola Östra Nylands folkhögskola Åbolands folkhögskola Yrkesinstitutet Sydväst Åbolands yrkesinstitut	2. asteen ammatillinen koulutus kansanopistokoulutus maahanmuuttajakoulutus
<b>Espoon seudun koulutus- kuntayhtymä Omnia</b> Espoo	Omnian aikuisopisto ja oppisop.yksikkö Espoon työväenopisto Espoon aikuislukio	2. asteen ammatillinen koulutus kansalaisopistokoulutus aikuislukio avoin yliopisto ikäihmisten yliopisto taiteen perusopetus aikuisille
<b>Folkhälsan Utbildning</b> Esbo Vörå	Norralla folkhögskola Norralla idrottsinstitut Solvalla idrottsinstitut	liikuntakoulutus kansanopistokoulutus
<b>Itä-Hämeen opisto</b> Hartola Pertunmaa Symbä	Itä-Hämeen kansanopisto Itä-Hämeen kansalaisopisto	kansanopistokoulutus kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto lukiokoulutus lukioon valmentava koulutus musiikkikoulu
<b>Kuusamo-opisto</b> Kuusamo	Kuusamon kansalaisopisto Kuusamon kansanopisto	kansalaisopistokoulutus kansanopistokoulutus kesäyliopistokoulutus
<b>Kymenlaakson opisto</b> Kouvola	Kymenlaakson kansanopisto Anjalankosken opisto	kansanopistokoulutus kansalaisopistokoulutus
<b>Närpes vuxeninstitut</b> Närpiö	Söff Närpes medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus kansanopistokoulutus taiteen perusopetus 2. asteen ammatillinen koulutus perusopetus

**Näissä oppilaitosfuusioissa on ollut mukana  
21 vapaan sivistystyön oppilaitosta kuluneiden vuosien aikana.**

<b>OPPILAITOS</b> Nimi ja kotipaikka sekä toimintapaikkakunnat	<b>ENTISET OPPILAITOKSET</b> Entisten oppilaitosten nimet	<b>OPETUSALAT</b> Fuusioituneet opetusalat
<b>Oulun Diakoniaopisto</b> Oulu Ylitornio	Oulun Diakoniaopisto Ylitornion kristillinen opisto	2. asteen ammatillinen koulutus kansanopistokoulutus
<b>Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä</b> Joensuu	Pohjois-Karjalan ammattiopisto Niittylahti Pohjois-Karjalan kesäyliopisto Pohjois-Karjalan opisto	1. asteen ammatillinen koulutus kansanopistokoulutus kesäyliopistokoulutus
<b>Porin seudun kansalaisopisto</b> Pori Ulvila Lavia	Porin kaupungin työväenopisto Ulvilan kansalaisopisto Porin kesäyliopisto	kansalaisopistokoulutus kesäyliopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Seurakuntaopisto</b> Helsinki Järvenpää Pieksämäki Ruokolahti	Koulutuskeskus Agricola (ent. Sisälähetysseuran opisto ja Kristillinen opintokeskus) Luther-opisto Partaharjun kansanopisto Jaakkiman kristillinen opisto	kansanopistokoulutus opintokeskuskoulutus 2. asteen ammatillinen koulutus perusopetus ja sen lisäopetus maahanmuuttajakoulutus
<b>Soisalo-opisto</b> Varkaus Heinävesi Joroinen Leppävirta	Varkauden työväenopisto Varkauden kansalaisopisto Heinäveden kansalaisopisto Joroisten kansalaisopisto Leppävirran kansalaisopisto Keski-Savon musiikkiopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Vuolle-opisto</b> Oulu	Oulun seudun kansalaisopisto Pohjola-opisto	kansalaisopistokoulutus kansanopistokoulutus perusopetus ja 10-luokka avoin yliopisto toisen asteen ammatillinen koulutus
<b>Wellamo-opisto</b> Lahti Asikkala Hollola Hämeenkoski Kärkölä Myrskylä Nastola Orimattila Padasjoki	Lahden kansalaisopisto Asikkalan-Padasjoen kansalais-opisto Hollolan kansalaisopisto Nastolan kansalaisopisto Orimattilan kansalaisopisto Taide- ja muotoilukoulu Taika	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus

## 2. Saman oppilaitosmuodon sisällä toteutetut rakenneratkaisut

### KANSALAI SOPISTOT

NYKYINEN OPPILAITOS JA KOTIPAIKKAKUNTA JA TOIMINTAPAIIKKAKUNNAT	ENTISET OPPILAITOKSET	PÄÄKOULUTUSALAT
<b>Autere-opisto</b> Mänttä-Vilppula	Mäntän työväenopisto Vilppulan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Etelä-Karjalan kansalaisopisto</b> Lappeenranta Luumäki Taipalsaari	Saimaan kansalaisopisto Joutsenon kansalaisopisto Lappeenrannan työväen- opisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Euran kansalaisopisto</b> Eura	Euran kansalaisopisto Kiukaisten kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Hiiden opisto</b> Lohja Siuntio Vihti	Lohjan työväenopisto Vihdin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto ikäihmisten yliopiston opintopiiri maahanmuuttajakoulutus
<b>Huittisten seudun kansalaisopisto</b> Huittinen Harjavalta Punkalaidun	Huittisten kansalaisopisto Harjavallan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Inkoon kansalaisopisto / Ingå medborgarinstitut</b>	Inkoon kansalaisopisto Ingå medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus kuvataidekoulu
<b>Joensuun seudun kansalaisopisto</b> Joensuu Kontiolahti Liperi Outokumpu Polvijärvi	Joensuun kansalaisopisto Kontiolahden kansalaisopisto Liperin kansalaisopisto Outokummun opisto Polvijärven kansalaisopisto Enon kansalaisopisto Pyhäselän kansalaisopisto Tuupovaaran kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Jokihelmen opisto</b> Haapavesi Kärsämäki Merijärvi Oulainen Pyhäntä Siikalatva	Haapaveden kansalaisopisto Oulas-opisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus

Parin vuosikymmenen aikana ainakin 164 kansalais- tai työväenopistoa on yhdistynyt 58:ksi kansalais- tai työväenopistoksi.

NYKYINEN OPPILAITOS JA KOTIPAikkAKUNTA JA TOIMINTAPAikkAKUNNAT	ENTISET OPPILAITOKSET	PÄÄKOULUTUSALAT
<b>Jokilatvan opisto</b> Haapajärvi Nivala Pyhäjärvi Reisjärvi	Haapajärven kansalaisopisto Nivalan kansalaisopisto Pyhäjärven kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus kuvataidekoulu käsityökoulu
<b>Jyväskylän kansalaisopisto</b> Jyväskylä Luhanka Muurame Uurainen	Jyväskylän kaupungin työväenopisto Jyväskylän maalaiskunnan kansalaisopisto (ja sen alueella aikaisemmin myös toimineet Säynätsalon, Tikkakosken ja Vaajakosken työväenopistot) Pohjois-Päijänteen kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
<b>Jämsän työväenopisto</b> Jämsä Kuhmoinen	Jämsän työväenopisto Jämsänkosken työväenopisto Kuoreveden kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
<b>Järvilakeuden kansalaisopisto</b> Evijärvi Kauhava Lappajärvi	Järvisseudun kansalaisopisto Kauhavan-Härmän kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
<b>Järvi-Pohjanmaan kansalaisopisto</b> Alajärvi Soini Vimpeli	Alajärven kansalaisopisto Lehtimäen ja Soinin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto kuvataidekoulu käsityökoulu
<b>Järvi-Saimaan kansalaisopisto</b> Sulkava Juva Rantasalmi	RaJuPuSu-opisto (ent. Rantasalmen, Juvan, Puumalan ja Sulkavan kansalaisopistot) Puumalan ko erosi omaksi opistoksi 2013	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Kaskikuusen kansalaisopisto</b> Lapinlahti	Lapinlahden kansalaisopisto Varpaisjärven kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto

<b>NYKYINEN OPPILAITOS JA KOTIPAikkAKUNTA JA TOIMINTAPAikkAKUNNAT</b>	<b>ENTISET OPPILAITOKSET</b>	<b>PÄÄKOULUTUSALAT</b>
<b>Kemin työväenopisto</b> Kemi	Kemin työväenopisto Kemin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
<b>Kimitoöns vuxeninstitut</b> Kimitoön	Dragsfjärds arbetarinstitut Kimitobygdens medborgar- institut	kansalaisopistokoulutus lasten kuvataidekoulu
<b>Kivalo-opisto</b> Kemi Keminmaa Simo Tervola	Kemin työväenopisto Keminmaan kansalaisopisto Simon ja Kuivaniemen kansalaisopisto Tervolan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Kokkolan seudun opisto / Karlebynejdens institut</b> Kokkola	Kokkolan työväenopisto Karleby medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus lasten ja nuorten kuvataidekoulu
<b>Kotkan opisto</b> Kotka	Kotkan työväenopisto Toukolan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
<b>Kouvolan kansalaisopisto</b> Kouvola	Kouvolan kaupungin kansalaisopisto Elimäen kansalaisopisto Kuusankosken kaupungin työväenopisto Valkealan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Kuopion kansalaisopisto</b> Kuopio Juankoski Kaavi Rautavaara Tuusniemi	Kuopion kansalaisopisto Karttulan-Tervon kansalaisopisto Koillis-Savon alueopisto (ent. Juankosken, Kaavin ja Rautavaaran kansalaisopistot) Tuusniemen kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
<b>Kurikan kansalaisopisto</b> Kurikka	Kurikan kansalaisopisto Jalasjärven kansalaisopisto Jurvan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Lakeudenportin kansalaisopisto</b> Alavus Kuortane Töysä Ähtäri	Alavuden kansalaisopisto Kuortaneen kansalaisopisto Ähtärin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus



<b>NYKYINEN OPPILAITOS JA KOTIPAIKKAKUNTA JA TOIMINTAPAIKKAKUNNAT</b>	<b>ENTISET OPPILAITOKSET</b>	<b>PÄÄKOULUTUSALAT</b>
<b>Lieksan kansalaisopisto</b> Lieksa	Lieksan kansalaisopisto Lieksan-Pielisjärven työväenopisto	kansalaisopistokoulutus
<b>Linnalan opisto</b> Savonlinna Enonkoski Kerimäki Kesälahti Punkaharju	Linnalan opisto Puruvesi-opisto	kansalaisopistokoulutus
<b>Loimaan työväenopisto</b> Loimaa	Loimaan työväenopisto Alastaron kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Meän opisto</b> Ylitornio Pello	Ylitornion kansalaisopisto Pellon kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Mikkelin kansalaisopisto</b> Mikkeli Hirvensalmi Ristiina	Mikkelin kaupungin kansalaisopisto Ristiinan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
<b>Oriveden seudun kansalaisopisto</b> Orivesi Juupajoki	Oriveden seudun kansalaisopisto Oriveden työväenopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Oulu-opisto</b> Oulu	Oulun työväenopisto Haukiputaan kansalaisopisto Kiiminkijoen opisto Oulunsalon kansalaisopisto Oulunsalon taidekoulu	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto liikuntakoulu
<b>Petäjä-opisto</b> Parkano Honkajoki Kankaanpää Karvia Kihniö Lavia Pomarkku	Parkanon kansalaisopisto Kankaanpään kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Pieksämäen seutuopisto</b> Pieksämäki	Pieksämäen työväenopisto Siilin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus

NYKYINEN OPPILAITOS JA KOTIPAIKKAKUNTA JA TOIMINTA-PAIKKAKUNNAT	ENTISET OPPILAITOKSET	PÄÄKOULUTUSALAT
<b>Pirkan opisto</b> Nokia Lempäälä Pirkkala Vesilahti	Nokian työväenopisto Lempäälä-opisto Pirkkala-opisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto ikäihmisten yliopiston opintopiiri
<b>Porvoon kansalaisopisto / Borgå medborgarinstitut</b> Porvoo Askola	Porvoon kansalaisopisto Borgå medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus ikäihmisten yliopisto
<b>Puruvesi-opisto</b> Savonlinna Enonkoski Kerimäki Kesälahti Punkaharju	Savonlinnan kansalaisopisto Puruveden kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
<b>Puulan seutuopisto</b> Joutsa Kangasniemi Toivakka	Joutsan kansalaisopisto Kangasniemen kansalaisopisto Toivakan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Raaseporin kansalaisopisto / Medborgarinstitutet Raseborg</b> Raasepori	Ekenäs medborgarinstitut Karjaan kaup. suomenk. kansalaisopisto Karis svenska medborgarinstitut Pohjan työväenopisto Tenala-Bromarf medborgar- institut	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Raision työväenopisto</b> Raisio Masku Mynämäki Nousiainen Rusko	Raision työväenopisto Mynämäen seudun kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Revontuli-Opisto</b> Kittilä Enontekiö Sodankylä	Kittilän kansalaisopisto Enontekiön kansalaisopisto Sodankylän kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Ruukin kansalaisopisto</b> Siikajoki	Ruukin kansalaisopisto Paavolan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
<b>Salon kansalaisopisto</b> Salo	Salon kansalaisopisto Halikon kansalaisopisto Perniön kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto avoin ammattikorkeakoulu ikäihmisten yliopisto maahanmuuttajakoulutus

<b>NYKYINEN OPPILAITOS JA KOTIPAIKKAKUNTA JA TOIMINTAPAIIKAKUNNAT</b>	<b>ENTISET OPPILAITOKSET</b>	<b>PÄÄKOULUTUSALAT</b>
<b>Sastamalan Opisto</b> Sastamala Kiikoinen	Vammalan opisto Äetsän kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
<b>Sipoon kansalaisopisto / Sibbo medborgarinstitut</b> Sipoo	Sipoon suomalainen kansalaisopisto Sibbo svenska medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto
<b>Sisä-Savon kansalaisopisto</b> Suonenjoki Rautalampi Tervo Vesanto	Suonenjoen kansalaisopisto Suonenjoen työväenopisto Iisveden työväenopisto	kansalaisopistokoulutus ammattillinen lisäkoulutus
<b>Sotkamon kansalaisopisto</b> Sotkamo Kuhmo	Sotkamon kansalaisopisto Kuhmon kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
<b>Suomenselän kansalaisopisto</b> Kinnula Lestijärvi Toholampi	Kinnulan kansalaisopisto Toholammin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
<b>Tampereen seudun työväenopisto</b> Tampere Ylöjärvi	Tampereen työväenopisto Ylöjärven työväenopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Vaasa-opisto</b> Vaasa Isokyrö Laihia Vähäkyrö	Vaasan työväenopisto Kyrönmaan opisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Vakka-Suomen kansalaisopisto</b> Laitila Kustavi Pyhäranta Taivassalo Uusikaupunki Vehmaa	Laitilan-Pyhärannan kansalaisopisto Uudenkaupungin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin korkeakoulu ikäihmisten yliopiston opintopiiri
<b>Valkeakoski-opisto</b> Valkeakoski Akaa Kangasala Pälkäne Urjala	Valkeakosken Työväenopisto Akaan Opisto (Toijalan kansalaisopisto, Viialan työväenopisto, Urjalan-Kylmäkosken kansalaisopisto) Kangasala-Opisto Pälkäneen seudun kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto senioriakatemia

NYKYINEN OPPILAITOS JA KOTIPAIKKAKUNTA JA TOIMINTAPAIKKAKUNNAT	ENTISET OPPILAITOKSET	PÄÄKOULUTUSALAT
<b>Vanajaveden Opisto</b> Hämeenlinna Hattula Janakkala	Hämeenlinnan kansalaisopisto Parolan seudun kansalaisopisto Hauhon kansalaisopisto Janakkalan kansalaisopisto Kalvolan kansalaisopisto Lammin kansalaisopisto Rengon kansalaisopisto Tuuloksen kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus sirkuskoulu maahanmuuttajakoulutus
<b>Viitaseudun opisto</b> Pihtipudas Viitasaari	Pihtiputaan kansalaisopisto Viitasaaren kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
<b>Väståbolands medborgarinstitut</b> Pargas	Pargas-Nagu medborgarinstitut Skärgårdshavets medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus kuvataidekoulu
<b>Äänekosken kansalaisopisto</b> Äänekoski	Äänekosken kansalaisopisto Suolahden työväenopisto	kansalaisopistokoulutus

## KANSANOPISTOT

NYKYINEN OPPILAITOS JA KOTIPAIKKAKUNTA JA TOIMINTAPAIKKAKUNNAT	ENTISET OPPILAITOKSET	PÄÄKOULUTUSALAT
<b>Borgå folkakademi</b> Borgå	Borgå folkhögskola Svenska folkakademin	kansanopistokoulutus maahanmuuttajakoulutus
<b>Kiljavan opisto</b> Nurmijärvi Kirkkonummi Tampere Vaasa Oulu Kuopio Helsinki	Kiljavan opisto Siikaranta-opisto Voionmaan opisto	kansanopistokoulutus ammattillinen lisäkoulutus
<b>Evangeliska folkhögskolan i Svenskfinland</b> Vasa Hangö	Evangeliska folkhögskolan i Österbotten Evangelista folkhögskolan i Södra Finland	kansanopistokoulutus maahanmuuttajakoulutus

Vuosien varrella muutama kansanopisto on lakkautettu. Niitä ei ole listattu tähän, koska kyseessä ei ole ollut oppilaitosfuusio.

### 3. Oppilaitosmuotorajat ylittävät alueelliset yhteistyöverkostot


ALUE	MUKANA OLEVAT TAHOT	YDINTOIMINNOT
<b>Itä-Suomi</b>		
<b>Itä-Suomen vapaan sivistystyön yhteistyöelin</b>	Vapaan sivistystyön oppilaitosmuodot ja oppilaitokset Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan entisten läänien alueelta	Vapaan sivistystyön päivät Tiedonvaihtofoorumi
<b>Etelä-Pohjanmaa</b>		
<b>Eteläpohjalaisen vapaan sivistystyön konsortio</b>	Etelä-Pohjanmaan opisto, Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto, Järvi-Pohjanmaan kansalaisopisto, Kauhajoen evankelinen opisto, Lakeudenportin opisto, Lapuan kansalaisopisto, Lapuan kristillinen opisto, Lehtimäen opisto, OK-opintokeskuksen Seinäjoen toimisto, Seinäjoen kansalaisopisto	Maakunnan sivistystarpeen kartoitus Yhteiset kehittämishankkeet Sivistysfoorumit
<b>Varsinais-Suomi</b>		
<b>Turun vapaan sivistystyön verkosto</b>	Turun suomenkielinen työväenopisto, Åbo svenska arbetarinstitut, Auralan kansalaisopisto, Paasikivi-opisto, Turun kristillinen opisto, Turun kesäyliopisto, OK-opintokeskuksen Turun toimisto	Yhteiset tapaamiset Seminaarit ja tilaisuudet Pop up -päivät Hansakorttelissa
<b>Fria bildningsträff i Åboland</b>	Åbo arbis, Folkhögskolan axsell, Skärgårdens kombi, Kimitoöns vuxeninstitut, Studiecentralen SFV	Yhteiset tapaamiset noin kaksi kertaa/lukuvuosi
<b>Keski-Pohjanmaa</b>		
<b>Kvarnen</b>	Kronoby folkhögskola, Kronoby medborgarinstitut	Yhteinen hallinto ja johto
<b>Keski-Karjala</b>		
<b>Keski-Karjalan toisen asteen oppilaitosten rehtoriverkosto</b>	Keski-Karjalan toisen asteen oppilaitokset, Keski-Karjalan kansalaisopisto, Kiteen evankelinen kansanopisto, Tohmajärven kansalaisopisto	Säännölliset rehtoritapaamiset
<b>Kainuu</b>		
<b>Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmä</b>	Kaukametsän opisto, Kainuun opisto	Aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen koordinaointi

ALUE	MUKANA OLEVAT TAHOT	YDINTOIMINNOT
<b>Päijät-Häme</b>		
<b>Lahden seudun yhteistyöverkosto</b>	Diakonia-instituutti, Harjulan kansalaisopisto, Lahden kansanopisto, Perheniemen opisto	Yhteinen Osaava-hanke Yhteinen suunnittelutyö Benchmarking
<b>Pirkanmaa</b>		
<b>Pirkanmaan oppiva vapaan sivistystyön verkosto</b>	Ahjolan kansalaisopisto, Hämeenkyrön kansalaisopisto, Ikaalisten kansalaisopisto, Oriveden opisto (nyk. Ahlman), Oriveden seudun kansalaisopisto, Pirkan opisto, Tampereen kesäyliopisto, Tampereen seudun työväenopisto	Yhteinen Osaava-hanke
<b>Pirkanmaan SVV-verkosto</b>	Tampereen yliopiston aikuiskasvatusyksikkö, Tampereen seudun työväenopisto, Ahjolan kansalaisopisto, Murikka-opisto, OK-opintokeskuksen Tampereen toimisto	SVV-tutkimusohjelman puitteissa syntynyt tutkimuksellinen opintopiiri ja yhteistyöverkosto
<b>Uusimaa</b>		
<b>Pääkaupunkiseudun vapaan sivistystyön oppilaitosverkosto</b>	Pääkaupunkiseudun kunnalliset kansalaisopistot Helsingin yksityiset kansalaisopistot Helsingin kansanopistot Valtakunnalliset opintokeskukset	Maahanmuuttajakoulutus Markkinointi
<b>Ruotsinkielisten opistojen yhteistyöverkosto Itä-Uudellamaalla</b>	Porvoon kansalaisopisto/ Borgå medborgarinstitut Sipoon kansalaisopisto/ Sibbo medborgarinstitut Valkon kansalaisopisto Borgå Folkakademi	Yhteinen avoimen yliopiston tarjonta Osaava-Kunnig-hankkeen koordinointi Yhteistapaamiset Benchmarking
<b>Valtakunnallinen verkosto</b>		
<b>Setlementtiopistojen verkosto</b>	16 kansalaisopistoa ja kaksi kansanopistoa eri puolilla maata	Toiminnan yhteinen kehittäminen Hankeyhteistyö
<b>T-opistot</b>	9 ammattiyhdistys- ja työväenliiketaustaista opistoa ja opintokeskusta eri puolilla maata	Yhteiset koulutusohjelmat Laadunarviointi Markkinointi Henkilöstön kehittäminen

**Y**hteinen alueellinen vaikuttamistyö on pisimmällä Itä-Suomessa, jossa toimii Itä-Suomen vapaan sivistystyön yhteistyöelin. Se on epävirallinen verkosto ilman juridista muotoa, joka on toiminut säännöllisesti vuodesta 2006 lähtien. Tämän yhteistyöelimen toiminnassa ovat mukana vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuodot ja niiden alueelliset yhteenliittymät entisten Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan läänien alueelta. Itä-Suomen aluehallintovirasto on vahvasti mukana verkostossa ja toimii monella tapaa yhteen nivovana liimana. Ryhmässä on myös liikunnan koulutuskeskusten ja Kansanopistoyhdistyksen edustus. Vapaa Sivistystyö ry:n suunnittelija toimii mukana yhteistyöelimen toiminnassa. Verkoston järjestämät suositut vapaan sivistystyön päivät ovat olleet merkittävin yhteistyömuoto.

**Toinen merkittävä** oppilaitosmuotorajat ylittävä verkosto on Eteläpohjalaisen vapaan sivistystyön konsortio, joka koottiin vuonna 2011. Sopimuksenvaraiseen yhteistyöhön siirryttiin vuonna 2013. Konsortion lähtökohtana on yhteistyössä vastata alueen asukkaiden sivistystarpeisiin maakunnallisesti sekä toteuttaa yhteisiä kehittämishankkeita ja sivistysseminaareja.

**Muita laajoja verkostoja** ovat Helsingin seudun kunnallisten ja yksityisten vapaan sivistystyön oppilaitosten yhteistyöverkosto, Turun vapaan sivistystyön työryhmä, Lahden seudun yhteistyöverkosto ja Pirkanmaan oppiva vapaan sivistystyön verkosto. Oma lukunsa on valtakunnallinen settlementtipistojen yhteistyöverkosto 16 kansalaisopiston ja kahden kansanopiston kesken.



**Kattava alueellinen yhteistyö olisi koko toimialan etu.**

**Toisen tyyppistä yhteistyötä** edustaa Kruunupyyn ja Kainuun malli. Kruunupyssä kansalaisopiston ja kansanopistolla on yhteinen johto ja hallinto, ja Kainuussa kansalaisopistolla ja kansanopistolla on pysyvä yhteistyöryhmä.

Omanlaisensa alueellinen yhteistyömuoto on vapaan sivistystyön tutkimuksen alueellinen yhteistyöverkosto Tampereen seudulla.

**Alueelliset yhteistyöverkostot** ovat kaikki syntyneet omista alueellisista tarpeista, minkä vuoksi niiden rakenteet ja toiminnan sisällöt ovat erilaiset.

Oppilaitosmuotorajat ylittävät alueelliset yhteistyöverkostot kattavat vain osan maata. Tähän asiaan on päätetty paneutua Vapaa Sivistystyö ry:n toimesta vuosina 2016 ja 2017. Kattava alueellinen yhteistyö olisi koko toimialan etu.

## 4.

# Oppilaitosmuotojen alueelliset yhteistyöverkostot

ALUE	MUKANA OLEVAT TAHOT	YDINTOIMINNOT
<b>Uusimaa</b>		
<b>Helsingin kansalaisopistojen yhteistyöverkosto</b>	Etelä-Helsingin kansalaisopisto Toimela, Helsingin aikuisopisto, Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto, Helsingfors stads svenska arbetarinstitut, Kalliolan kansalaisopisto	Rehtoritapaamiset Ajatusten ja ideoiden vaihtaminen
<b>Pääkaupunkiseudun kunnallisten kansalaisopistojen yhteistyöverkosto</b>	Esbo arbetarinstitut, Espoon työväenopisto, Helsingfors stads svenska arbetarinstitut, Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto, Kauniaisten kaupungin kansalaisopisto, Vantaan aikuisopisto	Rehtoritapaamiset Ilmonet-yhteistyö Yhteinen hallinto-ohjelma
<b>Uudenmaan kansalaisopistojen rehtoriverkosto</b>	Uudenmaan kansalaisopistot	Pari rehtoritapaamista vuodessa Uudenmaan opistoseminaari vuosittain
<b>Kuuma-kuntien kansalaisopistoverkosto Keski-Uudellamaalla</b>	Hyvinkään opisto, Jokelan kansalaisopisto, Järvenpään opisto, Keravan opisto, Nurmijärven opisto	Yhteistapaamiset
<b>Varsinais-Suomi</b>		
<b>Ilo oppia -opistoverkosto Turun seudulla</b>	Auralan kansalaisopisto, Auranlaakson kansalaisopisto, Kaarinan kansalaisopisto, Lieto-opisto, Loimaan työväenopisto, Naantalın opisto, Paimion opisto, Raision työväenopisto	Yhteistapaamiset
<b>SaLaVa-opistoverkosto</b>	Auranlaakson kansalaisopisto, Loimaan työväenopisto, Salon kansalaisopisto, Vakka-Suomen kansalaisopisto	Yhteistapaamiset
<b>Yhteistyöverkosto Varsinais-Suomessa</b>	Salon kansalaisopisto, Somero-opisto, Vakka-Suomen kansalaisopisto, Turun suomenkielisen työväenopisto	Osaava-hankkeen ympärille muodostunut yhteistyöverkosto



<b>Satakunta</b>		
<b>Kansalaisopistojen verkosto</b>	Euran kansalaisopisto, Huittisten seudun kansalaisopisto, Kokemäen kansalaisopisto, Merikarvian kansalaisopisto, Otsolan kansalaisopisto, Porin seudun kansalaisopisto, Petäjä-opisto, Rauman kansalaisopisto	Yhteistapaamiset Yhteiset tilaisuudet Koulutusyhteistyö
<b>Häme</b>		
<b>Kanta-Hämeen seudun kansalaisopistojen yhteistyöverkosto</b>	Hausjärven kansalaisopisto, Hyvinkään kansalaisopisto, Hämeen kesäyliopisto, Jokiläänin kansalaisopisto, Lopen kansalaisopisto, Riihimäen kansalaisopisto, Wahren-opisto, Vanajaveden Opisto	Yhteistapaamiset Yhteisten projektien toteuttaminen
<b>Keski-Pohjanmaa</b>		
<b>Norra Ligan</b>	Kvarnen, Jakobstad svenska arbetarinstitut, Karleby nejdens institut svenska enhet, Nykarleby arbis, Pedersöre medborgarinstitut	Osaava-Kunnig-hankkeen koordinointi Yhteistapaamiset Benchmarking Yhteiset projektit
<b>Pohjanmaa</b>		
<b>Rektorsrådet</b>	Korsholm vuxeninstitut, Vasa arbis, Kristinestads medborgarinstitut, Närpes vuxeninstitut, Malax-Korsnäs medborgarinstitut, Vörå-Maxmo medborgarinstitut	Osaava-Kunnig-hankkeen koordinointi Yhteistapaamiset Benchmarking Yhteiset projektit
<b>Etelä-Karjala</b>		
<b>Saimaan seudun kansalaisopistojen yhteistyöverkosto</b>	Imatran kansalaisopisto, Järvi-Saimaan kansalaisopisto, Lappeenrannan kansalaisopisto, Mikkelin kansalaisopisto, Mäntyharjun kansalaisopisto, Pieksämäen kansalaisopisto, Puumalan kansalaisopisto, Savonlinnan kansalaisopisto, Varkauden kansalaisopisto	Rehtorien tapaamiset
<b>Etelä-Savo</b>		
<b>Mikkelin seudun kansalaisopistojen yhteistyöverkosto</b>	Mikkelin kansalaisopisto, Mäntyharjun kansalaisopisto, Pieksämäen seutuopisto	Yhteisten nettiympäristöjen tuottaminen

<b>Keski-Suomi</b>		
<b>Kansanopistojen yhteistyörengas</b>	Alkio-opisto, Jyväskylän kristillinen opisto, Iso Kirja -opisto, Jämsän kristillinen kansanopisto, Karstulan evankelinen opisto, Keski-Suomen opisto	Yhteistyökoukset
<b>Keski-Suomen opistopiiri</b>	Hankasalmen kansalaisopisto, Jyväskylän kansalaisopisto, Jyväskylän kansalaisopisto, Jämsän työväenopisto, Karstulan kansalaisopisto, Keuruun kansalaisopisto, Laukaan kansalaisopisto, Lievestuoreen kansalaisopisto, Puulan seutuopisto, Saarijärven kansalaisopisto, Suomenselän kansalaisopisto, Viitaseudun opisto, Äänekosken kansalaisopisto	Koulutus Tapahtumat Edunvalvonta
<b>Pohjois-Pohjanmaa</b>		
<b>Meri-Pohjolan opistopiiri</b>	Iin kansalaisopisto, Jokihelmen kansalaisopisto, Jokilatvan kansalaisopisto, Kalajoen kansalaisopisto, Kempeleen kansalaisopisto, Kuusamon kansalaisopisto, Lakeuden kansalaisopisto, Oulujoki-opisto, Oulujärven kansalaisopisto, Oulu-opisto, Pudasjärven kansalaisopisto, Raahen opisto, Ruukin kansalaisopisto, Taivalkosken kansalaisopisto, Vuolle-opisto, Ylivieskan seudun kansalaisopisto	Yhteinen kehittämistyö ja edunvalvonta Kaamosseminaari yhteistyössä Lapin opistopiirin kanssa
<b>Lappi</b>		
<b>Lapin opistopiiri</b>	Inarin kansalaisopisto, Kemijärven kansalaisopisto, Kivalo-opisto, Kolariin kansalaisopisto, Meän opisto, Muonion kansalaisopisto, Posion kansalaisopisto, Ranuan kansalaisopisto, Revontuli-Opisto, Rovaniemen kansalaisopisto, Rovaniemen kaupungin kansalaisopisto, Sallan kansalaisopisto, Tornion kansalaisopisto, Utsjoen kansalaisopisto	Yhteinen kehittämistyö ja edunvalvonta Kaamosseminaari yhteistyössä Meri-Pohjolan opistopiirin kanssa

**K**ansalaisopistoilla on kautta maan alueellisia yhteistyöryhmiä, jotka toimivat säännöllisesti. Ne ovat ennen muuta tapaamis- ja tiedonvaihtoorumeita. Jonkin verran on koulutusyhteistyötä ja hankeyhteistyötä.

**Pääkaupunkiseudun** kunnallisilla opistoilla tärkeänä yhteistyön tuloksena on syntynyt yhteinen ilmoittautumisportaali, Ilmonet ([www.ilmonet.fi](http://www.ilmonet.fi)). Lisäksi pääkaupunkiseudun kunnallisilla opistoilla on käytössään yhteinen sähköinen hallinto-ohjelma. Opistot tekevät myös yhteistä kehittämistyötä ja markkinointia.

**Keskisen ja pohjoisen** Suomen kansalaisopistojen opistopiireillä on pitkä historia. Ne ovat toimineet tiiviinä yhteistyöverkostona jo silloin, kun verkostoituminen ei ollut kaikkien huuililla.

**Kansanopistojen** vakiintunut yhteistyöverkosto toimii Keski-Suomessa. Lisäksi kansanopistoilla on valtakunnallisia yhteistyöverkostoja, esimerkiksi herännäis-, lestadiolais- tai evankelisilla kansanopistoilla. Grundtvigilaisten kansanopistojen G-verkosto toimi myös muutaman vuoden ajan.

Tärkeänä yhteistyön tuloksena on syntynyt yhteinen ilmoittautumisportaali, Ilmonet

**Alueellisten yhteistyöverkostojen** toimintaan on vaikuttanut jonkin verran opintokeskusten aluetoimistojen lukumäärän väheneminen viime vuosina. Kansan Sivistystyön Liitto on lakkauttanut kaikki aluetoimistot (Joensuu, Jyväskylä, Kemi, Kuopio, Lahti, Pori, Tampere, Turku ja Vaasa). Keskustoimiston lisäksi työntekijöitä toimii nykyisin vain Tampereella ja Oulussa. Opintokeskus Sivis on lakkauttanut Jyväskylän, Rovaniemen ja Seinäjoen aluetoimistot ja Opintokeskus Kansalaisfoorumi Lappeenrannan, Lapinlahden ja Seinäjoen aluetoimistot.

## 5.

### Osaava-yhteistyöhankkeet

**O**saava-hankeyhteistyö on ollut merkittävä yhteistyön virittäjä vapaan sivistystyön oppilaitoskentässä. Lähes kaikissa maakunnissa on toteutettu puolen vuosikymmenen aikana lukuisia Osaava-hankkeita erilaisilla oppilaitoskokoonpanoilla ja erilaisilla ohjelmasisällöillä.

**Osaava-hankkeiden** perustarkoituksena on ollut opettajien täydennyskouluttaminen. Täydennyskoulutuksen rinnalla laatutyö ja benchmarking ovat olleet hankkeiden täydentäviä teemoja.

Osaava-hankkeet ovat olleet pääosin kansalaisopistojen yhteishankkeita. Joissakin maakunnissa mukana on ollut kansanopistoja ja kesäyliopistoja. Harvinaisempia ovat olleet hankkeet, joissa kumppaneina on ollut myös ammatillisia oppilaitoksia. Eräissä tapauksissa vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat olleet mukana kaupungin hallinnoimassa yleissivistävän koulutuksen Osaava-hankkeessa.

Seuraavassa on muutama esimerkki Osaava-hankkeista.

**Suomen suurimmassa** Osaava-hankkeessa ”Opet oppii” on koulutettu lähes 1500 pääkaupunki-seudun kunnallisten kansalaisopistojen päätoimista ja tuntiopettajaa vuosien varrella. Vuonna 2015 hanke verkostoitui Helsingin yksityisten kansalaisopistojen Osaava Helsinki-hankkeen kanssa. Hankkeet toteuttavat yhdessä koulutuksia ja kehittämistyötä.

**Itä-Suomessa toimi** DigiOsaava vapaa sivistystyö -hanke. Hankkeen tavoitteena oli avata digitalisoituminen toimijoille mahdollisuutena kehittää omaa työtään ja edistää opiskelijoiden oppimista sekä pitää kynnyks digiympäristön hyö-

dyntämiseen matalana. DigiOsaava vapaa sivistystyö -hankkeella vastattiin oppilaitosten toiminta-alueiden kasvamiseen erityisesti kuntien yhdistymisen seurauksena ja opintojen alueellisen saatavuuden varmistamiseen. Hanke antoi valmiuksia oppilaitostasolla kohdata uudet digitalisoitumisen haasteet ja mahdollisuudet.

**Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla** toimii laaja Osaava-yhteistyö. Hankkeen nimi on *Tuntiopettajasta kansansivistäjäksi*, ja siinä on mukana erilaisia vapaan sivistystyön oppilaitoksia sekä myös musiikkiopistoja ja tanssikoulu Etelä-Pohjanmaalta ja Vaasan seudulta. Hankeverkosto on laajentunut vuosi vuodelta. Hankkeen täydennyskoulutusten teemoja ovat mm. tieto- ja viestintätekniikan sekä sosiaalisen median hyödyntäminen opistotyössä, pedagogisen osaamisen lisääminen sekä työhyvinvoinnin edistäminen.

**Kymenlaaksossa** on toiminut useita Osaava-hankkeita vuodesta 2011 lähtien. Aluksi hankkeet koskivat Kouvolan oppilaitoksia, mutta sittemmin laajemmin Kymenlaaksoa. Niiden toteuttamisessa on ollut mukana Kouvolan eri oppilaitoksia sekä naapurikaupunkien kansalaisopistoja ja kansanopisto. Sisältöinä ovat olleet henkilöstön osaamiskartoitukset ja osaamisen tunnustaminen, itsearviointijärjestelmän käyttöönotto, opetushenkilöstön pedagogisen osaamisen parantaminen, dialogisuuden lisääminen ja sähköisten työkalujen kehittäminen.

## 6.

### Hallinnolliset yhteistyöratkaisut

**V**apaan sivistystyön oppilaitokset ovat yhdistäneet hallintoja keskenään tai muiden oppilaitosten kanssa. Oppilaitokset tai niiden ylläpitäjät ovat käyttäneet erilaisia vaihtoehtoja, joilla voimavaroja on koottu ja hallintoa tiivistetty. Seuraavassa on ryhmitelty tyypillisimmät ratkaisut.

#### Yhteinen johtokunta ja rehtori


Porin seudun kansalaisopistolla ja Porin kesäyliopistolla on yhteinen hallinto ja rehtori. Hallinto kuuluu Porin kaupungin sivistystoimeen.

Keuruun kansalaisopistolla ja Läntisen Keski-Suomen musiikkiopistolla on yhteinen johtokunta ja rehtori.

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä ylläpitää Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylahtea ja Pohjois-Karjalan kesäyliopistoa. Oppilaitoksilla on yhteinen hallinto ja rehtori.

Kuusamon kansalaisopiston ja kansanopiston ylläpitäjänä toimii Kuusamo-opiston kannatusyhdistys. Oppilaitoksilla on yhteinen johtokunta. Kuusamo-opiston rehtori toimii myös Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston Kuusamon toimipaikan koulutuspäällikkönä.

Lapin Urheiluopisto ja Lapin kesäyliopisto kuuluvat monialaiseen Rovaniemen koulutuskuntayhtymään, jolla on hallitus. Urheiluopistossa ja kesäyliopistossa toimii yhteinen rehtori.



**Varsin monen kansalaisopiston johtokuntana toimii nykyisin kunnan sivistyslautakunta tai vastaava.**

Setlementtiopistoilla (16 kansalaisopistoa ja kaksi kansanopistoa) on yhteinen johtokunta ylläpitäjäsetlementin kanssa. Pääsääntöisesti setlementin toiminnanjohtaja on myös opiston rehtori. Rovalan setlementissä ja Vuolle Setlementissä rehtori toimii sekä kansalaisopiston että kansanopiston rehtorina.

**Opintokeskuksilla on** pääsääntöisesti yhteinen johtokunta/hallitus oppilaitosta ylläpitävän sivistysliiton kanssa. Sivistysliiton toiminnanjohtaja on yleensä myös opintokeskuksen opintojohtaja/rehtori.

Varsin monen kansalaisopiston johtokuntana toimii nykyisin kunnan sivistyslautakunta tai vastaava. Lautakunta voi olla samalla kunnan kaikkien oppilaitosten tai ainakin osan johtokunta.

## **Yhteinen hallinto**

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla, jotka kuuluvat johonkin koulutuskuntayhtymään, ei ole omaa johtokuntaa, vaan koulutuskuntayhtymän hallitus toimii samalla oppilaitoksen johtokuntana.

## **Yhteinen rehtori**

Eräillä oppilaitoksilla on yhteinen rehtori, mutta ei yhteistä hallintoa.

Kaupungin kahdella kansalaisopistolla on yhteinen rehtori ainakin Hangossa, Loviisassa ja Paraisilla. Toinen opistoista on suomenkielinen ja toinen ruotsinkielinen. Lopen opistolla ja Hausjärven kansalaisopistolla on myös yhteinen rehtori.

Kansalaisopistolla ja kesäyliopistolla tai sen toimipisteellä on yhteinen rehtori, mutta ei yhteistä hallintoa, ainakin Kajaanissa ja Pietarsaareissa.

Osaamiskeskus Kainuun Aalto muodostuu Kainuun korkeakoulu yhdistys ry:n ylläpitämästä Kainuun kesäyliopistosta ja Setlementti Kainulan kannatusyhdistys ry:n ylläpitämästä Aalto kansalaisopistosta. Kainuun korkeakoulu yhdistys ry:n toimintaa ohjaa hallitus, Setlementti Kainulan kannatusyhdistyksen toimintaa johtokunta. Molemmilla on oma päättävä elin, mutta suuri osa hallituksen ja johtokunnan jäsenistä on yhteisiä. Oppilaitoksilla on yhteinen johtaja/rehtori sekä muuta henkilökuntaa.

Kansalaisopiston rehtori toimii myös musiikkiopiston ja/tai jonkin muun taideoppilaitoksen rehtorina tai oppilaitoksen toimipisteen johtajana ainakin Iisalmessa, Karkkilassa, Kirkkonummella, Lahdessa, Lapinlahdella, Riihimäellä, Saarijärvellä ja Viitasaarella.

## **Sivistystoimenjohtaja rehtorina**

Sivistystoimenjohtaja tai vastaava kunnan viranhaltija toimii kansalaisopiston rehtorina ainakin Ikaalisissa, Inkoossa, Juualla, Nurmeksessa, Ranualla, Ruukissa, Sallassa, Säskylässä, Teuvalla, Vetelissä ja Ylitorniolla.

## **Muut ratkaisut**

Kansalaisopiston rehtori vastaa kaupungin kulttuurikeskuksesta Pieksämäellä sekä toimii osa-aikaisesti lukion opo-  
n Ilomantsissa ja lehtorina yhtenäiskoulussa Puumalassa

## 7. Opintokeskusten oppilaitosrakenteen muutos

Opintokeskukset ovat valtakunnallisia oppilaitoksia, ja niillä on henkilöstöä sekä keskus-  
toimistossa että aluetoimistoissa. Opintokeskukset ovat supistaneet alueverkostoa, mil-  
lä on ollut vaikutusta vapaan sivistystyön oppilaitosten alueelliseen yhteistyöhön.

OPINTOKESKUS	TOIMISTOT	LAKKAUTETUT ALUETOIMISTOT
DSL Opintokeskus	Keskustoimisto	
Kansio	Keskustoimisto Mikkeli	Hämeenlinna
KSL-opintokeskus	Keskustoimisto Ei aluetoimistoja, mutta yhden työntekijä työpiste sijaitsee Tampereella ja toisen Oulussa	Joensuu, Jyväskylä, Kemi, Kuopio, Lahti, Pori, Tampere, Turku, Vaasa
Opintokeskus Sivis	Keskustoimisto Joensuu, Oulu, Tampere, Turku	Jyväskylä Rovaniemi
Opintokeskus Kansalaisfoorumi	Keskustoimisto Lahti, Oulu, Rovaniemi, Tampere,	Lapinlahti Lappeenranta Seinäjoki
Opintokeskus Pekasus	Keskustoimisto Kannus	
Opintokeskus Visio	Keskustoimisto	
MSL-opintokeskus	Keskustoimisto Joensuu Oulu Saarijärvi	Hämeenlinna, Jyväskylä, Kuopio, Lappeenranta, Mikkeli, Tornio, Turku
SFV	Keskustoimisto Helsinki Turku Vaasa	
TJS Opintokeskus	Keskustoimisto	
TSL-Opintokeskus	Keskustoimisto Kuopio, Lappeenranta, Mikkeli, Tampere, Turku, Vaasa	?

## 8.

# Esimerkkejä oppilaitosten yhteisistä laatu- ja kehittämishankkeista

**V**apaan sivistystyön oppilaitokset ovat tehneet yhteisiä laatu- ja kehittämishankkeita viimeisen vuosikymmenen aikana. Jyrki Jokinen arvioi Opetushallituksen toimesta vuonna 2010, mikä on ollut vuosina 2005–2008 toteutettujen laatu- ja kehittämishankkeiden vaikuttavuus. Jokinen löysi sekä 1. asteen että 2. asteen tuotoksia, mutta myös generatiivisia ja infrastruktuuriin vaikuttaneita tuloksia.

**Seuraavassa on muutamia** esimerkkejä viime vuosina toteutetuista laatu- ja kehittämishankkeista. Ne antavat kuvan siitä, millaisia hankkeita on toteutettu. Hankkeet on rahoitettu pääosin Opetushallituksen laatu- ja kehittämisavustuksella. Myös esimerkiksi ESR-rahoitusta on käytetty.

Mikkelin kansalaisopisto, Mäntyharjun kansalaisopisto ja Otavan opisto (asiantuntijaroolissa) ja Pieksämäen seutuopisto ovat rakentaneet Lake-avustuksella ns. avoimen lähdekoodin kansalaisopistoa, joka mahdollistaa ensi vaiheessa opistojen yhteistyön opetuksen ja verkko-opetuksen kehittämisessä, opettajien yhteistyöverkoston luomisessa, opistojen hallinnon sekä laatu- ja itsearviointityön kehittämisessä, erityisryhmien opettamiseen liittyvän pedagogiikan kehittämisessä ja soveltamisessa sekä muiden tietoyhteiskuntavalmiuksien parantamisessa.

Erillisenä osa-alueena on lukioiden kanssa tehtävä oppilaitosyhteistyön kehittäminen. Kehittämistyön tuloksena on tarkoitus jakaa avoimesti opistojen kesken kehittämisajatuksia, oppimateriaaleja sekä laatu- ja arviointityöhön liittyviä menetelmiä ja käytäntöjä. Pitemmän aikavälin tavoitteena on avata ympäristö kaikkien kansalaisopistojen käytettäväksi avoimen lähdekoodin periaatteella.

Suonenjoen seudulla toteutettiin Pöhinää pönttöön – aktiivisen kansalaisen työkalupakki -hanke. Siinä olivat mukana Sisä-Savon kansalaisopiston lisäksi OK-opintokeskuksen Itä-Suomen toimisto ja Snellman-kesäyliopisto. Hankkeen avulla mm. selvitettiin yhdistystoimijoiden koulutustarpeita ja kerättiin kehittämisideoita, järjestettiin vaalipaneelit, toteutettiin Osallisuuden ässät -seminaari ja laaditaan kansalaisuuden edistämisstrategia.

Länsi-Uusimaan ESR-hanke ”Opin Ovi” keskittyi viiden vuoden ajan alueen aikuisoppilaitosten opinto-ohjaukseen, opintojen markkinointiin sekä verkostoitumiseen. Mukana olivat Hiiden Opisto ja eri aikuiskoulutusorganisaatiot. Hankkeen puitteissa järjestettiin yhteisiä tapahtumia aikuisopiskelijaviikolla. Hanke jatkuu verkostoyhteistyönä ilman rahoitusta. Tapaamisia on 3–4 vuodessa.



**Opintokeskukset** toteuttivat yhteistyössä kansalaisvaikuttamisen edistämishankkeen ESR-rahoituksella. Hankkeen avulla nostettiin esille kansalaisjärjestöjä osallistumisen ja vaikuttamisen areenoina ja väylinä. Hanke tuotti opintomateriaalia, webinaarisarjan sekä osallistu.fi-vaikuttamissivuston.

**Solvallan urheiluopisto** ja Urheiluopisto Kisesakeskus käynnistivät yhteistyössä ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän kanssa liikunnan ja terveyden edistämisen hankkeen vuonna 2015.

**Kansanopiston ja kansalaisopiston** rakenteellisesta uudistushankkeesta käy esimerkkinä Kuusamo-opisto, joka aloitti toimintansa vuoden 2011 alussa. Perinteikkäällä kansanopiston kampuksella toimivan opiston yhteydessä toimii myös Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston Kuusamon toimipaikka. Kaikki kolme oppilaitosta käyttävät yhteisiä henkilöstö-, tila- ja opetusvälineresursseja. Paikallisesti ne toimivat myös yhteisen johdon ohjauksessa. Jokaisella oppilaitoksella on oma koulutuksellinen profiilinsa, joka määrittyy erilaisista valtion-osuusjärjestelmistä ja kunkin oppilaitoksen omasta perinteestä, mutta yhdistymisellä koottiin pienten oppilaitosten resurssit yhteen, jolloin saatiin osaamispääoman kasvua, kustannustehokkuutta, toiminnallista työnjakoa ja yhteistä hanketoimintaa. Opistoa ylläpitävän kannatusyhdistyksen hallinnossa ovat mukana henkilöjäsenten lisäksi kaupungin ja kesäyliopiston edustajat.

Kesäyliopistot toteuttivat yhteisen tiedottamisen kehittämishankkeen. Hankkeessa sovittiin viestinnän strategista, tiedottamiskanavista sekä sorvattiin kesäyliopistojen yhteistä ydinviestiä.

Vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen kristillisten arvojen pohjalta toimivat Jämsän Kristillinen Kansanopisto, Ranuan kristillinen kansanopisto ja Reisjärven kristillinen opisto solmivat vuonna 2011 konsortiosopimuksen. Sen tavoitteena on yhteisen vision pohjalta kehittää ja vahvistaa opistojen yhteistyötä niin, että opistot kykenevät vastaamaan muuttuviin haasteisiin. Opistoilla on viisi yhteistä strategista tavoitetta vuosille 2016–2020. Niiden etenemistä tukee kolme yhteistä kehittämissuuntaa (pedagogiikka, henkilöstö sekä talous ja viestintä). Opistojen yhteistyötä koordinoi kolmesti vuodessa kokoontuva toimikunta. Pisimmälle yhteistyö on edennyt taloushallinnossa: opistoilla on yhteinen taloushallintopäällikkö ja yhteinen taloushallinto-ohjelma. Myös koulutusten markkinointiyhteistyötä on tehty jo pitempään.







---

*sivistystyo.fi*